

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1911. Andra kammaren. Nr 40.

Lördagen den 6 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes för justering protokollet för den 29 nästlidne april.

Därefter yttrade

Herr Fornander: Då jag under diskussionen här i kammaren den 29 april rörande fjärde tillfälliga utskottets betänkande nr 9 antydde, att herr Nilsson från Malmö haft ett uttalande i samband med en frågas behandling under socialdemokratiska partikongressen den 9—17 april i år, hvilket mitt yttrande — af herr Nilsson tillbakavisadt — grundade sig på en äfven för herr Nilsson bekant tidningsnotis, som sedermera befunnits vara ej med sanningen öfverensstämmande — tidningen hade förväxlat herrar J. och Aug. Nilsson, båda från Malmö — anhåller jag, herr talman, att genom erkännande af detta mitt misstag inför kammaren få ställa herr Nilsson utanför kongressdebatten i fråga.

Herr Nilsson i Malmö: Herr talman! Jag konstaterar med nöje, att herr Fornander härmed lojalt rättat sitt misstag med afseende på min person, ett misstag, som han, såsom han själf nämnde, delat med vissa organ inom högerpressen, hvilka funnit med sin fördel förenligt att spela ut en socialdemokratisk riksdagsman som en sorts buse för bönderna. Detta var emellertid oriktigt. Härtill vill jag nu endast lägga den önskan, att herr Fornander snart måtte öfvervinna äfven sin återstående villfarelse beträffande socialdemokraternas ställning till jordfrågan och jordbrukarne.

Vidare anfördes ej vidare. Protokollet godkändes.

Andra kammarens protokoll 1911. Nr 40.

§ 2.

På därom framställd begäran beviljades herr *Gripenstedt* ledighet från riksdagsarbetet denna dag.

§ 3.

Herr statsrådet *Nylander* aflämnade Kungl. Maj:ts skrifvelse angående fråga om anslag till understöd vid ordnande af kreditförhållandena för det mindre jordbruket; och proposition angående anslag till befrämjande af afsättning i främmande länder af alster af svenska landtbruket och dess binäringar äfvensom fiskerinäringen.

Nämnda skrifvelse och proposition bordlades på begäran.

§ 4.

Herr *Tengdahls* å kammarens bord hvilande motion, nr 364, som nu föredrogs, hänvisades till särskilda utskottet nr 2.

§ 5.

Till afgörande förelåg härefter jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

*Ang veterinär-
väsendet.*

Punkten 2, angående veterinärväsendet.

I den till Riksdagen den 14 januari innevarande år aflättna propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade Kungl. Maj:t under nionde hufvudtiteln i punkten 2 föreslagit Riksdagen att godkänna förslag till ny stat för landtbruksstyrelsen att tillämpas från och med år 1912 samt fatta vissa därmed sammanhängande beslut.

Ifrågavarande förslag afsåg ett skiljande af den civila veterinärförvaltningen från medicinalstyrelsen, som för närvarande till hufvudsaklig del omhänderhade densamma, samt dess öfverflyttande till landtbruksstyrelsen, hvarest för ändamålet skulle inrättas en särskild veterinärbyrå. Därjämte föreslogs, oberoende häraf, att den hos

medicinalstyrelsen anställde vaktmästaren skulle erhålla ytterligare *Ang. veterinär-
väsendet.*
(Forts.)

Med anledning af denna framställning hade inom Riksdagen väckts tre särskilda motioner, nämligen

nr 34 i Andra kammaren, däri herrar *Jespersen* och *Vennersten* hemställt,

1) att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts förevarande proposition i hvad den afsåge veterinärärendenas öfverflyttande från medicinalstyrelsen till landtbruksstyrelsen och därmed sammanhängande ny stat för veterinärförvaltningen i denna senare styrelse, ville besluta en omläggning af veterinäradministrationen inom medicinalstyrelsen i öfverensstämmelse med af sistnämnda styrelse i dess i propositionen intagna utlåtande af den 11 november 1910 framställda förslag, samt

2) att Riksdagen ville godkänna i nämnda utlåtande likaledes framställda förslag till stat för den så omorganiserade veterinärförvaltningen; samt

nr 54 i Första och nr 148 i Andra kammaren, däri af herrar *Nyström* samt *K. Kjellberg* och *Persson* i Stallerhult sammanstående hemställts, att Riksdagen måtte vid eventuellt beslut om veterinärärendenas öfverflyttning till landtbruksstyrelsen i staten för den sistnämnda upptaga 1,500 kronor för arfvoden till trenne ledamöter i ett veterinärråd.

Af dessa motioner hade de två sistnämnda omedelbart remitterats till jordbruksutskottet, hvaremot den förstnämnda till en början hänvisats till statsutskottet, men sedermera på framställning af detta utskott öfverlämnats till jordbruksutskottet, dock med rätt för jordbruksutskottet att, därest förhållandena skulle därtill föranleda, återlämna motionen till statsutskottet.

Jordbruksutskottet, som biträdt Kungl. Maj:ts förslag om öfverflyttande af den civila veterinärförvaltningen till landtbruksstyrelsen samt, i anslutning till hvad i herrar Nyströms samt Kjellbergs och Perssons motioner föreslagits, förordad inrättandet af ett veterinärråd med arvode å landtbruksstyrelsens stat, hemställde i förevarande punkt, att Riksdagen, med afslag å herrar Jespersens och Vennerstens motion, måtte i anledning af Kungl. Maj:ts föreliggande förslag och de af herrar Nyström, K. Kjellberg och Persson i Stallerhult väckta motionerna

I. godkänna följande stat för landtbruksstyrelsen, att tillämpas från och med år 1912:

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Orts-tillägg	Summa kronor	
	Kronor				
Öfverdirektören och chefen	6,200	2,800	1,000	10,000	} Efter 5 år kan lönen höjas med 600 kr.
1 byråchef	5,000	2,500	600	8,100	
4 byråchefer	20,000	10,000	2,400	32,400	
1 byråveterinär	3,600	1,800	400	5,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterligare 500 kr.
1 förste vaktmästare	900	450	150	1,500	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr.
1 vaktmästare	700	350	150	1,200	} Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr. och efter 10 år med ytterligare 100 kr.
Till extra biträden, vikariatsersättning och expenser...	—	—	—	19,500	
Summa	—	—	—	78,500	

Anm. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå äfvensom å lönen afdragas 100 kronor årligen.

II. förklara,

a) att de villkor och bestämmelser, hvilka i kungörelsen den 2 oktober 1908 stadgats för åtnjutande af de uti nu gällande stat för landtbruksstyrelsen upptagna aflöningsförmåner, skulle tillämpas för åtnjutande af aflöningsförmånerna enligt den nya staten,

b) att enhvar, som med eller efter ingången af år 1912 tillträdde nyinrättad befattning i landtbruksstyrelsen, skulle vara skyldig underkasta sig förberörda villkor och bestämmelser, äfvensom

c) att nuvarande innehafvaren af den veterinära medicinalrådsbefattningen i medicinalstyrelsen, därest han icke före viss af Kungl. Maj:t bestämd dag anmälde, att han ville underkasta sig öfverflyttning till landtbruksstyrelsen, den nya aflöningsstaten därstädes samt nämnda villkor och bestämmelser och han icke lagligen kunde därtill förbindas, skulle varda bibehållen vid honom dittills tillkommande aflöningsförmåner äfvensom, i den mån ej annat föranleddes af bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension, vid den rätt till pension, som dittills tillkommit honom;

III. medgifva, att, därest sistnämnda befattningshafvare öfverginge å landtbruksstyrelsens stat, han finge för åtnjutande af löne-

förhöjning räkna sig tillgodo den tid, som dessförinnan förflutit, sedan han utnämndes till medicinalråd; samt

Ang. veterinär
väsendet.
(Forts.)

IV. höja det i riksstaten uppförda anslaget till landbruksstyrelsen från 57,600 kronor med 20,900 kronor till 78,500 kronor.

Vid punkten fanns emellertid fogad reservation af herrar *P. Alfred Petersson, Persson* i Tällberg, *Lundell* och *Kronlund*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa,

a) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, i hvad det afsåge veterinärärendenas öfverflyttande från medicinalstyrelsen till landbruksstyrelsen, äfvensom herrar Nyströms samt K. Kjellbergs och Perssons i Stallerhult ofvannämnda motioner icke måtte af Riksdagen bifallas, men att samma förslag i hvad det afsåge beredande af ytterligare ett ålderstillägg åt den i landbruksstyrelsens gällande stat upptagna vaktmästaren måtte vinna Riksdagens bifall; samt

b) att herrar Jespersons och Vennerstens förberörda motion måtte af Andra kammaren till statsutskottet återlämnas.

Sedan punkten föredragits, lämnades på begäran ordet till

Herr Jersperson, som yttrade: Herr talman, mina herrar! I Kungl. Maj:ts proposition angående nionde hufvudtiteln har vid upprättandet af stat för landbruksstyrelsen föreslagits veterinärärendenas läggande under denna styrelse och på grund däraf äfven en höjning af anslaget till landbruksstyrelsen från 57,600 till 77,000 kronor.

Då jag icke funnit skälen för denna åtgärd öfvertygande, utan anser det ur många synpunkter förmånligare att bibehålla veterinärärendena under medicinalstyrelsen, har jag jämte herr Vennersten, som varit af samma mening, i motion till Riksdagen hemställt om afslag på Kungl. Maj:ts proposition i denna del, äfvensom att Riksdagen ville besluta en omläggning af veterinäradministrationen inom medicinalstyrelsen i öfverensstämmelse med dess i utlåtandet af den 11 november 1910 framställda förslag till stat för den så omorganiserade veterinärförvaltningen. Då jordbruksutskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag och därvid som skäl för veterinärärendenas förflyttning bland annat anfört, att ändamålet med veterinärverksamheten i motsats till läkareverksamheten är så godt som uteslutande af ekonomisk, närmast landbruksekonomisk art, torde det icke vara så alldeles riktigt, ty dess verksamhet att genom den allt längre utvecklade födoämneskontrollen söka förebygga sjukdomar måste väl liksom läkareverksamheten vara af humanitär natur. En hel mängd af smittosamma sjukdomar äro ju också gemensamma för människor och djur, och bekämpandet af dessa kan således icke fränkännas humanitär betydelse, äfven då det gäller djuren.

Kan det vara rimligt, att den, som ensam äger att besluta öfver sådana veterinära angelägenheter, icke behöfver vara alls sak-

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

kunnig på området? Jag anser, att utskottet icke tagit tillbörlig hänsyn till denna omständighet, som skulle kunna få betänkliga följder. Det kan ifrågasättas, om icke de s. k. praktiska hänsynen skulle komma att tillgodoses i allt för hög grad emellanåt, ty pre-
tentionerna därpå komma säkerligen att snarare blifva större efter den föreslagna reformens genomförande. Åtminstone på sista tiden hafva såväl medicinalstyrelsen som läkarekorporationerna yttrat sig emot den föreslagna förflyttningen. Då veterinärerna själfva lika-
ledes så godt som enhälligt uttalat sig emot förläggningen under landtbruksstyrelsen, finner jag denna åtgärd mycket betänklig, ty en hel kårs bestämdt uttalade önskemål får man väl ändå icke helt och hållet negligera. Det anföres visserligen, att veterinärerna tidi-
gare själfva yttrat sig för en förflyttning från medicinalstyrelsen, men jag vill erinra, att detta var under den tid, då de trodde sig kunna få en själfständig veterinärstyrelse, och att de bestämdt pro-
testerade emot att blifva förlagda under landtbruksstyrelsen.

Jag undrar dessutom, om de arbetskrafter, som enligt förslaget funnes att tillgå, skulle vara tillräckliga, och huru det skulle ordnas med lokaler för dessa nya ärenden i landtbruksstyrelsen.

De skäl, som anfördes, då Riksdagen 1898 afslog ett liknande Kungl. Maj:ts förslag, eller att man icke bör besluta något, som kan hindra ett ämbetsverks omorganisation, kunna ju sägas ännu gälla, ty man kan ju tänka sig, att departementalkommittén möj-
ligen kan komma att föreslå äfven landtbruksstyrelsens förläggande som en byrå direkt under jordbruksdepartementet, för hvilket den nu föreslagna åtgärden skulle vara hindrande.

Äfven lönereglerringskommittén har ju uttalat sig mot denna förläggning under landtbruksstyrelsen. Då dessutom den föreslagna förflyttningen möjligen i utlandet skulle kunna komma att betraktas som en försämring af vårt veterinärväsen, är det ett ytterligare skäl för veterinärärendenas bibehållande under medicinalstyrelsen.

Herr talman, på nu anförda skäl yrkar jag afslag på utskottets hemställan, i hvad den rör veterinärärendenas förläggande under landtbruksstyrelsen, och bifall till herrar Peterssons m. fl:s reservation.

Vidare anförde:

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Nylander: Då den föregående ärade talaren yrkat afslag å den kungliga propositionen i denna punkt, skall jag, herr talman, be att få yttra några ord.

Denna fråga om *veterinäradministrationens* förläggande till annan centralmyndighet än medicinalstyrelsen har länge varit föremål för lifligt intresse och allsidig pröfning. Redan år 1863 bragtes frågan på tal, och en då tillsatt kommitté föreslog, att de veterinära ange-
lägenheterna måtte skiljas från medicinalväsendet. Hushållnings-

sällskapens ombud uttalade sig vid möte 1893 i skrifvelse till Kungl. Maj:t i samma riktning, och som landbruksstyrelsen då var inrättad, gick den i ämnet väckta motionen därpå ut, att veterinärväsendet skulle ställas under landbruksstyrelsens öfverinseende. Medicinalstyrelsen föreslog ock i ett däröfver afgifvet yttrande år 1894, att handläggningen af veterinärens ärendena måtte öfverflyttas på annan myndighet såsom exempelvis landbruksstyrelsen; och tre år därefter eller år 1897 väckte medicinalstyrelsen ånyo frågan på tal och uttalade sin önskan att blifva befriad från handläggning af de veterinära ärendena, hvilka syntes styrelsen ligga fjärmast från dess egentliga verksamhet. Medicinalstyrelsen framhöll ock då i sin skrifvelse till Kungl. Maj:t, att en föredragande för veterinärens ärendena syntes med bättre skäl kunna förordnas att ingå såsom ledamot i landbruksstyrelsen än i medicinalstyrelsen», hvadan medicinalstyrelsen icke tvekade att hemställa om veterinärens ärendenas öfverflyttande från medicinalstyrelsen till annan myndighet.

Ang. veterinärväsendet.
(Forts.)

Då medicinalstyrelsen sålunda förklarar sig anse, att medicinalstyrelsen ej vore den rätta myndigheten att handlägga ifrågavarande ärenden, så sade sig äfven landbruksstyrelsen intet hafva att erinra däremot, att veterinärens ärendena öfverflyttades till landbruksstyrelsen utan tillstyrkte en sådan åtgärd.

Kungl. Maj:t förelade då denna fråga 1896 års riksdag, som emellertid icke biföll förslaget; men detta afslag grundade sig egentligen ingalunda därpå, att icke Riksdagen ansåg, att de veterinära ärendena borde höra samman med jordbruksförvaltningen, utan därpå att frågan om inrättande af ett nytt statsdepartement — jordbruksdepartementet — då stod på dagordningen, och man ville icke att dess lösning skulle på något sätt förhindras genom omorganisation af det ämbetsverk, som hade förvaltningen af jordbruksärendena sig anförtrodt. Man ville sålunda endast afvakta detta nya departements tillkomst. Sedermera har, såsom bekant, en särskild kommitté varit tillsatt och afgifvit förslag rörande såväl medicinalstyrelsens omorganisation som ock rörande den centrala veterinäradministrationens ändamålsenligaste ordnande, och är det denna kommittés förslag, som ligger till grund för Kungl. Maj:ts nu föreliggande framställning. Förslaget innebär — såsom den föregående ärade talaren omnämnt — att den civila veterinärförvaltningen skulle skiljas från medicinalstyrelsen och öfverflyttas till landbruksstyrelsen. Den veterinära personalen, som nu finnes i medicinalstyrelsen, skulle åtskilligt förstärkas och bilda en särskild veterinärbyrå inom landbruksstyrelsen, på hvilken styrelse i öfrigt skulle öfverflyttas de medicinalstyrelsen nu medgifna rättigheterna att från veterinärinstitutet och andra myndigheter erhålla upplysningar, råd och utredningar i hithörande viktigare frågor. Beträffande inrikes födoämneskontrollen och hvad därmed står i samband, innebär förslaget emellertid ett alldeles bestämdt uttalande därom, att dessa ärenden skola göras till föremål för gemensam handläggning med medicinalstyrelsen.

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

Att veterinärväsendet äger många beröringspunkter med såväl medicinalväsendet som landtbruket torde nog icke kunna bestridas. Redan nu ligga, såsom bekant, åtskilliga veterinära frågor under landtbruksstyrelsens handläggning. Ehuru medicinalstyrelsen — tvärt emot hvad den förut åren 1894 och 1897 framhållit — i sitt senaste yttrande 1910 uttalat den mening, att sambandet mellan medicinalförvaltningen och det civila veterinärväsendet är större än mellan det senare och landtbruksförvaltningen, vågar jag dock för min del hålla före, att de intressen äro betydligt starkare, som sammanknyta veterinärväsendet med landtbruksförvaltningen. I detta hänseende kan jag ej annat än helt ansluta mig till hvad veterinärläkarne själfva, genom sitt bifall till sina delegerades förslag 1908 anförde, då de, under framhållande af olämpligheten af att veterinäradministrationen handhades af medicinalstyrelsen, framhöllo och betonade, att ändamålet med veterinärkonstens utöfvande vore till hufvudsaklig del af landtbruksekonomisk art samt att läkarvetenskapen och veterinärvetenskapen visserligen i mångt och mycket berörde hvarandra, särskildt i fråga om födoämneskontrollen, men att i det stora hela veterinärens verksamhet närmast vore förbunden med landthushållningen och i väsentlig mån beroende af den riktning, i hvilken denna utvecklar sig. Det vore klart, säga veterinärerna vidare, att medicinalstyrelsen svårligen kan ägna företeelserna på landthushållningens område tillbörlig uppmärksamhet, och det vore likaledes själfklart, att landets veterinäradministration icke får vara främmande för landtbrukets intressen och fordringar samt gången af dess utveckling.

Jag har ock i mitt anförande till statsrådsprotokollet sökt påvisa, hurusom beröringspunkterna mellan det praktiska jordbruket och veterinärväsendet på senare tiden blifvit allt flera och från ekonomisk synpunkt sedt allt betydelsefullare, samt att man under sådana förhållanden snarare borde söka fastare tillknyta bandet mellan landtbrukaren och veterinären, än fortfarande såsom hittills hålla dem så godt som fullständigt åtskilda. I samma mån som husdjurskötseln går framåt och landtmannens besättningar af olika husdjurslag stiga i värde, i samma mån blir den praktiske jordbrukaren allt mera i behof af den veterinära sakkunskapens bistånd och stöd. Veterinären bör icke endast söka bota de af sjukdom angripna djuren, utan äfven ägna uppmärksamheten åt, att ur ladugårdar och stall utestänga sjukdomar af mer eller mindre smittosam natur, något som vår tids veterinärvetenskap visat kunna ske på olika sätt; och i afseende på till exempel åtgärders vidtagande för bekämpande af smittosamma husdjursjukdomar kan det otvifvelaktigt vara till afsevärdt gagn, att icke ensamt medicinska och veterinära synpunkter blifva afgörande, utan att äfven inom landtbruket vunnit erfarenhet får utöfva inflytande på besluten. Det är ju i landtmännens ladugårdar och stall som de beslutade åtgärderna i de flesta fall skola vidtagas; under alla förhållanden ingripa de mer eller mindre känn-

bart i landtmannens verksamhet. Att den erfarenhet, som inom landbruksförvaltningen bör förefinnas angående utförbarheten, utan onödiga olägenheter för djurägaren af de föreslagna åtgärderna, får göra sig gällande, måste uppenbarligen vara till fördel för både det allmänna och den enskilde.

Det sätt, hvarpå landbruksstyrelsen handhaft kampen mot nötkreaturstuberkulosen och de goda resultat, som därigenom vunnits, visa nogsam, af hvilken stor betydelse det är att samverkan äger rum mellan landtbruket och veterinärväsendets målsmän.

Veterinärerna äro visserligen, såsom herr Jespersion upplyste, nu emot detta förslag och hafva drifvit en häftig agitation mot Kungl. Maj:ts framställning och sålunda uttalat sig mot, att veterinärärendena i år flyttas från medicinalstyrelsen, ehuru de för cirka två år sedan så ifrigt motiverade motsatsen. Detta deras omslag i uppfattning torde dock näppeligen kunna förklaras på annat sätt än att de — ty några synnerligen bevisande skäl synes mig icke hafva blifvit framdragna — hysa farhågor för, att ett sådant särskiljande nu skulle försvåra förverkligandet af deras önskemål i afseende på inrättandet af en fullt själfständig för ändamålet anordnad veterinärstyrelse. Jag vågar dock hålla före att, då tiden en gång är inne för inrättandet af ett dylikt nytt ämbetsverk, detta kan ske lika lätt och kan gå för sig lika bra, vare sig den ifrågvarande veterinära byrån är förlagd under medicinalstyrelsen eller under landbruksstyrelsen.

Herrar motionärer Jespersion och Vennersten anföra såsom hufvudsakligaste skälet för deras yrkande på veterinärärendenas kvarblifvande hos medicinalstyrelsen, att det är nödvändigt att alla ärenden, som röra den inrikes födoämneskontrollen och slakthusväsendet, skola göras till föremål för gemensam handläggning mellan medicinalstyrelsen och veterinärförvaltningen. Såsom jag förut framhållit, innebär det framlagda Kungl. Maj:ts förslag just denna bestämmelse, att dylika ärenden skola behandlas gemensamt med medicinalstyrelsen, hvadan herrar motionärer i detta fall få sin önskan till fullo uppfylld, om de ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag.

Hr Jespersion påpekade i sitt anförande ett i pressen refererad uttalande af stadsläkareföreningens styrelse, hvari framhålles ungefär detsamma, att veterinärerna alltmer och mer ägna sin verksamhet åt födoämneskontrollen och att ordnandet och öfvervakandet af denna verksamhet, som ju är af uteslutande hygienisk art, bör tillkomma äfven en medicinsk fackmyndighet. Ja — härför är, som sagdt, sörjdt genom förslaget i Kungl. Maj:ts proposition. Men då föreningens styrelse vidare vill låta påskina, att frågorna rörande bekämpandet af de smittosamma husdjurssjukdomarna ej kunna erhålla en fullt sakkunnig pröfning med mindre än att de veterinära ärendena få ligga kvar i medicinalstyrelsen, så synes mig som om man drefve misstroendet mot våra veterinärer alltför långt. Veterinärkunskapen har nu alltmer utvecklat sig till en själfständig vetenskap och från

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

statsmakternas sida ha så kraftiga och — jag vågar säga — framgångsrika åtgärder vidtagits för att sätta hvarje veterinär i tillfälle att utföra sitt ofta maktpåliggande arbete under de bästa förutsättningar med hänsyn till kompetens och förvärfvad sakkunskap, att jag sannerligen icke kan finna det berättigadt att påstå, att vårt svenska veterinärväsende ej numera skulle kunna — liksom fallet är i så godt som alla andra länder — med fullt nöjaktig kompetens pröfva ifrågasatta ärenden. Härtill kommer ju ock, att genom statsmakternas offervillighet hos oss upprättats en särskild veterinärbakteriologisk anstalt, som ju hör till jordbruksdepartementet, hvars — såsom jag hoppas — allt rikare erfarenhet i alla frågor, som röra de smittosamma husdjurssjukdomarnas bekämpande, bör kunna lämna en i landtbruksstyrelsen förlagd veterinärförvaltning det bästa tänkbara verkligt sakkunniga stöd.

Hvad beträffar det ifrågasatta veterinärrådet, hvars inrättande blifvit af utskottet tillstyrkt, så hade jag trott, att det, till en början åtminstone, icke skulle vara oundgängligen nödvändigt eller behöfligt att nu här införa denna institution, då det ju uppenbarligen skulle stå landtbruksstyrelsen fritt att tillkalla och rådfråga de särskilda specialister, som styrelsen kunde önska, hvarigenom det vetenskapliga inflytandet på veterinärförvaltningen skulle blifva tillgodosedt — en mening, som äfven jordbruksutskottet i själfva verket synes hafva omfattat. Men då utskottet det oaktadt tillstyrker inrättandet af ifrågasatt veterinärråd och då kostnaden för detsamma ju är jämförelsevis ringa, så skall jag icke hafva något emot, om kammaren behagar bifalla utskottets förslag äfven i denna del.

Då det för vårt landtbruk och dess i stark utveckling stadda husdjursskötsel obestriddigen är af synnerligen stor betydelse, att det för densamma så viktiga veterinärväsendet, som i sig sluter stora utvecklingsmöjligheter, på det närmaste förbindes med den öfriga landtbruksförvaltningen, och då ett bifall till reservationen fortfarande såsom hittills skulle hålla dem så godt som fullständigt åtskilda, så är jag förvissad om, att denna kammare, som alltid lagt i dagen ett synnerligen varmt intresse för allt, som kan främja landets jordbruk, äfven nu vill vidtaga den föreslagna åtgärden att till landtbruksstyrelsen öfverflytta veterinärärendenas handläggning, hvarigenom de många viktiga beröringspunkter, som obestriddigen finnas mellan det praktiska jordbruket och veterinärväsendet, skulle kunna komma till sin fulla rätt.

Öfvertygad som jag alltså är därom, att kammaren skulle handla välbetänkt genom att ansluta sig till utskottets förslag, anhåller jag att till detsamma få yrka bifall.

Herr Kjellberg: Herr talman! Då jag varit ledamot af den kommitté, som beredt detta ärende, och denna kommittés majoritet förslagit veterinärärendenas öfverflyttande till landtbruksstyrelsen, hvilket förslag jag biträdt, skall jag be att få yttra några ord i denna fråga.

Den kommitté, som hade detta ärende om hand, var ju ursprungligen tillsatt för att utreda frågan om medicinalstyrelsens organisation, till hvilken då också hörde frågan, huru man i framtiden skulle gå till väga med veterinärärendenas handläggning. I denna kommitté suttu fyra läkare såsom ledamöter, däribland medicinalstyrelsens nuvarande chef, och dessa fyra läkare jämte kommitténs öfriga ledamöter, med undantag af den tillkallade sakkunnige veterinären, voro eniga om att ifrågavarande ärenden skulle öfverflyttas från medicinalstyrelsen till landbruksstyrelsen. Sedan kommittén därom hade underrättat herr civilministern, fick kommittén, sedan den aflämnat förslag rörande medicinalstyrelsens omorganisation, ett nytt uppdrag, nämligen att inkomma med särskild utredning och förslag till veterinärärendenas handläggning. Denna ändrade kommitté sammansattes så, att två af de båda läkarne, nämligen professor Gullstrand och öfverläkaren Rissler, som förut deltagit i kommitténs arbete, blevo ersatta med byråchefen i landbruksstyrelsen Egerström samt professor Wennerholm vid veterinärinstitutet. I denna sålunda förändrade kommitté blef meningen densamma, att alla ärenden, tillhörande veterinärinstitutet, skulle öfverflyttas till landbruksstyrelsen. Dock reserverade sig i detta afseende de båda veterinärer, som deltagit i kommitténs arbete. Kungl. Maj:t har nu gått på den väg, som kommitténs majoritet föreslagit, och likaså har utskottet gjort här.

Nu ha, som kammarens ledamöter gifvetvis observerat, meningarna varit delade inom läkarvärlden. Från veterinärt håll ha vi fått ett så godt som enhälligt uttalande om att de önska, att allt bibehålles på det gamla sättet. Jag skall då be att få säga några ord om det, som läkarne hafva framhållit.

Först och främst har medicinalstyrelsen uttalat den önskan, att veterinärärendena borde stanna hos detta ämbetsverk. Nu var generaldirektör Linroth icke närvarande själf vid detta ärendes behandling; han hade varit ordförande i kommittén och hade naturligtvis reserverat sig mot styrelsens beslut, om han varit närvarande. Jag måste tillmäta hans omdöme mycket stor auktoritet, därför att han varit stadsläkare i Sveriges hufvudstad och på denna plats har förvärfvat sig en ovanligt rik erfarenhet om samverkan mellan läkare och veterinärer, just beträffande den lokala förvaltningen. Nu ser man, att medicinalstyrelsen har anført, att genom att man inför byråsystemet där, blir det icke den tyngd på medicinalstyrelsens arbete, som det förut varit, ty medicinalstyrelsen får då icke så mycket besvär med veterinärärendena, om de komma att stanna kvar där, som den haft, då handläggningen skett kollegialt. På detta vill jag svara, att chefen för medicinalstyrelsen kommer då att bli mycket mera upptagen af veterinärfrågor, och den tyngd, som förut hvilade på ämbetsverket, kommer därför att alltjämt hvila på denne, om dessa ärenden skola tillhöra medicinalstyrelsen. Jag har velat sagt detta, ehuruval jag medger, att denna fråga är af mindre vikt.

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

Ang. veterinär-
väsen/et.
(Forts.)

Från veterinärförvaltningens synpunkt är det visserligen en fördel, att ärendena behandlas kollegialt i medicinalstyrelsen, ty därigenom kan den föredragande veterinären erhålla ett stöd af läkareledamöterna i de fackfrågor, där de kunna samarbeta. När man däremot inför byråsystemet, kommer föredragande veterinären i medicinalstyrelsen, om han skall bibehållas, icke att få detta stöd i kollegium af läkarne, utan det blir i de flesta fall endast medicinalstyrelsens chef, som han får stödja sig på; och hvem vet, när ombyte i medicinalstyrelsen sker, om det då blir en man med praktisk erfarenhet i allmän hälsovård, som kommer att väljas. Det vet ingen.

Veterinärerna ha mycket klagat öfver sin ställning inom medicinalstyrelsen, och huru de klagat skall jag om en stund komma in på och mera uttala mig i den saken.

I den motion, som jag väckte år 1907, föreslog jag veterinärärendenas skiljande från medicinalstyrelsen och deras förläggande direkt under jordbruksdepartementet. Men då detta med vår nuvarande statsförvaltningsordning icke gick för sig, var det icke tänkbart att få denna ordning till stånd. Hufvudsaken för mig liksom för kommittén var att ställa medicinalstyrelsens arbete på sådant sätt, att det i allra första rummet kunde tillgodose de viktigaste kraf, som man kan ha rätt att ställa på detta ämbetsverk. Nu har emellertid medicinalstyrelsen, hvilken — med undantag af chefen, som vid tillfället icke var närvarande — yttrat sig *mot* kommitterades förslag och ansett det vara bättre, att dessa ärenden låge hos medicinalstyrelsen än att de komme under en själfständig veterinärstyrelse. De vilja sålunda, att den nuvarande veterinärledamoten i medicinalstyrelsen under alla förhållanden bibehålles för förvaltningen af veterinärärenden. Nu är förhållandet, att provinsialläkareföreningens och stadsläkareföreningens styrelser — observera *styrelserna*, icke föreningarna — båda uttalat sig för bibehållande af det nuvarande systemet särskildt med tanke på födoämneskontrollen. Men då ber jag att få fästa kammarens uppmärksamhet på den frågan, huruvida födoämneskontrollen är det centrala i allt hvad veterinärförvaltning heter. Det är oerhördt många frågor, som hvila på veterinärförvaltningen, hvartill jag skall komma sedan, men denna födoämneskontroll kan dock icke framhållas såsom det centrala i veterinäradministrationens uppgift. Det förhåller sig så, att läkarne påpekat, att det under andra förhållanden än med det nuvarande systemet icke kan bli det samarbete och den ordning på födoämneskontrollens område, som är välbehöfligt. Men då vill jag fråga: är det verkligen så, att, därför att man skiljer två centrala ämbetsverk från hvarandra, underlydande kårer och deras representanter icke skulle kunna samarbeta därför att deras styrelser äro skilda åt i centrum? För närvarande är det så, att den medicinala och den veterinära förvaltningen lyda under olika departement, ehuru de nu äro förenade i ett gemensamt centralt ämbetsverk. Då menar jag, att om man på detta sätt skiljer ut de veterinära frågorna, finnes det dock

ingenting, som ställer sig i vägen för ett samarbete på de lokala förvaltningarnas område, framför allt i städerna.

När Riksdagen för tre år sedan, år 1908, behandlade frågan om den veterinärbakteriologiska anstalten, voro meningarna också delade på det sätt, att en del ville ha den veterinärbakteriologiska anstalten inrättad i sammanhang med den året förut upprättade statsmedicinska anstalten, och till den meningen anslöt jag mig. Emellertid beslöt Riksdagen att gå på den andra vägen, d. v. s. att den veterinärbakteriologiska anstalten skulle upprättas i närmaste samband med veterinärinstitutet och således skiljas från den statsmedicinska anstalten. Nu frågar jag, mina herrar, om icke genom detta beslut år 1908, hvarigenom Riksdagen till denna veterinära institution förlade den vetenskapliga och vetenskapligt tekniska hjälp, som veterinäradministrationen behöfver, i det att Riksdagen då just lösruckte den veterinärbakteriologiska anstalten från den statsmedicinska eller humanbakteriologiska, om Riksdagen icke därigenom så att säga gaf veterinärerna på hand, att hädanefter borde ni reda er själva. Ni ha nu fått denna veterinärbakteriologiska institution för att ni såsom veterinärer skola kunna reda eder med den vetenskapligt tekniska hjälp och den sakkunskap på det vetenskapliga området, som behöfves.

Mot statsutskottets utlåtande år 1908 afgåfvos några reservationer. Jag ber att till protokollet få anföra en, nämligen den, som afgafs af vår affidne kamrat herr Hammarlund emot detta utskottets utlåtande, som sedan blef Riksdagens beslut, emot detta sätt att skilja ut den veterinärbakteriologiska anstalten från den statsmedicinska, dit den också enligt min mening hörde, ty om någonsin ett område gifves, där veterinärvetenskapen och läkarvetenskapen skola kunna samarbeta, så är det just på det bakteriologiska, hvilket ju är mycket viktigare än det, på hvilket vi nu röra oss, nämligen födoämneskontrollens område.

Herr Hammarlunds reservation hade följande formulering: »*Då* såväl direktionen för veterinärinstitutet som ock medicinalstyrelsen haft tungt vägande invändningar mot det nu föreliggande, af Kungl. Maj:t för Riksdagen framlagda förslaget;

då vidare under ärendets utredning från sakkunnigt håll blifvit framhållet, att sambandet mellan den mediciniskt-bakteriologiska och den veterinär-bakteriologiska forskningen och dess tillämpning såväl på diagnostiska undersökningar som på sjukdomars behandling och förekommande gör dessa båda vetenskapsgrenar i hög grad beroende af hvarandra;

då växelverkan dem emellan bör främjas medelst ett så intimt samarbete som möjligt och ett sådant samarbete i vårt land i betänklig grad skulle försvåras därigenom, att den föreslagna veterinärbakteriologiska anstalten sammanknötes med en undervisningsanstalt;

då ändamålet med den af Riksdagen beslutade medicinskt-bakteriologiska afdelningen och den af Kungl. Maj:t föreslagna vete-

Ang. veterinär- rinär-bakteriologiska anstalten i hög grad skulle främjas genom väsendet. deras sammanförande inom en i lokalt och administrativt hänseende enhetlig institution, och (Forts.)

»I fråga åter om ändamålet med veterinärkonstens utöfvande, så är detta till hufvudsaklig del af landtbruksekonomisk art. Läkarevetenskapen och veterinärvetenskapen beröra hvarandra visserligen i mångt och mycket, särskildt i fråga om födoämneskontrollen, men i det stora hela är veterinärens verksamhet närmast förbunden med landthushållningen och i väsentlig mån beroende af den riktning, i hvilken denna utvecklar sig. Vid sådant förhållande synes det emellertid själfklart, att för en administration, som har landets veterinärväsende om hand, landtbrukets fordringar och intressen samt gången af dess utveckling icke böra vara mer eller mindre främmande. Men lika klart torde vara, att vår högsta medicinska myndighet, med all skyldig aktning för dess kapacitet i öfrigt, svårligen kunnat ägna företeelserna på landthushållningens område tillbörlig uppmärksamhet. Den här af härflytande bristen på kontakt med landtmännen, som omisstkännligen vidlåder medicinalstyrelsen, torde vara en af orsakerna till den misstänksamhet hos dessa gentemot åtskilliga af styrelsens ämbetsåtgärder på veterinäradministrationens område, hvilka mången gång med rätt eller orätt icke ansetts vara förestäfvade af praktiska hänsyn, olägenheter, som med visshet böra försvinna inför en rent veterinär administration, som onekligen kommer att stå landtbruket närmare än hvad förhållandet med medicinalstyrelsens nuvarande organisation är. Hvad åter medicinalstyrelsens handhafvande af de veterinära intressena angår, så är det nogsamnt känt, hurusom

vid mer än ett tillfälle tvekan uppstått hos landets veterinärer, huruvida veterinärärendenas handläggning borde tillhöra en läkareadministration, och de hafva icke kunnat undgå att lägga märke till att, såsom medicinalstyrelsen 1897 yttrade, veterinärväsendet tillhörande ärenden ligga fjärmast från medicinalstyrelsens verksamhet. Veterinärerna ha emellertid funnit detta helt naturligt i betraktande af det maktpåliggande och tidskräfvande arbete, som faller inom området för styrelsens verksamhet. Medicinalstyrelsen åberopar också som stöd för sin 1897 gjorda framställning om befrielse från veterinärärendenas handläggning den betydande arbetsbörd, som påhvilade styrelsen, och då denna sedermera icke lär hafva minskats, utan snarare år för år blifvit allt känbarare, så torde med skäl kunna antagas, att styrelsens intresse för bibehållande af veterinäradministrationen äminstone icke tilltagit med åren. Visserligen har sedan den 1 juni 1894 en legitimerad veterinär haft säte och stämma i medicinalstyrelsen, först såsom tillförordnad ledamot intill år 1901 och sedermera såsom ordinarie medicinalråd, men gifvet är, att denne ende fackman i styrelsen, huru dugande och intresserad för sitt kall han än må vara, i sin verksamhet måste röna ett mer eller mindre hämmande inflytande af den omvårdnad, medicinalstyrelsen jämlikt dess instruktion har att i första hand ägna sina öfriga mångskiftande uppgifter.»

Mina herrar, detta uttalades af Sveriges veterinärläkareförening på vårmötet 1908, och nu kan man fråga, hvad som gjort, att veterinärerna resa sig som en man och säga, att det går icke, om vi icke få hålla ihop med medicinalstyrelsen. Här saknas, som herrarne hört, kontakt med landtbruket, landtmännen ha visat misstro mot medicinalstyrelsen och framhållit, att hvad som behöfves är, att veterinärerna komma i närmare kontakt med landthushållningen. Sälunda måste jag säga, att de skäl, som sedermera blifvit anförda för att man skulle stanna kvar under medicinalstyrelsen — det är mindre än ett år sedan man började arbeta för att stanna kvar — måste bero på, att man negligerat skälen från 1908, som grundade sig, märk väl, icke på en tillfällig mötesstämming, utan på ett förslag af utsedde delegerade; det måste vara andra skäl, som göra, att veterinärerna omfatta medicinalstyrelsen med en aktning och kärlek, som man icke skulle drömt om. De skäl, som 1908 ledde till en så skarp kritik af medicinalstyrelsens förhållande till veterinärväsendet, berodde på, att man då hoppades att få en särskild veterinärstyrelse. Nu ha utsikterna att erhålla en sådan minskats, och då har man svängt om och säger: hellre hvar som helst än att komma under landtbruksstyrelsen, vi stanna kvar, där vi äro, om vi icke få en själfständig styrelse. Men då glömmar man, att den styrelse, man vill stanna under, hade ett år förut förklarats vara lindrigast sagdt olämplig att handhafva den högsta veterinära förvaltningen.

Vidare vill jag säga hvad som redan framhållits, att det naturligt-

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

vis icke är något, som hindrar ett fortfarande samarbete mellan de båda ämbetsverken, därest Riksdagen följer utskottets förslag. Sålunda beslöt Riksdagen 1907 att skilja militärläkareväsendet från medicinalstyrelsen, dit det hört ända sedan det gamla collegium medicum inrättades. Man öfverförde då hela denna stora fältläkarekår till arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse och dess chef, öfverfältläkaren. Men de frågor, som rörde militärläkarnes rent medicinska förhållanden, skulle fortfarande lyda under medicinalstyrelsen, och de båda verken skulle på detta område samarbeta. Det har pågått på detta sättet i två år, och jag har icke hört annat, än att det gått alldeles förträffligt. Om sålunda två ämbetsverk ha en detalj gemensam — födoämneskontrollen är visserligen viktig, men den är dock icke det dominerande inom veterinärväsendet — så kunna de samarbeta, och äfven medicinalstyrelsen och en veterinärstyrelse skulle sålunda kunna samarbeta, där detta visade sig nödigt. Dessutom vill jag framhålla, att kommitterade föreslagit inrättandet af ett veterinärråd och att landbruksstyrelsen borde ha tillgång icke blott till den veterinärbakteriologiska anstalten och vetenskapligt skolade personer på *det* området, utan jämväl till den praktiska sakkunskap, som kunde behövas. Då förslag i denna riktning icke framkommit från Kungl. Maj:t, så ha herr Carl Persson och jag i denna kammare och herr J. F. Nyström i Första kammaren väckt förslag härom. Därigenom skulle landbruksstyrelsen få tre bisittare, märk väl tillfälliga sådana, för sådana frågor, där man vill ha in personer, som i sitt dagliga värf arbeta på det praktiska området. Nu kan invändas: här ha herrarne öppnat porten för skapandet af ett nytt ämbetsverk. Nej, detta har så mycket mindre varit meningen, som vi tydligen uttalat, att dessa veterinärer få icke vara konstanta, därför att hvad som behöfves är personer, som stå i ständig kontakt med det praktiska lifvet. Af samma skäl har vid medicinalstyrelsens sida föreslagits ett vetenskapligt råd, då man förstår, att, huru mycken praktisk erfarenhet en ämbetsman än haft, han dock, när han suttit en tid i ett ämbetsverk, tappat kontakten med det, som den praktiske veterinären är i beröring med. Därför ha vi föreslagit icke ständiga sådana ledamöter, utan förslaget har framkommit för att man inom ämbetsverket ständigt skulle erhålla nya krafter och nya erfarenheter från det praktiska området.

Till sist vill jag nämna, att ett af de vägande skälen för kommittémajoriteten att ställa sig på den ståndpunkt, som kommittén gjort och som därefter Kungl. Maj:t och utskottet intagit, har varit att, som herrarne se af den berättelse, som kommitterade afgifvit, i den därvid fogade öfversikten, i hvart och ett af länderna Norge, Danmark, Preussen, England, Österrike och Ungern den veterinära förvaltningen skötes af en direktör eller ett helt ämbetsverk, som i hvart och ett af dessa länder lyder direkt under vederbörande jordbruksdepartement eller däremot svarande ministerium. Öfverallt i dessa sex länder finnes sålunda icke någon sammanblandning af

humanmedicinska och veterinärmedicinska förvaltningsärenden i själva toppen af den centrala förvaltningen, utan de lyda utan sammanblandning med medicinförvaltningen direkt under vederbörande jordbruksdepartement eller motsvarande ministerium. Det går sålunda icke för sig att säga, att detta icke skulle kunna gå i Sverige utan att allt skulle råka på sned, då erfarenheten från våra grannländer och de stora kulturländerna gifver vid handen, att det går alldeles utmärkt på detta sätt.

Det är gifvet, att den invändningen kommer att göras, att för närvarande arbetar en kommitté för att framlägga en utredning af våra departementala förhållanden och förslag till en departemental omorganisation. Jag har fått höra den invändningen, att man icke får bryta ut en byrå ur ett centralt ämbetsverk för att flytta den öfver till ett annat, emedan därigenom man skulle sätta denna departementala kommitté i en brydsam situation. Men, mina herrar, det finnes väl ingen, som, huru litet han än vet hvad departementalkommittén kan komma med i berörda hänseende, tviflar på, att veterinärärendena under alla förhållanden skola höra under jordbruksdepartementet. Ty till något annat departement vilja herrarne väl icke, att de skola höra. Då synes det mig tämligen klart, att om Riksdagen beslöte att flytta dem från medicinalstyrelsen till landbruksstyrelsen, så borde väl icke detta, såvidt jag kan finna, utgöra något hinder för eller försvåra arbetet för nämnda kommitté.

Ja, herr talman, jag skall på de skäl, som anförts såväl af kommittén som i den kungliga propositionen och slutligen äfven af utskottets majoritet, hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Vennersten: Då jag ansåg tidpunkten för framläggande af ett sådant omorganisationsförslag som det nu föreliggande icke vara synnerligen väl vald, så tillät jag mig att jämte herr Jesperson väcka den motion, som kammaren nu äfven har att behandla.

Det är påtagligt, att därest jag icke haft en särskild anledning, så hade jag icke önskat blanda mig in i ett ärende, som tydligen ligger långt från min verksamhet. Men då sådan anledning förelåg att taga ställning till frågan såsom motionär, så anser jag mig hafva skyldighet att för kammaren något klargöra, huru jag ser saken.

För att icke glömma att bemöta ett skäl, som den siste ärade talaren anförde, vill jag börja därmed.

Herr Kjellberg påpekade, att vi borde kunna vara nöjda med en anordning af veterinärväsendets ledning, som i sex andra länder visat sig vara tillfyllestgörande.

Nu är det emellertid faktiskt så, såvidt jag är riktigt underrettad, att i intet af dessa länder förefinnes en anordning, som öfverensstämmer med den, hvilken här är föreslagen. Och därför kan man icke säga, att vi böra taga det, som dessa länder hafva, och sålunda acceptera Kungl. Maj:ts förslag. Anordningen är nämligen icke likadan. Såväl i Preussen som Danmark och Norge med

*Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)* flera länder handläggas dylika ärenden af förvaltningsinstitutioner med så godt som uteslutande i veterinärfacket utbildade medlemmar. Men det är ju icke det, som det här är fråga om.

Om man nu ser på de skäl, som motionärerna för sin mening framfört, så finner man, att de äro hufvudsakligen af två slag. För det första har man talat om beskaffenheten af veterinärernas verksamhet, arten af densamma. Och för det andra har man talat om veterinärkårens ställning till denna särskildt för dem betydelsefulla fråga.

I det första afseendet har utskottet mött våra skäl med det påståendet, att det ingalunda är, såsom vi fattat det, utan att veterinärernas verksamhet är *så godt som uteslutande* af landbruksekonomisk art. Gentemot detta påstående kan man anföra hvad redan här under debatten hunnit nämnas och som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet själf påpekat, nämligen att i fråga om ändamålet med den verksamhet, som det här gäller, en af hufvudgrupperna utgöres af den betydelsefulla födoämneskontrollen, och herr Jespersen har påpekat, att såväl denna som andra grenar af veterinärernas verksamhet är af den art, att man ingalunda kan beteckna dem såsom varande af landbruksekonomisk beskaffenhet. Därmed torde hafva ådagalagts, att utskottet användt väl starka ord, då det säger, att verksamheten är så godt som uteslutande af landbruksekonomisk art. Det har icke herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet vågat påstå.

Jag kommer nu till det andra stora skälet, som för mig vägt ganska tungt, det måste jag medgifva, nämligen veterinärkårens egen ställning till frågan. Jag kan icke citera de af veterinärkåren gjorda uttalanden på samma sätt som de talare, hvilka här begagnat sig af dessa uttalanden till förmån för en mot min motsatt åsikt, utan jag måste göra det fullständigare.

I det uttalande, som veterinärkåren gjorde vid det år 1908 hållna mötet, hvilket uttalande ett par gånger under debatten åberopats, finnes det ju tydligt angifvet, att detta uttalande skett just till förmån för inrättandet af en särskild veterinärstyrelse. Man har således, på det sätt man ansett sig böra och kunna göra, kritiserat den nuvarande ordningen i hopp om att få något, som man ansåg vara vida bättre. Men detta utesluter icke, att man icke därjämte kan vara en stark motståndare till den anordning, som nu är föreslagen. Och till bevis för detta vill jag blott citera de ord i mötesresolutionen, som utgöra en del af slutklämman i densamma. De lyda sålunda: »Skulle det under nämnda kommittés arbete visa sig stöta på oöfverstigligt hinder att få en sådan lösning till stånd, som veterinärkåren helst önskade, så är det föreningens åsikt, att den nuvarande administrationen bör bibehållas, utvecklade likväl i en efter tidens kraf lämpad form.»

Nu kan det ju understundom hända, att i stridens hetta vapnen icke alltid väljas så klokt och försiktigt, att icke anmärkningar

sedermera kunna göras mot desamma. Men vi måste väl då se till själva andan och meningen i det hela, och vi få väl tro, att då ifrågavarande kår under dessa många år kämpat mot en sak, nämligen att läggas under landtbruksstyrelsen, så är det likväl allvar i dessa sträfvanden, och i den punkten har jag icke funnit, att veterinärkåren ändrat sin ställning.

Detta utesluter icke, att denna kår kunnat önska sig något enligt dess mening vida bättre än det nuvarande tillståndet. Men då kåren ser, att det möter oöfverstigligen hinder, så vill den bibehålla den nuvarande ordningen. Detta synes mig vara så klart, att jag för min del icke kunnat annat än fortfarande tillmäta veterinärkårens uttalande den allra största betydelse. Och då man åberopar denna kårs uttalande till förmån för en motsatt mening, så tror jag mig finna ännu större skäl för min mening, då man ju måste taga hänsyn till detta uttalande i dess helhet.

Många äro de skäl, som skulle kunna anföras för att vi i dag icke böra handla så som utskottet föreslagit. Men jag skall icke tillåta mig att gå in på detta, då otvifvelaktigt under den följande debatten af andra talare många synpunkter komma att beröras, som det ju eljest kunde vara viss anledning att här beröra.

Jag vill slutligen fästa uppmärksamheten vid det förhållandet, att såvidt jag finner af den kungliga propositionen, har herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet fäst sig mycket starkt vid hvad landtbruksstyrelsen i detta ärende sagt och den utredning, som landtbruksstyrelsen här förebragt. Men beträffande denna utredning och detta yttrande finner jag åtminstone för min del, att det icke är så ovedersägligt, som påstått. Och för öfrigt lär väl i dylika frågor intet vara så ovedersägligt, att det icke kan finnas ganska goda motskäl. Det är dessa motskäl, som för mig väga mycket tungt. Och jag kan icke finna att man bör i så hög grad fästa sig vid landtbruksstyrelsens i ämnet förebragta utredning. Jordbrukarne torde här hafva det vägande ordet, och det lära de väl också få. Jag tror, att stämningen bland dem är skäligen olika och att meningarna äro delade. Det har jag redan förstått. Men då jag studerade ärendets föregående behandling, har jag funnit, att jordbrukarne på det hela taget varit nöjda med, att veterinärväsendet stått ett trappsteg högre än de rent landtbruksekonomiska intressena. Och jag tror, att denna jordbrukarnes uppfattning är synnerligen klok och riktig och att därigenom deras ekonomiska intressen i längden på bästa sätt tillgodoses.

På dessa skäl anhåller jag, herr talman, att få instämma i det af herr Jespersion gjorda yrkandet.

I detta yttrande instämde herrar *Berg* i Staby, *Wallis*, *Wawrinsky*, *Lindgren* i Oskarshamn, *Johansson* i Jönköping, *Thavenius*, *Röing* och *Neiglick*.

Ang. veterinärväsendet,
(Forts.)

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

Friherre Palmstierna: Ja, herr talman, i slutet af sitt anförande riktade herr jordbruksministern en vädjan till landtmännen i denna kammare. Men jag ber då att få påpeka, att den förre jordbruksministern står här antecknad såsom reservant, hvilket visar, att man icke kan göra detta till en exklusiv fråga, som uteslutande skulle betraktas som en fördel eller nackdel för landtmännen själfva. Det är nog så, att i denna fråga brista partibanden i alla afseenden, och jag tror, att man fattat ståndpunkt till densamma endast genom det material, som föreligger för dess behandling.

För mig står det alldeles tydligt och klart, att förhållandena böra tillsvidare fortgå sådana de nu äro. Önskemålet att få en särskild veterinärstyrelse har ju trängt ganska starkt fram, och det är min uppfattning, att om man hade slagit in på den vägen, så hade det nog blifvit lyckligare, därför att inom detta fack utbildas disciplinerna allt mer och mer och specialiseras, och det hade varit lämpligt, om man fått en fullt fackmässig öfverstyrelse. Men då så icke är förhållandet, så uppstår det spörsmålet: Hvilken af de öfverstyrelser, som nu finnas att tillgå, bör i så fall anses vara den bästa? När kammarens ledamöter fått höra, att hela veterinärkåren, som dock har att följa det beslut, som kommer att fattas af Riksdagen, står såsom *en* man mot detta förslag, bör detta i och för sig framkalla en mycket stor betänksamhet hos kammarens ledamöter. Då man äfven ser, att åtminstone alla provinsialläkarekårens medlemmar som *en* man motsatt sig den af kommittén föreslagna lösningen, så bör detta väga mycket. När sedermera äfven stadsläkareföreningen lägger sitt vägande ord till det hela, så torde kammaren hafva klart för sig, att med några få, ehuru särdeles lysande undantag Sveriges hela stora läkarekår icke står på den ståndpunkt, som herr Kjellberg förfäktat. Då en så samlad sakkunskap gör sig gällande, torde detta möjligen vara afgörande för kammaren att icke fatta ett beslut, som åstadkomme en *förändring* af det nuvarande tillståndet.

Om man nu emellertid går in på spörsmålet, *vilken* myndighet, som här bör vara den mest sakkunniga, skall jag be att få fästa uppmärksamheten på ett uttalande till medicinalstyrelsens protokoll, som gjorts af medicinalrådet Kjerrulf. Han har undersökt, hvilka ärenden, som ha handlagts af landtbruksstyrelsen, och hvilka medicinalstyrelsen har skött, och finner i landtbruksstyrelsens protokoll, att »nämnda styrelse, om ärenden rörande landtbruksstyrelsen direkt underlydande institutioner och personal, hvilka knappast hafva något gemensamt med veterinärväsendet, äfvensom tuberkulinärenden icke medräknas, haft att handlägga, bland annat, hufvudsakligen frågor, som icke hafva något gemensamt med veterinära spörsmål, eller t. ex. om mejeriskolor o. d., kemiska stationer, mosskulturföreningar, frökontrollanstalter, mejerihushållning, skadeinsekter, hemslöjd, möten och utställningar, mindre jordbruk, torflån, ekono-

misk handläggning, odlingslån och frostförminskingsföretag, äfven- *Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)*

De ärenden åter, som äga något samband med veterinärförvaltningen, hafva, med undantag af nötboskapspremieringarna, varit ytterst få. Detta gäller beträffande i nämnda förteckning upptagna ärenden angående nötboskapsafvel, riksstambok, afvelscentra, får-afvel, stuteriväsande, fjäderfäafvel, husdjurssjukdomar, hvilka grupper förekomma med endast några fall hvarje år, under vissa år icke alls. Ärendena angående husdjurssjukdomar endast med i medeltal 2,2 ärenden pr år under den femårsperiod sammanställningen rör. Nötboskapspremieringarna, däri emellertid veterinärernas krafter, åtminstone statligt sedt, endast föga tagits i anspråk, fungera på den nämnda förteckningen med i medeltal 51 fall årligen.»

Det är sålunda, såsom hvar och en förstår, väsentligen rent tekniska och jordbruksekonomiska ärenden, som falla under landtbruksstyrelsen, och endast i mycket ringa grad saker, som man kan anse sammanfalla med veterinärernas hygieniska och födoämneskontrollerande verksamhet. Däremot är det så, att det inom medicinalstyrelsen förefinnes den sakkunskap, som närmast ansluter sig till den verksamhet, som vederbörande inom veterinärkåren bedrifva. Vi ha ju kunnat se, hur den allmänna hälsovården, den allmänna hygienien undan för undan har utvecklats ifrån att omfatta endast städerna till äfven landsbygden. Vi ha sett det ena facket efter det andra undan för undan, så att säga, kastas under denna allmänna hygien och hälsovårdens synvinkel, hur man i städerna, stora, medelstora och små, i municipalsamhällena och äfven på landsbygden underkastat spörsmålen just denna hygieniska kontroll. Jag har kunnat följa under de sista åren, hur ytterst snabbt utvecklingen gått på detta område och hur dessa ämnen trängas och hopas med hvarandra.

Med andra ord, inom veterinärkåren och dess verksamhetsområde är det just det, som rör födoämneskontrollen, det hygieniska, som utvecklas aldeles särskildt snabbt. Man kan under sådana förhållanden äfven tänka sig, att ett samarbete med den medicinska öfvermyndigheten för framtiden kommer att växa sig allt starkare och starkare, då däremot dessa ärenden i jämförelse med dem, som handläggas af landtbruksstyrelsen, skulle blifva för denna styrelse allt mer och mer främmande. Följaktligen kommer det i den mån som tiden förflyter att visa sig en allt större olägenhet, därest en öfverflyttning skulle ske till landtbruksstyrelsen, något som jag hoppas kammarens ledamöter icke vilja vara med på.

Det må erkännas, att i början möttes veterinärkårens arbete med någon misstänksamhet ute på landsbygden. Men det tror jag, att kammarens ledamöter, som representera jordbrukarne, må erkänna, att i den mån insikten om den stora betydelsen för jordbruket själf, veterinärernas verksamhet äger, blifvit större ute på landsbygden, denna ursprungliga misstänksamhet undan för undan

*Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)* vikit. Dock kvarlefver ännu på sina håll denna misstänksamhet på grund af veterinärernas egen verksamhet och på grund af den *kontroll* de utöfva på det jordbruksekonomiska området, men detta sammanhänger icke det allra minsta med frågan om, hvilken öfvermyndighet, som närmast har beröring med veterinärernas verksamhet, om denna skulle vara medicinalstyrelsen eller landtbruksstyrelsen. Det ligger i verksamhetens *egen* natur, att ett sådant motsatsförhållande skall förefinnas. Äfven detta talar för öfrigt i och för sig för att det är lyckligt att lägga det hela under medicinalstyrelsen.

Nu har herr Kjellberg åberopat utländska exempel, men han säger, att det finnes en direktör i dessa länder, hvilken står i spetsen för det hela. Denne direktör skall, om herr Kjellbergs egen tankegång fullföljes, jämföras med landtbruksstyrelsens ordförande, som icke har någon fackinsikt på detta område. Jag tror icke, att man i dessa länder skulle vara angelägen att åstadkomma en sådan reform. Nej, mina herrar, i den mån utvecklingen fortskrider på detta område, i den mån specialiseringen skall tränga vidare inom veterinäradministrationen, komma veterinärerna att finna den största sympatien för sina sträfvanden och för sin vetenskaps utveckling inom medicinalstyrelsen.

Då alla sakkunniga, med få lysande undantag, uttalat sig för bibehållande af nuvarande organisation, skall jag be att få uttala mig i samma riktning och skall, herr talman, anhålla att få yrka bifall till reservationen.

Med friherre Palmstierna förenade sig herrar *Persson* i Tällberg och *Olsson* i Älfvalsåsen.

Chefen för civildepartementet, herr statsrådet grefve Hamilton: Herr talman, mina herrar! Då det är på min föredragning, som Kungl. Maj:t föreslagit, att veterinärärendena skola öfverlämnas till jordbruksdepartementet, torde det vara tillbörligt, att äfven jag i någon mån deltagar i denna debatt.

För min del håller jag icke för otroligt eller — jag törs kanske icke uttrycka mig starkare — jag håller för troligt, att det varit till gagn för det svenska veterinärväsendet, att det någon tid har varit förenadt med medicinalstyrelsen. Jag tror, att detta har verkat därhän, att det har höjt veterinärväsendet, att det har fört upp det, så att säga, i vetenskapens plan, men numera tror jag verkligen, att veterinärvetenskapen har vuxit sig så stark, att den icke behöfver detta stöd och denna ledning längre, hvilket ju bäst bevisas af det kraftiga uttalande emot förmynderskapet, om jag så skall säga, som utaf kåren själf gjordes år 1908.

Vid öfvervägande då, hur saken borde ordnas, erkänner jag, att jag rätt mycket lät påverka mig utaf den starka opinion, som uttalats af veterinärläkarne själfva. Jag visste visserligen, att de hade mycket

stark motvilja mot att förenas med landbruksstyrelsen, men de hade dock bestämdt och mycket kraftigt betonat, att man borde komma ihåg, att deras verksamhet dock hade närmast frändskap med landbrukets intressen. Jag kan icke neka till, att jag tror, att denna motvilja har mera psykologisk förklaring, det är naturligtvis tilltalande att få prägel af att vara en vetenskapsman, att vara likställd med medicinska auktoriteter, vara likställd med människoläkare, och denna lilla honnör tycker man om, när man icke kan få det, som man tycker ännu mera om, nämligen att representeras af en själfständig styrelse. Jag har därför för min del icke tillmätt denna motvilja hos kåren så synnerligen stor betydelse. För mig syntes det, som om veterinärkåren i det efter mogen öfverläggning gjorda uttalandet 1908 hade alldeles rätt, och samtidigt syntes mig alldeles gifvet, att veterinärärendenas handläggning skulle vinna på, om enhet funnes i denna förvaltning, så att icke olika delar af desamma handlades af olika ämbetsverk. Den splittring, som nu råder, blir naturligtvis ännu större och ännu mer betänkelig, i samma mån de frågor, som hithöra, bli allt mer talrika, i samma mån veterinärväsendet utvecklas.

Ang. veterinärväsendet.
(Forts.)

Nu har man sagt, att den hänvisning, som blifvit gjord till utländska förhållanden, icke är riktig, därför att det icke är organiseradt någonstädes så som här är ifrågasatt, nämligen, att man skulle underordna veterinärväsendet under den styrelse, som har hand om landbruksfrågor. Ja, den invändningen är dock icke alls riktig, ty det, som här är hufvudsaken, när man hänvisar till utlandet, är, att man vill påvisa, huru man, jag kan säga, öfverallt — jag tänker icke på Finland, som i detta fall liksom på många andra områden kopierat vårt system — men öfverallt annars har ansett, att det bör organiseras under samma departement som handhar jordbruksfrågor, och ingenstädes har man ansett, att man bör underordna veterinärväsendet under den medicinska styrelsen, ingenstädes finnes någon sådan organisation, det är alltså fullkomligt riktigt som herr Kjellberg yttrade, att Sverige här har en organisation, som är alldeles enastående och som icke liknar utlandets, utan där har man just gått i den riktning, som man nu här förordar.

Man säger nu vidare — den ärade talare, som först hade ordet, betonade det särskildt — att det icke kan vara lämpligt att låta veterinärärendena i sista hand afgöras af en person, som saknar insikter i dessa ämnen, af landbruksstyrelsens chef. Ja, mina herrar, det är väl ändå så, att det icke är möjligt att i spetsen för vår förvaltning få personer, som äro specialister i alla de grenar, som lyda under förvaltningen. Hvem är det för närvarande, som här i landet är den högste vårdaren af veterinärväsendet? Är det en medicine doktor eller en veterinär? Nej, det är herrarnes ödmjuka tjänare, och jag tror, att ärendena här, såsom herrarne framhållit, icke bli på ett så synnerligen otillfredsställande sätt behandlade.

Man framhåller särskildt, att det är alldeles nödvändigt att

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

den medicinska auktoriteten får göra sitt tungt vägande ord gällande, när det är fråga t. ex. om födoämneskontroll och andra dylika frågor. Ja, för det första är det ju märkvärdigt, att veterinärerna och de herrar, som här föra deras talan, ha med sådan styrka kunnat betona detta och samtidigt säga, att den rätta lösningen ligger i en själfständig styrelse. Men, hvart ta i så fall kontakten och detta beroende af de medicinska myndigheterna vägen? Det försvinner ju alldeles då.

För öfrigt, mina herrar, är jag för min del en mycket stor vän af sådana åtgärder som födoämneskontroll och i allmänhet hygieniska åtgärder. Men jag undrar ändå, om det är så alldeles fördelaktigt, att dessa frågor alldeles autokratiskt och enväldigt få afgöras utslutande af herrar medicinare och veterinärer. Jag undrar, om det icke kan vara rätt bra, att det finns någon, som har andra synpunkter att företräda än bara herrar läkare och herrar veterinärer, när det gäller att afgöra: hvad skola landtmännen underkasta sig med afseende på det eller det? Jag tror, utan att på något sätt vilja underkänna vikten af deras sträfvanden i hygieniskt afseende, att man bör vara glad, om man kan få personer, som äfven framhålla de andra synpunkter, som här böra göras gällande. Jag kan därför icke se, att de skäl, som anförts emot veterinärväsendets förläggande under landtbruksstyrelsen, äro utaf nämnvärd betydelse.

Jag erkänner gärna, att det icke är roligt att ställa sig i opposition mot en hel kår, som ju sköter sig synnerligen aktningvärdt. Men deras åsikter få väl icke i detta fall för svenska Riksdagen anses vara bestämmande, då ju det är alldeles tydligt, utaf hvad som förekommit under frågans behandling — jag behöfver icke återupprepa, hvad som sagts 1908 och hvad som sagts nu — då ju det är alldeles tydligt, säger jag, att alltsammans går ut på att bedrifva saken så, att vägen hålles öppen för det, som veterinärerna svärna för och som jag är öfvertygad om att svenska Riksdagen icke går med på, nämligen inrättandet af en egen själfständig veterinärstyrelse.

Man har här talat om, att man icke skall gå departementalkommittén i förväg. Ja, departementalkommitténs arbete har icke fortskridit så långt, att man kan fälla något omdöme härom. Så mycket tror jag mig kunna säga, utan att någon af departementalkommitténs ledamöter skall motsäga mig, att skola vi uppskjuta alla reformer med afseende på ämbetsverken, till dess denna kommittés storslagna plan blifvit genomförd, då få vi nog i fråga om organisation af ämbetsverk åtskilliga år framåt ganska lugnt här i Riksdagen. Men om man delar den mening, som lär omfattas af departementalkommittén, nämligen uppflyttande i möjligaste mån af ärendena från de centrala verken direkt till ämbetsverken, är förslaget ett steg i den rätta riktningen. Man har då åtminstone fört dessa ärenden till det departement, där de på grund af sakens natur höra hemma.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Jag kan i allo instäm- *Ang. veterinär- väsendet.*
 stämman med professor Kjellberg i hvad han här yttrade. Hvad *(Forts.)*
 som emellertid gaf mig anledning att nu begära ordet var ett yt-
 rande af den förste talaren, motionären, då han nämligen sade om
 löneregleringskommittén, att den skulle ha ställt sig afvisande emot
 förslaget att förlägga veterinärärendena till landtbruksstyrelsen. Jag
 borde väl kanske icke här upptaga den frågan, ty den, som själf
 tillhör löneregleringskommittén, tillkommer det ju icke att bedöma
 kommitténs arbeten, utan det är andras sak. Men jag måste
 likväl här nämna, att löneregleringskommittén icke alls uttalat sig i
 själfva sakfrågan som det här gäller, och jag vill tillägga, att jag
 nästan vågar att både å egna och mina kommittékamraters vägnar
 påstå, att för den händelse denna fråga förelegat för kommittén till
 dess yttrande, skulle vi där, tror jag, enhälligt ha ställt oss på den
 ståndpunkten, som är för en öfverflyttning af nu ifrågasvarande ären-
 den till landtbruksstyrelsen. Jag var nyss inne i biblioteket och
 gjorde där en afskrift af hvad kommittén i denna sak verkligen ytt-
 rat; det är endast fyra rader och jag skall här be att få läsa upp
 dem. De lyda sålunda: »Det har varit föremål för öfverläggning,
 huruvida frågan om veterinärärendenas öfverflyttning från medicinal-
 styrelsen till landtbruksstyrelsen borde upptagas, men då någon
 framställning därom icke finnes bland de till kommittén från Kungl.
 Maj:t och vederbörande departement remitterade handlingar, har
 kommittén ansett sig icke böra vidare inlåta sig på nämnda spörsmål.»
 Det går väl således icke gärna för en utomstående att döma om de
 åsikter, som kommittén i denna fråga har. Detta är allt hvad kom-
 mittén i detta afseende uttalat, och således tror jag, att motionären
 knappast läst rätt, då han här yttrade sig, som han gjorde.

Beträffande själfva den fråga, som nu föreligger, kan man väl
 säga, att den icke har så stor betydelse för de tjänstemän, för hvil-
 kas vidkommande man nu är i färd med att företaga en löneregle-
 ring, ty vare sig de stanna kvar hos medicinalstyrelsen eller öfver-
 flyttas till landtbruksstyrelsen, få de ju samma löneförmåner. Den
 kår, som här egentligen drifver denna fråga, är därför icke alls be-
 rörd af själfva det spörsmål, som nu behandlas. Man kan betrakta
 denna fråga nästan så godt som en etikettsfråga. Stanna ärendena
 kvar hos medicinalstyrelsen, är chefen en generaldirektör med gene-
 raldirektörs rang — för den händelse man nu bibehåller den hittills-
 varande anordningen beträffande chefen för medicinalstyrelsen, hvil-
 ken fråga ju här förekommer om några dagar — och föredraganden
 är ett medicinalråd. Vinner utskottets förslag Riksdagens bifall, då
 kommer chefen att heta öfverdirektör och föredraganden byråchef.
 Öfverdirektören har icke samma lön som en generaldirektör, men
 byråchefen har samma tjänstegrad och samma lön som ett medicinal-
 råd. Jag kan således icke finna annat, än att det här gäller nästan
 så godt som en etikettsfråga. Det kan väl icke förnekas, att ären-
 dena blifva lika väl förberedda i såväl det ena som andra fallet,

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

då föredraganden i bägge fallen är lika kvalificerad och har till sitt förfogande tjänstemän under sig, som likaledes äro hemma på området, vare sig ärendena föredragas inför en generaldirektör eller en öfverdirektör, så att den saken tror jag, att man kan bortse från. Tvisten här rör sig väl därom, huruvida veterinärväsendet skall få en egen styrelse. Ty, märk väl, såväl medicinalstyrelsen som hela veterinärkåren vill, att ett nytt ämbetsverk, en veterinärstyrelse, skall inrättas för hithörande ärenden. Af de handlingar, som finnas bifogade den kungl. propositionen och som utskottet här äfven anført, framgår, att medicinalstyrelsen tydligt uttalat, att ärenden, som röra veterinärväsendet, böra sammanföras. De äro för närvarande icke sammanförda på en plats, i det att nämligen tuberkulinärenden gå till landtbruksstyrelsen och öfriga ärenden till medicinalstyrelsen. Nu anser medicinalstyrelsen att dessa ärenden borde sammanföras, och i samma riktning har äfven kommittén och, såsom jag tror, veterinärkåren uttalat sig. Medicinalstyrelsen säger emellertid: Skulle de skäl, som anförts för inrättandet af en själfständig veterinärstyrelse, icke anses tillräckligt talande, finner medicinalstyrelsen för sin del intet hinder för anordnande inom medicinalstyrelsen af en utvidgad veterinärbyrå, detta naturligtvis under förutsättning att erforderliga arbetskrafter och tillräckliga lokaler härför erhållas. Af denna sammanfattning af hvad medicinalstyrelsen yttrat, finner man, hvad man har att vänta för den händelse, att reservanterna och motionärerna vinna sitt syfte. Medicinalstyrelsen har genomgående betonat, att en själfständig styrelse för veterinärväsendet är det rätta. Komma vi sedan till målsmännen för veterinärerna, finna vi, att den ende af dem, hvilken var närvarande inom kommittén, som hade att behandla frågan om medicinalstyrelsens omorganisation, när veterinärfrågor där förelågo, nämligen regementsveterinären Gustaf Regnér, i en kort, till kommittébetänkandet fogad reservation — den innehåller endast fem rader — förklarat sig endast under den förutsättning biträda kommitténs beslut angående veterinärärendenas skiljande från medicinalstyrelsen, att dessa ärenden måtte handläggas af en direkt under jordbruksdepartementet lydande fristående veterinärförvaltning. När frågan om veterinäradministrationens ordnande förelåg inom kommittén, deltog äfven professor Wennerholm i kommitténs arbeten, och såväl han som den nyss omtalade reservanten ha i en af dem gemensamt afgifven reservation såsom sin mening uttalat, att kommittén, sedan den för sin del beslutat föreslå, att de veterinära ärendena måtte skiljas från medicinalstyrelsen, bort uttala sig för och afgifva förslag till inrättande af en själfständig, direkt under jordbruksdepartementet lydande veterinärstyrelse.

Det hela resulterar således i, att man vill ha till stånd en själfständig styrelse för veterinärärendena, och så mycket kan man åtminstone våga uttala, att för den händelse reservanterna och motionärerna här vinna sitt syfte, så kommer icke tyngdpunkten att ligga hos medicinalstyrelsen, utan det hela resulterar, som sagdt, i en

själfständig styrelse. Men vi veta ju, hurusom Riksdagen och särskildt Andra kammaren uttalat sig mot inrättandet af alltför många styrelser, och de senaste Riksdagarnas beslut i dylika frågor ha gått ut på, att man borde sammanföra en del mindre verk till en styrelse. Jag behöfver nu icke namngifva, hvilka verk jag här åsyftar, ty det erinra sig nog herrarne lika väl som jag. Jag tror således, att man bör se denna fråga något mera i framtiden, än hvad reservanterna göra.

Jag vill icke förneka, att när det är fråga om löneregleringar, böra de statstjänare, som det gäller, få lägga sina meningar i dagen, och nog har det varit en tillräckligt allvarlig agitation i denna sak från veterinärkårens sida. Vi skola äfven taga all möjlig hänsyn till deras önskningsar, men jag är alldeles öfvertygad om, att icke kommer vare sig deras anseende eller deras arbete att lida på, om vi nu bifalla utskottets förslag, och icke heller kommer, jag betonar det ånyo, ärendenas handläggning att blifva lidande därpå. Veterinärerna äro väl människor de också, och det är klart att de vilja hålla sig uppe så mycket, som möjligt, men om Riksdagen sålunda uttalar, att denna kår skall stanna kvar hos medicinalstyrelsen, och reservationen här vinner bifall och veterinärkåren således får sina önskningsar igenom, så tror jag, att den tanken alltför lätt kan tränga in hos kåren: Vi tillhöra icke själfva landtbruket med vårt arbete, utan vi tillhöra medicinalstyrelsen och stå betydligt högre än att behöfva gå och syssla med sådana arbeten, som nu mången gång förekomma i veterinärens tjänstgöring. Jag tror icke, att landtbruket skulle vinna på, om reservationen vunne Riksdagens bifall, utan jag tror tvärtom, att det skulle lida därpå, emedan veterinärernas hufvudsakliga arbete skulle af dem ställas så högt i deras egna ögon, att man icke hade att hos dem påräkna det intresse, som man med fog kan göra anspråk på från deras sida.

Jag ber här att, fastän det kanske icke är rätt, få upptaga ett yttrande af friherre Palmstierna. Han anförde, att den förre jordbruksministern stod såsom reservant. Jag vill visst icke gradera folk — det gör jag afgjordt icke — men om jag säger, att den förste jordbruksministern är *för* utskottets förslag, så måtte det väl uppväga nys anförda omständighet, och den nuvarande jordbruksministern har ju framlagt förslaget.

Jag kan alltså icke finna annat, än att både veterinärkåren och landtbruket skulle vinna, om denna fråga reglerades så, som utskottet här föreslagit, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Ekman* i Mogård, *Månsson* och *Odqvist*.

Hr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag hade icke tänkt yttra mig i denna fråga, men jag ber likväl att nu få säga några ord; och jag skall därvid söka på densamma anlägga en något an-

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

nan synpunkt än de senaste talarne här gjort. Jag tillåter mig framhålla, att jag är ordförande i hushållningssällskapet i ett län, där man i all synnerhet på de senaste årtiondena med stor intensitet arbetat på utvecklingen af boskapsskötseln och därvid äfven nedlagt mycket arbete och kostnader för att ändamålsenligt ordna veterinärväsendet, kostnader, som delvis icke ha kommit till sin rätt, därför att veterinärväsendet i sin helhet icke är tillfredsställande organiseradt. Vi ha i mitt län distrikt, där kommuner och landsting lämnat anslag till distriktsveterinärlön på icke mindre än 2,300 kronor, men utan att ha kunnat få någon veterinär. För mig är det alldeles uppenbart, att den synpunkt, från hvilken man skall se denna fråga, är den statsekonomiska, det är, hvilket ändamål skall veterinärväsendet hos oss tjäna? För mig står det alldeles klart, att veterinärväsendet är till i främsta rummet för landtbrukets och boskapsskötselns utveckling i rätt riktning — det är dess hufvudsakliga uppgift. Därför behöfver man dock icke skjuta å sido frågan om födoämneskontrollen och hygienien; äfven i det hänseendet skola veterinärerna lämna sin medverkan. Deras hufvuduppgift ligger dock, efter mitt förmenande, otvifvelaktigt på landtbrukets område, och det är den sidan af deras verksamhet, som vi böra fästa oss vid, om vi vilja ordna veterinärväsendet och dess öfverstyrelse praktiskt. Veterinärväsendet måste komma under en myndighet, som står i närmare rapport med landtbruket än hvad medicinalstyrelsen gör och, till och med skulle jag tro, hvad en särskild veterinärstyrelse skulle komma att göra. Jag är för min del på grund häraf öfvertygad om, att veterinärväsendet måste komma under landtbruksstyrelsen. Veterinärerna skola träda i beröring med landtbrukarne, de skola hjälpa dem att ordna sin boskapsskötsel och sköta sina husdjur på ett hygieniskt och förståndigt sätt — äfven på detta område beror oerhördt mycket på hygienien. Och för att de skola kunna göra detta bör detta för dem blifva hufvudsynpunkten; och detta måste också bli hufvudsynpunkten vid organisationen af den lokala veterinärläkarstaten. Då nu landtbruksstyrelsen är den myndighet, som hos oss har landtbrukets utveckling om hand, bör denna styrelse blifva öfverstyrelse för veterinärväsendet, naturligtvis då på det sätt förstärkt, att den blir i stånd att äfven ta hänsyn till de tekniskt veterinära ärendenas kraf. Ur den synpunkten håller jag före, att vi böra se denna fråga, och därför synes det mig som här knappast skulle kunna bli tal om annat, än att vi böra bifalla utskottets förslag.

Här har — och detta är det starkast verkande skälet å den andra sidan — veterinärläkarkåren uppträdt och så godt som enhälligt sagt, att när den icke får en egen styrelse så vill den vara kvar hos medicinalstyrelsen. Här har lagts på riksdagsmännens bord, åtminstone här i Andra kammaren, en petition eller inläga, som har en hel mängd underskrifter; och att det blifvit många underskrifter undrar jag för min del icke alls på; jag förstår nog, att af vissa

skäl veterinärläkarne själfva hellre vilja vara kvar under medicinalstyrelsen. Men om vi se efter de skäl, som äro anförda i inlagan, så finna vi i själfva verket inga skäl alls. Det har framförts en naken önskan, det är allt. Och hvarför är det på det sättet? Jo, därför att de skäl, som veterinärläkarkåren anført, t. ex. 1908, gå klart ut på, att veterinärerna vilja komma bort ifrån medicinalstyrelsen; därför är det icke så godt att framlägga några skäl, när man nu kommer och säger, att man fortfarande vill höra dit. Denna veterinärernas önskan kan därför för mig icke vara afgörande, då jag därmed jämställer denna frågas stora betydelse med hänsyn till landtbrukets utveckling. Och jag är för min del alldeles öfvertygad om, att fastän veterinärläkarkåren nu har uttalat en sådan önskan, kåren dock kommer att, därest Riksdagen nu bifaller det förslag, som utskottet här framställt, likaväl hädanefter som hittills med nit sköta de maktpåliggande uppgifter, som hvila på densamma.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Magnusson* i Tumhult instämde häruti.

Herr Schotte: Herr talman! Då ett par talare här i diskussionen berört den omorganisation af statsdepartementen, som är under utredning af särskilda kommitterade, ber jag att, såsom en af dessa, här få yttra ett par ord.

Jag vill då först nämna, att man vid den förberedande behandling, som denna fråga undergått hos kommitterade, visserligen icke kommit till något definitivt beslut, när man velat afvakta Riksdagens ställning till den förevarande frågan, men det har dock befunnits möjligt att inom jordbruksdepartementet förlägga veterinärärendena på ett sätt, som sannolikt torde tillfredsställa veterinärkåren och äfven landtbrukets målsmän. Anknytningen till landtbruksstyrelsen skulle visserligen icke blifva så fast som enligt den anordning, som här är ifrågasatt, men ändock, tror jag, fullt tillräcklig för beaktande af jordbruksnäringens intressen. Emellertid torde jag kunna säga, att jag icke tror, att kommitténs sannolika förslag i något viktigare afseende prejudiceras af Riksdagens beslut i denna fråga, huru detta med afseende å veterinärärendenas förläggning än utfaller.

Det är, såsom herr statsrådet och chefen för civildepartementet sade, gifvet, att det omfattande uppdrag, kommitterade erhållit, åtminstone hvad dess genomförande i praktiken vidkommer, torde ta åtskillig tid i anspråk; men det är sannerligen icke till gagn för kommitténs arbeten, att man utan tvingande skäl företager ändringar i fråga om olika ärendens förläggning och organisationen i statsförvaltningen. Det är klart, att kommitténs framtida förslag därigenom kommer både att försvåras och fördröjas.

Jag har, herr talman, icke något yrkande att framställa.

Herr Kronlund: Herr talman! Det förefaller mig, som om herr Widén gjorde sig skyldig till en betydlig öfverdrift, då han ville

Ang. veterinärväsendet.
(Forts.)

göra gällande, att veterinärkåren och dess verksamhet hade sin största betydelse i nationalekonomiskt hänseende. Man får väl reducera dess verksamhet till hvad den verkligen är, nämligen en medicinsk och en hygienisk, en medicinsk, som afser botande och hämmande af husdjursjukdomar, särskildt smittosamma, samt en hygienisk, afseende födoämneskontrollen, desinfektionsåtgärder och karantänsväsendet. Allt detta är väl ändå af verkligt teknisk-hygienisk och medicinsk art, och det förefaller mig, som man fördenskull icke kan göra frågan så enkel som herr Carl Persson i Stallerhult gjorde, då han nämligen sade, att här gäller det för veterinärerna hufvudsakligen blott en etikettsfråga, frågan om de skola ha en generaldirektör eller en öfverdirektör till chef. Jag vill påpeka, mina herrar, att chefen för landtbruksstyrelsen icke är och kan väl icke i allmänhet vara hygieniskt och medicinskt bildad och kan således icke sägas vara en kompetent domare i alla de saker, som det här gäller.

Nu sade herr civilministern, att erfarenheterna från utlandet ge vid handen, att där öfverallt är veterinärväsendet infogadt i jordbruksdepartementet, men han glömde tillägga, att då är det verkligen en särskild styrelse, som man har, och icke en underordnad byrå i ett underordnad centralt ämbetsverk.

Man har här nu ifrigt påpekat lämpligheten af veterinärväsendets förläggande under landtbruksstyrelsen, och här har då föreslagits en organisation i sådan riktning. Om man emellertid ser på de konsekvenser, som denna organisation för med sig, behöfver man icke vara mycket fjärrskådare för att förutspå, att inom en helt kort tid ha vi ett fullständigt, dyrbart ämbetsverk inom landtbruksstyrelsen. Vi behöfva bara se, hvad kommittéledamoten, sekreteraren i landtbruksstyrelsen, Egerström, föreslagit. Han har nämligen föreslagit, att veterinärbyrån skulle bestå af, förutom byråchef och en byråveterinär, en andre byråveterinär och 5 ledamöter af veterinärrådet, nämligen en läkare vid veterinärinstitutet, en länsveterinär, en stadsveterinär, en distriktsveterinär och en slakthusveterinär. Nu ha motionären och äfven utskottet föreslagit, att veterinärrådet skulle bestå af endast 3 medlemmar med 500 kronors arfvode åt hvar. Men kunna herrarna tro, att det verkligen är möjligt att kunna begränsa denna utgift till dessa 1,500 kronor? Nej, herrarne kunna vara säkra på, att om några år ha vi ett veterinärråd, bestående af 5 ledamöter, som här föreslagits, och med höjda arfvoden. För öfrigt är här något, som pekar på jämväl en annan sak. År 1908 föreslogs äfven, att veterinärväsendet skulle inordnas under landtbruksstyrelsen, men hvad bjöds tillika på? Jo, det bjöds på en generaldirektörs titel med tillhörande lön åt chefen för landtbruksstyrelsen; detta lyckades man då förhindra, men herrarne kunna vara öfvertygade om, att därest vi nu utveckla landtbruksstyrelsen på detta sätt och flytta öfver detta stora veterinärväsende till nämnda styrelse, få vi ett stort centralt ämbetsverk under en chef med generaldirektörs rang och generaldirektörs lön.

Jag anser för öfrigt, att denna fråga är för tidigt väckt. Då

det nu är fråga om att omorganisera de centrala ämbetsverken och om möjligt förenkla dem och inordna dem såsom byråer under vederbörande departement, hvarför skola vi då skynda oss att fullborda en omreglering af detta ämbetsverk, innan vi ha denna stora omorganisation färdig? Här har af många, som stå utanför Riksdagen, framhållits, att landtbefolkningen skulle få mycket större förtroende för vederbörande veterinär, om denne lyder under landtbruksstyrelsen än om han lyder under generaldirektören i medicinalstyrelsen. Det är väl veterinärläkarens verkliga duglighet och förmåga, som göra, att han blir omtyckt af befolkningen, bland hvilken han verkar, och därvidlag betyder det föga, om han till chef har en generaldirektör i medicinalstyrelsen eller en öfverdirektör i landtbruksstyrelsen.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Juhlin: Herr talman! Jag skulle icke ha förlängt debatten i denna fråga, synnerligast som den är så grundligt utredd förut, dels från statsrådsbänken och dels af särskilda sakkunniga, kommitterade, som haft frågan under behandling, och jag hade ännu mindre anledning att begära ordet sedan herr Widén här yttrat sig och lagt en, enligt mitt förmenande, fullkomligt riktig syn på den här frågan. Men jag ber likväl att här nu få yttra några ord. Jag vill icke inlåta mig på de här etikettsfrågorna, som varit så mycket på tal. Det anser jag i betraktande af frågans vikt vara af alldeles underordnad betydelse, men jag har någon liten kännedom om, hvad det betyder, om man kan få veterinärstyrelsen att samverka med landtbruksstyrelsen. Jag har under en lång följd af år arbetat på att i mina ladugårdar bekämpa tuberkulosen, och mången gång har jag stått rådvill, hur jag rätteligen skulle bete mig, och min veterinär har också många gånger varit ganska oviss, hur man borde handla, och det skulle varit godt, om man då haft en styrelse eller en myndighet, som hade kunskap om de olika grenarna inom landtbruket, till hvilken styrelse eller myndighet man kunde vända sig för att inhämta råd och upplysningar. Man kan nämligen icke i sådana fall som dessa gå och fråga sin husläkare, hur man skall bete sig, utan man måste rådgöra med praktiskt, kunnigt folk på jordbrukets område, och man skall komma ihåg, att här är verkligen fråga om värden af oerhördt stor betydelse. Dessa djuruppsättningar äro själfva landtbrukets ryggrad, och skola vi tänka oss att kunna vinna några väsentliga framgångar och få bättre hygieniska anordningar för bekämpande af tuberkulosen bland våra kreatursbesättningar, så tror jag, att vi handla klokast, om vi antaga Kungl. Maj:ts föreliggande förslag, som äfven utskottet här förordar. Jag kan icke tänka mig, att det finnes någon praktisk jordbrukare i denna kammare, som verkligen skulle vilja vara med om att afslå ett förslag sådant som det i frågavarande.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Juhlin förenade sig hr *Gustafsson* i Mjölby.

Ang. veterinärväsendet.
(Forts.)

Herr Hellberg: Jag skall icke nämnvärdt förlänga denna redan ganska långa diskussion; jag ber endast att med ett par ord få tillkännagifva min ståndpunkt i denna fråga.

Herr Widén sade, att han ville se denna fråga hufvudsakligen ur ekonomisk synpunkt, och med hänsyn därtill ansåg han att veterinärerna borde öfverflyttas till landtbruksstyrelsen. För mig däremot är en annan synpunkt den afgörande, nämligen den hygieniska.

Jag vill i detta sammanhang påvisa, att sambandet mellan medicinalförvaltningen och det civila veterinärväsendet är betydligt större än mellan det senare och landtbruksförvaltningen; detta gäller i all synnerhet beträffande veterinärernas medicinska verksamhet, smittosamma husdjurssjukdomars bekämpande, sådana sjukdomars diagnosticerande genom bakteriologisk eller patologiskt-anatomisk undersökning, framställande af sera eller vacciner för dylika sjukdomars förekommande eller botande, köttkontroll och slakteriväsende, mjölkkontroll, karantänsåtgärder äfvensom desinfektionsåtgärder. Och jag tager mig friheten tro och anse, att landtbruksstyrelsens chef icke har förutsättning för att i dessa frågor vara domare, då han gärna icke kan antagas vara eller blifva i besittning vare sig af hygienisk eller medicinsk bildning. Jag vill erinra ännu en gång om — hvilket för resten framhållits under debatten — att en stor del af våra veterinärer numera ägna sig, såsom en stor del af oss torde känna, åt den förut omnämnda kontrollen af födoämnen. Jag anser, att en sådan verksamhet, som är af hygienisk art, bör stå under medicinsk fackmyndighet.

Så har det sagts, redan af den förste talaren här i dag, att veterinärernas verksamhet är närmast förbunden med landthushållningen och att den till hufvudsaklig del är af landtbruksekonomisk art. Javäl, det är visserligen sant, men veterinärernas verksamhet berör också, såsom jag här upplyste om, smittosamma sjukdomar hos husdjuren äfvensom husdjurens hygien i allmänhet. Denna del af deras verksamhet är af vikt icke blott ur ekonomisk synpunkt — jag medger, att herr Widén här till viss del har rätt — utan äfven för hälsovården i allmänhet, och därför anser jag, att veterinärväsendet bör tillhöra den myndighet, som har med hithörande ärenden att göra.

En annan gren af veterinärväsendet är den, som berör slakthusväsendet. Detta är som bekant stadt i rask, liflig och kraftig utveckling i vårt land. Frågan om inrättandet af slakthus står på dagordningen i många af vårt lands städer. Den verksamheten är också af hygienisk art och måste därför anses höra hemma hos en medicinsk fackmyndighet.

Då jag sålunda anser det oundgängligt och nödvändigt, att de af mig här berörda frågorna få fullt sakkunnig pröfning, vill jag såsom min ringa men bestämda mening uttala, att det är synnerligen olämpligt, att veterinärendena skiljas från medicinalstyrelsen och förläggas till landtbruksstyrelsen. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag tänkte verkligen *Ang. veterinär-
väsendet.* icke yttra mig i denna fråga, då det förekommit en så lång diskussion, men det är af en viss anledning jag ansett mig böra begära ordet. *(Forts.)*

Hvad först beträffar herr civilministerns yttrande, så sade han bland annat, såvidt jag fattade honom rätt, att veterinärvetenskapen under den tid, veterinärväsendet stått under medicinalstyrelsens ledning höjt sig, men att den nu icke längre behöfver detta stöd. I detta yttrande ligger dock åtminstone ett indirekt erkännande af, att det föreliggande förslaget innebär en svaghet och icke en styrka. Jag tror, att det varit riktigt, om civilministern också tillagt, att under den tid, som veterinärväsendet stått under medicinalstyrelsens sakkunniga ledning, har den svenska veterinärvetenskapen tillvunnit sig mycket förtroende äfven i utlandet. Och för min del får jag säga, att det är icke utan fara, som man nu skulle flytta öfver veterinärensaken från medicinalstyrelsen till landtbruksstyrelsen särskildt beträffande vår kreatursexport, hvilken vi nu alla hysa förhoppningar om, att den skall taga ett steg framåt i stället för att gå tillbaka, och vi böra således äfven från den synpunkten vara mycket försiktiga i detta afseende.

Nu har herr Carl Persson sagt, och det var därför jag begärde ordet, att här gällde frågan egentligen, huruvida veterinärerna skulle få egen styrelse eller icke. Den frågan föreligger här icke, men om den skulle möjligen innefattas i något af de framlagda förslagen, tror jag, att den närmast skulle gå fram ur öfverflyttandet på landtbruksstyrelsen. Det skulle nämligen snart visa sig, att, om veterinärerna skulle sortera under en icke fackmässig styrelse, den frågan nog med styrka komme fram, att de måtte få en egen själfständig styrelse; och herr Carl Persson och professor Kjellberg ha själfva genom sin motion visat, att Kungl. Maj:ts förslag, sådant det föreligger, redan nu innebär en sådan svaghet, att de ansett sig böra motionera om ett veterinärråd, därest veterinärensaken skulle öfverflyttas på landtbruksstyrelsen. De ha, som vi veta, väckt en motion om ett anslag af 1,500 kronor att användas till ersättning åt ett s. k. veterinärråd, som skulle bestå af tre personer med sålunda ett arfvode af 500 kronor hvar. Huru länge detta arfvode skulle komma att räcka, därom vågar jag nu icke yttra mig, men det visar sig nog ändå i alla fall i hvilken riktning det kommer att gå, om vi nu skulle gå med på Kungl. Maj:ts förslag och flytta öfver veterinärväsendet till landtbruksstyrelsen. Vi få nog bereda oss på ytterligare utgifter i det afseendet, ty om jag rätt känner till tjänstemännen, så vilja de nog icke utföra ett så värst stort arbete för ett arfvode af endast 500 kronor. Det är min bestämda tro och öfvertygelse, och det kommer nog att besanna sig.

Vidare yttrade herr Carl Persson, att — om jag hörde och fattade honom rätt — veterinärerna skulle bli så pass förnäma, om de skulle komma att sortera under en generaldirektör och under

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

medicinalstyrelsen, att de icke skulle ha någon benägenhet att syssla med de simpla göromålen i landtbrukets tjänst. Det var en besynnerlig konklusion. Veterinärerna ha sorterat under medicinalstyrelsen förut, och jag tycker, att det är en alltför ohemul beskyllning mot denna nitiska och arbetsamma kår att säga, att veterinärerna skulle bli så förnäma. Hvarför skulle de bli förnäma hädanefter, om de finge stanna kvar under medicinalstyrelsen? Skulle det bli någon sådan inverkan, så skulle det väl vara därför, att de flyttades öfver till en annan styrelse, för hvilket herr Carl Persson har så stora bekymmer, men någon farhåga för förnämtheten, att de skulle bli höga och stora, har jag icke, ty de komma nog att stå i precis samma ställning, som de nu göra.

Hvad beträffar herr Widéns anförande är jag fullt ense med honom i ett fall, nämligen att vi så fort som möjligt böra få veterinärfrågan ordnad. Men går det fortare på det föreslagna sättet, än om veterinärväsendet får vara kvar under sin nuvarande styrelse? Jag kan icke fatta, hvad herr Widén menade i det fallet. Det är ju sant, att denna kår icke är organiserad. Veterinärerna ha icke den tryggade ställning, som jag tror, att både herr Widén och jag önska dem, men icke tror jag, att de komma fortare till målet, om de flyttas öfver till landtbruksstyrelsen, än om de få stanna kvar under medicinalstyrelsen. Vi få väl också tillmäta veterinärerna själfva någon sakkunskap, och det finnes ingen af dem, som önskar gå öfver till landtbruksstyrelsen. Och några vägande skäl ha ej anförts för att de böra gå öfver till landtbruksstyrelsen.

Jag kan icke ge sådana skäl, som skulle kunna öfvertyga mina motståndare, och de skäl, som anförts från motsatta sidan, ha icke heller kunnat öfvertyga mig, icke heller det skäl, som anförts af herr Juhlin, nämligen att det icke kan finnas någon praktisk jordbrukare, som skulle vilja motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag. Jag tycker ändå, att herr Juhlin härvidlag fällt en för hård dom. Jag vill räkna mig till de praktiska landtbrukarne, och det finnes flera praktiska landtbrukare här i kammaren, som i denna fråga äro af samma uppfattning som jag; bland reservanterna finnas också praktiska landtbrukare, och icke lär väl herr Juhlin taga ifrån oss den lilla fackkunskap vi ha rörande landtbruk, äfven om vi rösta för reservationen, till hvilken jag, herr talman, anhåller att få yrka bifall.

Herr *Bosson* instämde i detta anförande.

Herr *Linders*: Herr talman, mina herrar! Till stöd för det beslut, jordbruksutskottet kommit till, skall jag, då jag deltagit i detta beslut, be att få yttra några ord.

Jag föreställer mig emellertid icke, att det kommer att bli någon som helst riksolycka hvarken för den ene eller den andre, ifall Riksdagen beslutar förläggandet af veterinärväsendet till landtbruks-

styrelsen, men ej heller ifall det bibehålles under medicinalstyrelsen, och får medgifva, att starka skäl tala både för veterinärväsendets förläggande till landtbruksstyrelsen och för dess förläggande till medicinalstyrelsen. Jag har dock ansett mig böra stanna vid det första alternativet.

*Ang. veterinärväsendet.
(Forts.)*

Mot förläggandet till landtbruksstyrelsen har i det oändliga upprepat, att det skulle bli bristande sakkunskap vid ärendenas behandling i denna styrelse. Veterinärernas arbete på det landtbruksökonomiska området är dock den väsentliga delen af deras verksamhet. Jag tror också, att veterinärerna lämpligast härutinnan hafva att samarbeta med landtbruksstyrelsen. Visserligen besitter naturligtvis denna icke den medicinska kompetensen, men så mycket mer har den praktisk förutsättning att bäst förstå sig på den praktiska tillämpningen af alla åtgärder, som behöfvet i olika fall kräfver. I andra länder har också detta fått verka afgörande för veterinärväsendets förläggande under jordbruksdepartementet. Detta torde, enligt min uppfattning, visa, att man icke behöfver befara, att det förhållandet skulle komma att inträffa, som herr Daniel Persson talat om, nämligen att veterinärväsendets förläggande till landtbruksstyrelsen skulle komma att skada vår kreatursexport.

Utskottets förslag är dock ingalunda Kungl. Maj:ts, såsom redan blifvit påpekadt, utan utskottet har i själfva verket velat inrymma större plats åt den verkliga sakkunskapen, än hvad Kungl. Maj:t i sitt förslag afsett. Det är redan här anfördt, och jag ber att ytterligare få understryka det förhållandet, att utskottet för sin del beslutat tillstyrka den af herrar Nyström, Kjellberg och Persson afgifna motionen, hvori föreslås ett veterinärråd bestående af tre personer, af hvilka den förste är afsedd för husdjurssjukvården, den andre för husdjurshygien och karantänsväsendet samt den tredje för slakthus- och köttkontrollväsendet. Det synes mig sålunda enligt utskottets förslag blifva tillräckligt sörjdt såväl för den själfständiga ställning, som veterinärerna eftersträfvat, som äfven för sakkunskapen. Så mycket klarare framträder detta, som, efter hvad jag har mig bekant, den person, som nu i medicinalstyrelsen föredrager de till den allmänna hälsovården hörande ärendena, är en ingenjör och sålunda icke någon fackman i detta ords egentliga bemärkelse, och dock har det icke klagats från veterinärernas sida öfver det sätt, hvarpå dessa ärenden med en sådan föredragande hittills handlagts.

Till yttermera visso har utskottet jämväl framhållit, att, ehuru utskottet sålunda fränkänner de vetenskapliga betingelserna för veterinärkonsten afgörande betydelse vid förläggandet af veterinärväsendets administrativa ledning, utskottet ingalunda vill fränkänna desamma det inflytande å veterinärförvaltningen, som gifvetvis bör tillkomma dem. I berörda afseende, menar utskottet, skulle ej heller en under landtbruksstyrelsen sorterande veterinäradministration blifva vanlottad, då densamma genom samarbete med veterinärbakteriologiska anstalten och veterinärinstitutet kunde vid behof tillgodogöra

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

sig den fackkunskap, som finnes representerad vid nämnda anstalter.

Slutligen förtjänar det att särskildt framhållas, att enligt föreliggande förslag skola de frågor, där läkare- och veterinärvetenskaperna mest beröra hvarandra — såsom födoämneskontrollen — liksom nu göras till föremål för gemensam handläggning. Den faran föreligger alltså icke, som man varit rädd för från stadsrepresentanternas sida, att det skulle bli sämre ställt i det afseendet, än det för närvarande är.

Redan nu handlägger dessutom landbruksstyrelsen åtgärder, afseende nötkreaturstuberkulosens bekämpande, och detta arbete har kunnat föras utan anmärkning och på vetenskapliga grunder af landbruksstyrelsen trots dess nu fränkända sakkunskap. Med tanke härpå vill jag till sist framhålla betydelsen af, att vederbörande verk eller myndigheter så nära som möjligt stå i kontakt med den allmänhet, som de afse att tjäna och gagna; ty ämbetsmännen äro väl ändå till för allmänhetens skull och icke tvärtom. På grund af hvad jag sålunda anfört, ber jag, herr talman, att för min del få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Det har varit med ganska stort intresse, som jag har följt den redan långa diskussionen i den föreliggande frågan. Det har också varit med en viss förvåning, som jag hört de olika åsikter, som uttalats dels från medicinskt vetenskapligt håll och dels från landbruksintresserad håll.

Meningarna hafva varit synnerligen delade. Man skulle då lätt kunna tro, att detta skall bero därpå, såsom man också framhållit, att själfva frågan icke nu vore tillräckligt utredd. Men frågan har ju under de senaste årtiondena ständigt stått på dagordningen och borde således kunnat få en viss utredning. Jag tror, att hvad som här kanske mest ger anledning till de olika meningar, som här blifvit uttalade, är, att den åtgärd, som här är föreslagen, icke egentligen tillfredsställer någon, att den är en sorts halfmesyr, att man icke därmed vinner det, som man önskar.

De anmärkningar, som göras mot veterinärväsendets kvarblifvande hos medicinalstyrelsen, kunna i visst fall vara befogade; de anmärkningar, som framställt mot dess öfverflyttande till landbruksstyrelsen, kunna också vara befogade i många fall. Här har framhållits det egendomliga förhållandet, att från veterinärkåren själf olika meningar framkommit, dels meningar, som för en icke aflägsen tid sedan uttalade missbelåtenhet med veterinärärendenas handhafvande i medicinalstyrelsen och dels en ännu starkare opinion nu, som uttalat sig för dessa ärendens kvarblifvande i medicinalstyrelsen. Jag finner icke dessa motsägelser så synnerligen förvånande. Förklaringen ligger nog i hvad jag nyss yttrade, nämligen att den åtgärd, som föreslås, är en halfmesyr.

Att ett nöjaktigt ordnande af vårt veterinärväsende är af stor betydelse för vårt lands ekonomiska utveckling har med rätta under den här förda diskussionen framhållits. Det är sant, att det visserligen här

gäller en landtbruksekonomisk fråga, men det är också en national-ekonomisk fråga af utomordentligt stor betydelse. Med rätt eller orätt har man under de senaste åren alltemellanåt fått höra anmärkningar, särskildt från främmande land, om att vårt veterinärväsendes ledning och organisation icke varit sådan, att den kunde inge tillräckligt förtroende; och har detta anförts som skäl emot välbehöfliga ifrågasatta åtgärder för underlättande af vår kreatursexport. Jag är för min del förvissad om att vårt veterinärväsen står på en ganska hög vetenskaplig ståndpunkt, liksom att vi verkligen hafva ytterst nitiska utöfvare af veterinäryrket samt framstående föregångsmän på detta område. Men såsom det särskildt här framhållits af en talare på jämtlandsbänken, återstår nog ännu mycket att göra för ordnandet af veterinärväsendet i landsorten, hvilket hittills ansetts såsom en hushållningssällskapens angelägenhet, en angelägenhet, som på många håll öfverstiger hushållningssällskapens ekonomiska bärkraft, hvarigenom de urståndsätas att göra allt, som de borde, för veterinärväsendet. En omorganisation af vårt lands veterinärväsende synes därför nödig, så att detsamma ej såsom nu blifver beroende på tillfälliga hushållningssällskapsmajoriteter, utan blifver, som det måste vara, en hela statens angelägenhet

Ang. veterinärväsendet.
(Forts.)

Nu framställs törhända den frågan, om en sådan omorganisation lättast kan åstadkommas, för den händelse veterinärendena öfverflyttas till landtbruksstyrelsen, eller om de stanna kvar hos medicinalstyrelsen. För min del tror jag likväl, att detta är af ganska ringa betydelse just för den frågan. Redan för ganska länge sedan, då denna fråga var före vid hushållningssällskapens ombuds sammanträde här i Stockholm, hade jag tillfälle att uttala mig om vikten och betydelsen, för att kunna få veterinärväsendet omorganiseradt, af att man finge det under en särskild sakkunnig ledning, att man finge en särskild veterinärstyrelse. Det är det, som måste vara önskemålet. Talet om en ny styrelse verkar nog på många afskräckande, men för dem, som äro intresserade af veterinärväsendets utveckling, måste detta dock framstå såsom en nödvändig sak.

Den inom denna kammare ganska naturliga fruktan för »ett nytt ämbetsverk», som det heter, borde dock härvidlag ej vara så stor; ty jag tror icke, att kostnaderna borde bli så afskräckande eller så särdeles mycket större, än om den veterinära administrationen organiserades såsom en särskild byrå, eller hvad man kallar det, inom ett annat verk. Men det är dit man måste komma. Kommer man lättare dit, om ärendena kvarblifva hos medicinalstyrelsen, än om de öfverflyttas att ligga hos landtbruksstyrelsen? Det vill jag knappast yttra mig om, ty saken är af den beskaffenhet, att den nog tränger sig fram i alla fall. För tillfället gäller det blott, om det verkligen är skäl att öfverflytta dessa ärenden till landtbruksstyrelsen, samt om deras direkta samband med landtbrukets ekonomi är så stort, att någonting därmed vinnes. Jag tror det icke; jag tror, såsom af många talare framhållits, att just denna vetenskaplighet vid veterinärväsendets ledning är så betydelse-

Ang. veterinär- full, att man ej gärna kan undvara ett stöd från medicinska auktoritet. väsendet. teter.

(Forts.)

Här framhölls från statsrådsbänken, att veterinärväsendet väl har behöft detta stöd hittills, men att det nu kommit så långt, att det synes kunna afvara detsamma. Härom tyckas meningarna vara delade; jag vidhåller ock min åsikt, att ett direkt samarbete med de medicinska auktoriteterna är af vikt särskildt när det gäller karantänsförhållandena och födoämneskontrollen äfvensom åtskilliga andra redan anförda frågor. Vid sådant förhållande, och i afvaktan på att man får en fullständig omorganisation af hela vårt lands veterinärväsende och får detsamma lagdt under en särskild därför kvalificerad styrelse, organiserad på ett eller annat sätt, tror jag, att det är lämpligast att tills vidare låta de nuvarande förhållandena vara rådande.

Till vinnande af ytterligare särskild sakkunskap synes mig den föreslagna åtgärden med ett särskildt veterinärråd mycket lämplig, vare sig ärendena förläggas på ena eller andra hållet. Då emellertid frågorna inom medicinalstyrelsen hädanefter ej vidare komma att behandlas kollegialt, utan där kommer att inrättas en särskild byrå, vinner man ju åtminstone delvis det mål jag framhållit, nämligen att få en särskild styrelse för veterinärväsendet.

Jag anser obehöfligt att här upprepa hvad som från flera håll yttrats, men jag vill endast ytterligare framhålla, att den uppfattning, som jag fått af diskussionen, gjort, att jag blifvit stärkt i min öfvertygelse, att det klokaste, som Andra kammaren kunde göra, vore att, med afslag å den kungl. propositionen, bifalla den vid betänkandet af flera reservanter fogade reservationen, till hvilken jag, herr talman, anhåller att få hemställa om bifall.

Herr Kjellberg: Herr talman! Jag skall be att med några ord få framhålla en hufvudpunkt i den debatt, som förts här i dag; och det är följande. Jag har icke hört någon uttala sig mot lämpligheten från veterinärsynpunkt af en särskild veterinärstyrelse. De, som här talat om möjligheten af en sådan, och äfven veterinärerna själfva, då de önskat en sådan, hafva, såvidt jag vet, aldrig påstått, att det i en sådan själfständig veterinärstyrelse skulle behövas någon humanmedicinsk sakkunnig. Finge veterinärerna vara ensamma, då behöfde de inga läkare, ingen humanmedicin, utan då skulle de mycket väl kunna sköta sig själfva; men om de skulle gå till landtbruksstyrelsen, så skulle de icke kunna reda sig, har man sagt, ty där finnas inga läkare. Detta är sammanfattningen af det resonemang, som förts af dem, som påstå, att ett af de kraftigaste skälen för bibehållande af den nuvarande förvaltningen skulle vara, att veterinärerna måste hafva läkare vid sin sida i den centrala förvaltningen; och likväl hafva alla här i dag, likväl hafva veterinärerna själfva, hvar gång de rört vid frågan om en själfständig veterinärstyrelse, aldrig hört påstå, att i den skulle behövas någon läkare såsom bisittare,

Jag har den åsikten, att veterinärerna icke behöfva dessa läkare, så

mycket mera som de, såsom det förut framhållits, i den veterinärbakteriologiska anstalten hafva den förnämsta sakkunskap, som de kunna få på detta område. Dessutom är det att märka, såsom också herr Carl Persson framhöll, att i den blifvande medicinalstyrelsen med dess byråföredragning veterinärerna i regel icke komma att få stöd af några andra läkare än af chefen. Då den nuvarande chefen snart är pensionsmässig, då vidare den blifvande chefen till äfventyrs icke blir en hygieniker — i hvilket afseende den nuvarande chefen, generaldirektör Linroth, är särskildt framstående — hvilket stöd skall då föredraganden af veterinärfrågor framdeles få af en generaldirektör, som till äfventyrs aldrig sysslat med praktisk hygien, äfven om han har allmän medicinsk bildning? Jag har nog under debatten hört, att de veterinära myndigheterna behöfva humanmedicinsk sakkunskap vid sin sida — jag har hört det endast såsom motskäl mot deras förflyttning under landtbruksstyrelsen — men blir det en själfständig veterinärstyrelse, då behöfs det icke alls några läkare i den. Detta är väl ändå ett bra underligt resonemang.

Till sist vill jag påpeka, att herr Daniel Persson här i dag tagit fram en fråga, som jag redan förut vidrört, nämligen rädslan för att det här föreslagna veterinärrådet skulle utbilda sig till ett själfständigt ämbetsverk. Jag vill då säga, att i den motion, som herr Carl Persson och jag väckt om inrättande af ett veterinärråd, verkligen står, såsom herr Daniel Persson säger, att det veterinärrådet skulle inrättas under förutsättning, att veterinärväsendet komme under landtbruksstyrelsen. Ja, just därför att vi motionärer ville hafva det hela till landtbruksstyrelsen, uttryckte vi oss så i motionens kläm; men det är alldeles klart, att, om veterinäradministrationen stannar hos medicinalstyrelsen, man äfven i det fallet kommer att begära ett veterinärråd, ty där behöfves mera sakkunskap, än den blifvande byråchefen för veterinärenden kan presteras. Vi hafva äfven förutsatt, att detta veterinärråd icke får bestå af ämbetsmän, utan att dess ledamöter skola hafva sådan verksamhet, att de dagligen stå i kontakt med den praktiska tillämpningen af veterinärkunskapen.

Jag skall, herr talman, ännu en gång be att få påpeka, att veterinärerna och de talare, som här uppträdt för deras önskningsar, alla visat, att läkare blefve öfverflödiga såsom biträde vid veterinärendens handläggning, därest veterinärerna finge en särskild öfverstyrelse; men därför att veterinärerna nu af det ena eller andra skälet, som jag icke nu närmare skall granska, hellre vilja tillhöra medicinalstyrelsen än landtbruksstyrelsen, därför heter det i detta resonemang, att de behöfva stödet af läkare. Jag har emellertid icke under debatten hört något skäl, som kunnat öfvertyga mig om annat, än att det rätta härvidlag är att följa utskottet och gå på den vägen, att veterinärväsendet förlägges till landtbruksstyrelsen.

Friherre Bonde: Herr talman, mina herrar! Jag vill endast med ett par ord uttala min förvåning öfver ett af den senaste talarens ytt-

Ang. veterinärväsendet.
(Forts.)

Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)

randen, nämligen den misstanke, som han här framkastade, att en blifvande chef för medicinalstyrelsen skulle kunna bli en för hygienens främmande eller åtminstone för hygienens icke intresserad person. Detta anser jag dock vara ett så oeftergifligt villkor, att väl knappast någon vare sig för den nuvarande regeringen eller för någon kommande regering bör kunna hysa så ringa förtroende, att han kan misstänka, att till chef för medicinalstyrelsen skulle utnämnas en på så sätt för sitt ämbete alldeles diskvalificerad och främmande man. Jag är därför öfvertygad om, att, liksom den nuvarande föredraganden för veterinärens ärenden har att i medicinalstyrelsens chef påräkna ett särskildt på detta område sakkunnigt stöd, såsom herr Kjellberg framhållit, så alltid kommer att blifva förhållandet, enär den, som blir chef för medicinalstyrelsen, säkerligen alltid måste vara en för hygienens varmt intresserad person med särskild sakkunskap just i dithörande frågor.

Herr Kjellberg: Herr talman! Friherre Bonde har antingen missuppfattat mig eller också icke riktigt förstätt sammanhanget. Jag sade, att en blifvande chef för medicinalstyrelsen med all säkerhet komme att blifva medicinskt bildad, då han enligt den för styrelsen gällande instruktionen måste vara legitimerad läkare, men alla läkare äro icke hygieniskt sakkunniga, herr baron. Det har förut händt, att chefen för medicinalstyrelsen vid sin utnämning icke haft någon praktisk erfarenhet i fråga om hygien. Den nuvarande chefens företrädare hade, innan han blef chef för medicinalstyrelsen, varit professor i Uppsala, och han hade icke i egentlig mening någon praktisk erfarenhet i fråga om hygien, under det att den nuvarande chefen är synnerligen väl kvalificerad och sällsynt framstående i detta afseende, då han varit förste stadsläkare i hufvudstaden. Detta har medgifvit den anordningen, att det för närvarande i medicinalstyrelsen finnes en föredragande i hälsovårdsärenden, som är ingenjör, men denna anordning skulle icke hafva kunnat vidtagas, om icke, som sagdt, den nuvarande chefen själf vore i högsta grad sakkunnig på just den allmänna hygienens område. Därför har han kunnat, då man icke i detta afseende hade tillgång till någon läkare, få Kungl. Maj:ts tillstånd att mot gällande instruktion anställa en ingenjör såsom föredragande i hälsovårdsärenden, som icke är medicinskt bildad i vanlig mening, till dess verkets omreglering blifvit genomförd. Denne ingenjör är visserligen medicine hedersdoktor, men han är icke legitimerad läkare.

Af hvad jag här sagt framgår således, att en legitimerad läkare kan blifva chef för medicinalstyrelsen utan att hafva någon praktisk erfarenhet i allmän hygien.

Herr Persson i Stallerhult: Herr talman! Det är sant, att jag varit med om att underskrifva en motion om höjning af det af Kungl. Maj:ts begärda anslaget, och utskottet har tillstyrkt denna motion. Men om herr Daniel Persson såsom utskottet gjort läser denna motion, så ser han, att den var framförd för att denna fråga skulle kunna

komma under ompröfning och beslut inom utskottet, för att kommitéens förslag skulle stå öppet att prövas. Det var under den förut-sättningen, som jag underskref motionen. *Ang. veterinär-väsendet.*
(Forts.)

Nu säges det, att genom detta blir denna byråstyrelse dyrare. Ja, det är sant, men jag ber att få säga, att det är hvarken mitt eller de andra motionärernas påhitt, detta veterinärråd, utan det är fack-männens, professor Wennerholm och regementsveterinär Regnérs.

De säga i sin reservation: »Vi anse sålunda, att förutom de af kommittén föreslagna tre medlemmarne i rådet, bör finnas en representant för veterinärintitutet, hvarigenom ledningen af veterinärväsendet äfven kommer i direkt beröring med sätet för veterinärutbildningen i vårt land.» Således voro dessa icke belättna med de tre representanter i veterinärrådet, som förslaget upptog, utan ville ha flera, och jag hemställer till talaren och kammaren, huruvida det finnes anledning att tro, att föredraganden i veterinärrärenden hos medicinalstyrelsen, därest dessa ärenden blifva kvar hos nämnda styrelse, kan vara belåten med att så godt som ensam taga dessa ansvarsfulla och makt-påliggande ärenden på sin lott utan att ha vid sin sida något veterinärråd, när hvarje annan föredragande därstädes får ett råd vid sin sida. Riksdagen har visserligen icke beslutat i den delen, men jag tager för gifvet, att man knappast kan afslå detta, och när, som sagdt, öfriga föredragande behöfva råd vid sin sida, är det naturligt, att äfven föredraganden för veterinärrärenden behöfver ett råd, och detta vare sig dessa ärenden öfverföras till landtbruksstyrelsen eller förblifva hos medicinalstyrelsen.

Herr Persson i Tällberg: Med anledning af herr Carl Perssons sista anförande vill jag endast säga det, att jag icke klandrat motionärerna, för att de kommit fram med sin motion, utan jag har anført detta endast som ett exempel, för att visa, hvart konsekvenserna skulle komma att leda, om man öfverförde dessa ärenden till landtbruksstyrelsen, och för att visa, att Kungl. Maj:ts föreliggande förslag redan nu behöfver kompletteras. Herr Carl Persson behöfver sålunda icke anse detta som någon anmärkning mot honom och hans med-motionär. Jag är tvärtom tacksam, att detta förslag kommit fram, så att, om den olyckan skulle hända, att veterinärrärendena öfverfördes till landtbruksstyrelsen, föredraganden därstädes dock skall ha någon mera sakkunskap till sitt förfogande. Jag är äfven tacksam ur den synpunkten, att vi få se, hvart konsekvenserna i detta fall leda, och däri har jag funnit ett ytterligare skäl att icke vidtaga den åtgärd, som Kungl. Maj:t föreslagit.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till den af herr P. Alfred Petersson m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen

*Ang. veterinär-
väsendet.
(Forts.)* vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs följande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i punkten 2 af utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den af herr P. Alfred Petersson m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Voteringen utvisade 102 ja, men 108 nej, hvadan kammaren bifallit den af herr P. Alfred Petersson m. fl. afgifna, vid punkten fogade reservationen.

Punkten 3.

Hvad utskottet hemställt bifölls

*Ang. den lägre
landtbruksun-
dervisningen.*

Punkten 4, angående den lägre landtbruksundervisningen.

Under punkt 5 af nionde hufvudtiteln i årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att för sin del godkänna vissa i statsrådsprotokollet sammanfattade grunder för med statsmedel understödda landtbruks- och landtmannaskolor att tillämpas å sådana skolor från och med ingången af läsåret 1912—1913.

Beträffande landtmannaskolorna innefattade Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag, bland annat, att vid sidan af den nuvarande landtmannaskolan, den s. k. A-typen, skulle uppsättas en ny form af landtmannaskola, B-typen, med sådan plan, att vanlig folkskolebildning vore tillräcklig för tillgodogörande af undervisningen.

Jordbruksutskottet hade i sammanhang härmed till behandling förehåft två i ämnet inom Andra kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner, nr 130 och 175, däri hemställdts,

i den förra af herr *Widén*, att Riksdagen i afseende å de utaf Kungl. Maj:t föreslagna grunderna för statsbidrags utgående till landtmannaskolor måtte, åtminstone beträffande sådana landtmannaskolor, som icke vore förenade med folkhögskola, eller beträffande skolor af s. k. B-typ, vidtaga ändring i syfte att statsbidragen till dessa skolor skulle blifva till beloppet mera säkra än enligt Kungl. Maj:ts förslag,

antingen genom att sänka minimiantalet af elever, som betingade höjning af anslaget utöfver grundanslaget, eller på annat sätt; samt i den senare af herr *Linders*, dels att Kungl. Maj:ts förevarande framställning angående ordnande af den lägre landtbruksundervisningen ej måtte vinna Riksdagens bifall i hvad den afsåge inrättandet af landtmannaskolor af B-typ, hvarigenom därför äskade »förslagsanslag till understöd åt landtmannaskolor» lämpligen torde kunna sänkas till 125,000 kronor, dels ock att statsunderstöd åt elever finge på sätt och under villkor, som i öfrigt Kungl. Maj:ts förslag innehölle, utgå för beivrande af undervisningsanstalt för den lägre landtbruksundervisningen — ett- eller tvåårig landtbruksskola, landtmannaskola eller fast undervisningskurs för småbrukare — med uti motionen angifna belopp.

Ang. den lägre
landtbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

Utskottet, som i motiveringen — förutom i vissa andra afseenden gjorda uttalanden — beträffande landtmannaskolorna förklarar sig icke vara öfvertygad om behovet af att jämte den nu befintliga typen af dessa skolor inrätta en ny typ, den s. k. B-typen, hemställde, att Riksdagen måtte, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande förslag och de i ämnet väckta motionerna, för sin del godkänna de i statsrådsprotokollet sammanfattade grunderna för förändrad organisation af med statsmedel understödda landtbruks- och landtmannaskolor med af utskottet förordade jämkningar, att tillämpas å sådana skolor från och med ingången af läsåret 1912—1913.

Emot utskottets yttrande i hvad det innefattade uttalande mot inrättandet af landtmannaskolor af s. k. B-typ hade reservation afgifvits af herrar friherre *De Geer*, *Fahlén*, *Persson* i *Tällberg*, *Lundell*, *Åkerlund*, greve *Hamilton*, *Kronlund* och *Pers*.

Efter föredragning af utskottets hemställan anförde

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet *Nylander*: Herr talman, mina herrar! Då utskottet här gjort åtskilliga erinringar mot hvad Kungl. Maj:t föreslagit, särskildt beträffande de s. k. B-skolorna, skall jag be att få yttra några ord.

Den af statsmakterna understödda landtbruksundervisningen i vårt land har hittills till hufvudsaklig del varit ordnad så, att den mest tillgodosett det *större* och *medelstora* jordbruket. För bibringande af yrkesutbildning åt de många, som utöfva det *mindre* och *minsta* jordbruket, har det däremot varit och är fortfarande ingalunda nöjaktigt ordnad. Den brist i vår hittillsvarande landtmannautbildning, som uppenbarligen här föreligger, har därför under årens lopp gjort sig allt starkare gällande.

Under senaste decenniet har man ock alltmera kommit till insikt om detta mindre och minsta jordbrukets stora betydelse för land och folk, dess bärkraft och dess stora utvecklingsmöjligheter.

Ang. den lägre
landbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

Det var utan tvifvel detta, som manade 1907 års Riksdag att i skrifvelse till Kungl. Maj:t fästa uppmärksamheten på, bland annat, nödvändigheten däraf, att lämpliga åtgärder med det snaraste vidtoges för beredande af undervisning åt det mindre jordbrukets idkare. Riksdagen framhöll därvid med rätta, hurusom förutsättningen för, att det mindre jordbruket skall kunna utvecklas till allt större betydelse för landet, ligger däri, att en väl ordnad och lätt tillgänglig undervisning om dess grunder och om sättet för dess utöfning bringas till stånd.

Denna Riksdagens skrifvelse föranledde, som bekant, tillsättandet af 1907 års *kommitté för ordnande af den lägre landbruksundervisningen*. Det förslag, som denna kommitté framlagt, synes mig vara med synnerlig omsorg utarbetadt, grundadt, som det är, på den principen och följande, som det gör, de riktlinjer, som Riksdagen i sin förut nämnda skrifvelse framhållit. Det är därför ock som jag, vid den pröfning, som kommitténs förslag blifvit underkastadt, ansett mig kunna och böra i allt väsentligt tillstyrka, hvad kommittén föreslagit i fråga om tillgodoseendet af det mindre och minsta jordbrukets behof af yrkesutbildning.

Det föreliggande förslaget söker å ena sidan så litet som möjligt rubba den gamla, under årtionden pröfvade grund, hvarpå denna lägre landbruksundervisning är byggd, men vill å andra sidan i största möjliga utsträckning utnyttja de utvecklingsmöjligheter, som redan befintliga undervisningsformer kunna besitta. I enlighet härmed bibehållas sålunda de för närvarande i vårt land förefintliga tvenne olika slag af fasta undervisningsanstalter, nämligen landbruksskolor och landtmannaskolor. De förra skolorna fullständigas, samtidigt med att deras antal något minskas, och större statsunderstöd blir dem anvisadt. Hvad utskottet rörande dessa skolor erinrat därom, att »såsom elever vid den föreslagna ettåriga kursen endast böra antagas personer, som hafva nödiga förutsättningar att på tillfredsställande sätt kunna tillgodogöra sig undervisningen» synes mig befogadt, och hoppas jag, att det skall blifva af vederbörande iakttaget. Under benämningen *landtmannaskolor af A-typ* bibehåller förslaget de hittillsvarande landtmannaskolorna, hvilka, såsom Riksdagen i sin förutnämnda skrifvelse framhållit, visat sig vara af värde för det medelstora jordbruket och i sin nuvarande form på ett i allmänhet tillfredsställande sätt fyllt sin uppgift. Och i anslutning till hvad Riksdagen vidare i samma skrifvelse anfört — att, där önskningsar om förändringar i dessa skolors anordningar uttalats, dessa mestadels gått ut därpå, att tillträdet till desamma borde göras lättare — upptager förslaget upp rättandet af s. k. *landtmannaskolor af B-typ* med sådan undervisningsplan, att vanlig folkskolebildning plus ett års praktik är tillräcklig för tillgodogörande af undervisningen därstädes.

Vi skulle sålunda få två landtmannaskoletyper, nämligen dels A-typen motsvarande våra nuvarande landtmannaskolor, dels B-typen för den ungdom från våra tusentals mindre landtmannahem, för hvilka

det ofta kan vara kännbart och svårt att bestrida kostnaderna för genomgående af fackkursen vid en landtmannaskola af A-typ, och hvilka ej ha råd eller tillfälle att vara borta från hemmet två vintrar.

Det är nu mot dessa s. k. B-skolors införande, som jordbruksutskottet uttalar sig, och utskottet ifrågasätter i stället, huruvida icke vid landtmannaskolorna borde inrättas en kortare förberedande kurs, där de inträdessökande, som kunde sådant behöfva, finge tillfälle att stärka sina kunskaper. Härvid angifver dock icke utskottet närmare, till hvilken grad dessa kunskaper skola stärkas, eller hvilka fordringar i öfrigt, som skulle ställas på de inträdessökande; men då utskottet vidare säger, att det kunskapsmått, som i allmänhet meddelas vid våra folkskolor, i det närmaste täcker inträdesfordringarna till landtmannaskola (af A-typ), så tyckes häraf framgå, att utskottet ingalunda fordrar folkhögskolekunskaper, utan endast folkskolekurs med eventuell förstärkning såsom kompetens för inträde i dessa skolor.

Jag undrar dock, om det kan vara riktigt välbetänkt att på så sätt draga ned denna vår nuvarande landtmannaskoletyp, ty att dess nivå därigenom skulle i viss mån sänkas, synes mig vara en ganska gifven följd af en sådan organisation. Vår nuvarande skolform, A-typen, med sin fordran på förutgången folkhögskolekurs eller motsvarande kunskaper har ju utöfvat ett så väckande och lifgivande inflytande på vårt lands jordbruk, att synnerligen starka skäl måste anföras, innan man — synes det mig — kan gå med på att omdana densamma.

Jordbruksutskottet säger själf på ett ställe i sitt utlåtande, att man icke bör sänka nuvarande landtmannaskolans bildningsnivå. Ja, det är just detta, som Kungl. Maj:t afser med sitt förslag att å ena sidan i hufvudsak bibehålla dessa skolor med sina något högre fordringar för inträde, men å andra sidan äfven tillgodose de smås intressen genom att införa B-typen, afsedd för ungdom med folkskolebildning.

Kurserna i dessa båda skoltyper bli ju ock afsevärdt olika, i samma mån som undervisningen får börja på olika plattform på grund af elevernas olika förkunskaper. Undervisningen i de egentliga fackämnena kan uppenbarligen vid A-skolan läggas vida mera ingående än vid B-skolan. Genom B-skolan vill man bereda möjlighet för blifvande småbrukare att förskaffa sig en god, efter deras blifvande förhållanden afpassad yrkesutbildning.

Då man nu vill vidtaga åtgärder i syfte att lägga en god och fast grund för ett framgångsrikt arbete på vårt jordbruks främjande, så är det af stor vikt att se till, att dessa åtgärder blifva sådana, att de olika kategorier af jordbrukare, för hvilka de äro afsedda, kunna i största möjliga utsträckning och med största möjliga vinst för sitt framtida arbete begagna sig däraf.

Och då jag vågar tro, att detta mål bäst vinnes, om vår landtmannaundervisning får anordnas på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, och då jag icke har något att erinra mot de jämkningar däri, som utskottet gjort beträffande grunderna för beräkning af statsbidraget, så till-

*Ang. den lägre
landtbruksun-
dervisningen.
(Forts.)*

Ang. den lägre
landtbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

låter jag mig uttala önskvärdheten däraf, att kammaren täcktes bifalla utskottets förslag, men med ogillande af dess uttalande rörande landtmannaskolor af B-typen.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! När man läser utskottets hemställan, har nog den, som icke är närmare invigd i frågan, svårt för att fatta, hvad utskottet menat, och i hvilket afseende utskottets förslag afviker från Kungl. Maj:ts. Man bör sålunda för att få en uppfattning om hvad utskottets kläm egentligen innebär läsa den i belysning af hvad motionären, herr Linders, rörande denna fråga anfört i sin motion, emedan utskottet på ett ställe i sin motivering säger, att det i hufvudsak ansluter sig till den mening, som uttalats af herr Linders. Det heter angående detta ordagrant så: »Beträffande *landtmannaskolorna* har utskottet, som i hufvudsak delar den i herr Linders motion framburna uppfattningen, icke kunnat öfvertyga sig om behovet af att jämte den nu befintliga typen af dessa skolor inrätta en ny typ, den s. k. B-typen.»

Sålunda finna vi af utskottets motivering, att det alldeles icke vill veta af skolor af B-typ. Motivet härför finnes angifvet i herr Linders framställning. Men innan jag går in på en granskning af detsamma, vill jag dock uttala såsom min åsikt, att det är med tillfredsställelse vi kunna konstatera att, oaktadt något skilda uppfattningar gjort sig gällande om huru denna skolfråga på bästa sätt skall lösas, så äro vi dock eniga i en punkt, nämligen i den punkten, att vi böra söka höja bildningsnivån för våra landtbrukare. Nu skulle jag vilja säga om den väg, som herr Linders i det afseendet utstakat och som utskottet i hufvudsak godkänt, att man genom den synes vilja höja bildningsnivån bland vår jordbrukande befolkning på det sättet, att man under vissa förutsättningar skulle vägra densamma inträde i skolorna, och detta är dock ett mycket egendomligt sätt att söka höja bildningsnivån. Jag vet mycket väl, att detta icke är motionärens afsikt, men resultatet skulle dock blifva precis det, som jag sagt. Ty i stora delar af vårt land befinner sig den jordbrukande befolkningen i så knappa omständigheter, att den icke anser sig ha råd att låta sina söner efter det de genomgått en vanlig folkskola också genomgå en folkhögskola, innan de skulle kunna inträde i landtmannaskolan. Ett bifall till utskottets förslag skulle dock i de allra flesta fall leda därtill, att man borde genomgå en folkhögskola för att vinna den kompetens, som fordrades för inträde i landtmannaskolan af den typ utskottet förordat. Jag vet icke hvad orsaken är till att motionären varit så angelägen om detta. Han anför emellertid i sin motion bland annat följande: »Det är först och främst tydligt, att upprättandet af själfständiga landtmannaskolor skulle blifva en farlig konkurrent för folkhögskolan. Många landtmän, särskildt de fattigare, men säkert äfven andra, skulle naturligtvis föredraga den kortare kursen framför den längre och mera fordrande.»

Jag kan af detta icke draga ut någon annan konsekvens än fruktan

för konkurrens och att dessa fattiga landtmän, som skulle föredraga att skicka sina söner och eventuellt sina döttrar till dessa skolor af B-typ, af denna anledning skulle hindras därifrån. Genom ett bifall till det förslag, som här föreligger, blefve det ock resultatet. Motionären säger vidare: »Alltså betyder inrättandet af B-skolorna i flera fall en stark sänkning af allmänbildningen bland våra mindre jordbrukare och i andra fall komma de åtminstone att försvåra allmänbildningens höjande.»

Jag skulle vilja gifva motionären rätt i det fallet, om det icke vore så, att man ofta nog ej hade råd att skicka sina söner till båda skolorna, och det är icke värdt, att man mot min uppfattning gör den invändningen, att det icke lönar sig att kosta någon undervisning på sådana personer, som icke ha det kunskapsmått, som skulle fordras för att komma in i dessa af utskottet förordade skolor. Nej, förhållandet är nog det, att det fins personer, som äro mycket begåfvade och intelligenta, men hvilkas föräldrar icke ha råd att kosta på dem mera än en sådan undervisning, som skolor af B-typ äro afsedda att lämna. Följaktligen blefve resultatet, att om de utestängdes från denna skoltyp, skulle de icke få någon annan skolunderbyggnad än den de fått i folkskolan, och därför står jag på en helt annan ståndpunkt i denna fråga än motionären, oaktadt jag erkänner, att vi båda lifligt åstunda, att man måtte öka möjligheterna för höjande af landtmännens bildningsnivå. Det synes mig därför, som om Kungl. Maj:ts förslag tillmötesgår de önsknigar, som blifvit framställda af motionären och äfven af dem, som tänka olika med honom, då man dels skulle få bibehålla den skoltyp, som motionären förälskat sig i, men också få till stånd den enklare skoltypen. Jag kan icke förstå, att det finnes några grundade skäl att anföra mot ett sådant förslag, och därför, herr talman, skall jag tillåta mig att göra ett par yrkanden, först och främst att ur utskottets motivering måtte utgå en del af det, som är anfördt på sidan 45 och allt på sidan 46 samt en del på sidan 47, nämligen t. o. m. orden: »inrättas en kortare förberedande kurs, där de inträdessökande, som kunde sådant behöfva, finge tillfälle att stärka sina kunskaper.» I stället skulle skjutas in i motiveringen följande: »Beträffande landtmannaskolorna har utskottet, som icke delar den i herr Linders' motion framförda uppfattningen, funnit hvad i statsrådsprotokollet är anfördt rörande inrättande af skolor af B-typ böra vinna Riksdagens godkännande» o. s. v. och så skulle i sista stycket af utskottets motivering göras en liten ändring, så att den komme att lyda sålunda: »På grund af hvad sålunda anförts får utskottet hemställa» etc. Detta beträffande motiveringen.

Som jag emellertid funnit, att det förslag, som innefattas i herr Widéns motion, och hvilket också utskottet förordat, är mycket beaktansvärdt, så ville jag, att äfven det skulle gå in i klämman och att sålunda utskottets hemställan skulle få följande lydelse:

att Riksdagen må, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt herr Widéns i ämnet väckta motion och med afslag å herr

*Ang. den lägre
landtbruksun-
dervisningen.
(Forts.)*

Ang. den lägre
landbruksun-
dervisningar.
(Forts.)

Linders' förenämnda motion för sin del godkänna de i statsrådsprotokollet sammanfattade *grunderna för förändrad organisation af med statsmedel understödda landbruks- och landtmannaskolor* med af utskottet förordade jämkningar, att tillämpas å sådana skolor från och med ingången af läsåret 1912—1913.

Jag anhåller om proposition på detta mitt yrkande.

Herr vice talmannen, som under sistnämnda anförandet öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, gaf härefter ordet till

Herr Linders, som yttrade: Herr vice talman, mina herrar! Det är, såsom den förre talaren redan sagt, endast i *ett* afseende reservanterna skilja sig från utskottet, men jag får i det fallet liksom han säga, att det är en ganska väsentlig skillnad. Reservanterna och utskottet äro ense om, att i föreliggande uppslag finnas möjligheter att ytterligare utveckla den lägre landbruksundervisningen. Jag vill i likhet med den näst föregående talaren göra det uttalandet, att vi alla vilja öka möjligheterna för våra jordbrukare att skaffa sig kunskaper för utöfvande af sin för landet betydelsefulla näring. Det kan därför här endast bli tal om strid angående *sättet* för genomförande af vissa gemensamma önskemål.

Utskottet har i mer än ett afseende frångått Kungl. Maj:ts förslag. Sålunda har utskottet genom sin hemställan, särskildt i anledning af landshöfding Widéns motion, gifvit skolorna en betydligt gynnsammare ställning med hänsyn till statsbidragens erhållande. Vidare har inspektionen utvidgats genom utskottets förslag till alla liknande undervisningsanstalter. Stipendierna för medellösa och mindre bemedlade har utskottet velat utsträcka jämväl till landtbruksskolornas elever. Slutligen har utskottet ställt sig afvisande mot landtmannaskolor af B-typ. Det är endast i detta senare fall, som reservanterna skilt sig från utskottet. För min del står jag på utskottets sida, och jag vill i någon mån angifva hufvudskälen för denna min ställning.

Våra nuvarande landtmannaskolor hafva utvecklat sig organiskt så att säga ur folkhögskolorna. Den ökade allmänbildning, som våra folkhögskolor bibringat jordbrukarnes söner, har — helt naturligt för resten — skapat ett större behof af fackbildning, hvilket sedan skulle tillgodoses genom landtmannaskolorna. Då förslaget om upprättande af en ny landtmannaskola af B-typ framkom, väcktes också de första betänkligheterna af folkhögskolornas lärare och målsmän. Jag har i min motion angående denna sak närmare berört folkhögskolesynpunkter och de betänkligheter, som från det hållet rests mot B-skolan, och jag vill ej här återupprepa dem. I den dagliga pressen hafva äfven folkhögskolelärarnes bekymmer tagit sig uttryck, såsom torde vara alla herrarne bekant. Jag vill nu om detta endast säga, att det är själfklart, att folkhögskolan i detta försök att upprätta konkurrensskolor — jag anser, att i viss mening detta ord är berättigadt — att folkhögskolan, säger jag, i detta försök att upprätta konkurrensskolor, med likartadt

namn, men med reducerade fordringar, skulle se en fara för sin egen fortsatta utveckling.

*Ang. den lägre
landbruksun-
dervisningen.
(Forts.)*

Naturligtvis får därför ej denna fråga ses ur ensidig folkhögskole-synpunkt. Finner staten, att icke de nuvarande landtmannaskolorna utnyttjas behörigt, så måste sådana åtgärder vidtagas, som bättre kunna främja deras syfte. Äro nya skolyper nödvändiga, böra äfven sådana införas. Jag är emellertid öfvertygad om att hvad man egentligen vill vinna kan man nå genom att biträda jordbruksutskottets förevarande hemställan. Därigenom ger man sig ej heller ut på några äfventyrligheter med nya skolformer, som skulle kosta staten betydliga summor utan att gifva någon väntad valuta. Snarare tror jag, att de skulle kunna åstadkomma oberäknelig skada eller åtminstone i vissa fall oreda och villervalla.

Den föreslagna B-typen skiljer sig, såsom utskottet framhåller, helt obetydligt från den s. k. A-typen. Därför har också en framstående landtmannalärare, som för öfrigt är väl bekant i hela Sverige, yttrat om den föreslagna B-typen, att den är en »pedagogisk orimlighet». Det omdömet illustreras bäst, om vi besinna, att B-skolan afser att bibringa fackundervisning: den skulle bibringa fackundervisning åt sina elever under en hel vinter, utan att dessa behöfde hafva kvar annat än en tidigare i folkskolan inhämtad allmänbildning. Man vill sålunda — för att undvika, att fattiga småbondesöner skola gå två vintrar i skola, ett år i folkhögskolan och ett år i landtmannaskolan, och därigenom förvärfva en skaplig allmänbildning och en god fackutbildning — låta dem gå en vinter i en fackskola, hvars undervisning de i allmänhet icke äro i stånd att göra sig till godo. Hvilken vinst härigenom skall uppstå kan jag sannerligen icke fatta. Ett är jag emellertid viss om, och det är att på det viset höjes icke vår fattiga bondebefolkning. Här går icke vägen till höjande af vårt jordbrukarstånd, i synnerhet det småbrukarstånd, som jag själf tillhör, och hvars behof och kraf jag tror mig känna lika så väl som någon annan. Så enkel är ej frågan.

Ett viktigt kraf är folkskolans omdanande till bottenskola och folkskoleundervisningens bättre ordnande i synnerhet på landet, där en massa skolor fortfarande får dragas med halftidsundervisning. En särskild undervisningskommitté är ju tillsatt för detta ändamål, och då vi inom den närmaste tiden kunna förvänta ett förslag om bättre ordnande af folkundervisningen, så är det väl ändå bra oklokt att skapa en ny skoltyp för landtmannaundervisningen, hvilken skoltyp ovillkorligen måste inriktas efter den lägsta bildningsnivån inom våra folkskolor, ifall man afser att bereda alla utan undantag tillfälle att komma i åtnjutande af fackmannabildning.

Praktisk undervisning — det har blifvit ett slagord i vår tid. Den mest opraktiska undervisningsform man rätt gärna kan tänka sig är en jämförelsevis lång fackskola, som icke bygger på några egentliga allmänna förkunskaper. Den blir dessutom alltför dyr både för elever och för det allmänna. De, som icke ha råd och ej tid eller vilja att skaffa sig en grundligare fackbildning, som måste byggas på en större

Ang. den lägre landtbruksundervisningen.
(Forts.)

allmänbildning, ha dock tillfälle redan nu att förvärfva praktisk fackbildning genom de fasta småbrukarkurserna, som Riksdagen i fjol beviljade medel till, och hvilka kunna fortgå ända till sex veckor i sträck.

Danskarne, som tidigare haft sin landtmannaskola hufvudsakligen lagd efter den föreslagna B-typen, hafva måst öka tiden för undervisningen från 6 månader till 9 för att göra den tillräckligt fruktbringande. Ja, det har till och med varit på tal att göra dessa landtmannakurser till helårskurser. Är det då männe skäl att vi taga en typ, som andra finna ohållbar? Man har möjligen som förebild tagit Rösiös skola vid Hagaberg och Dalaskolan i Skåne. Men jag får säga, att man i så fall är ute på osäker mark. Ty en sådan tändande och väckande föreläsningsverksamhet, som jordbruksapostlarne på Hagaberg och Dala prestera, kan icke rätt väl efterbildas vid något statens undervisningsverk. En sådan verksamhet kräfvär sina särskilda män och bör också af staten effektivt understödjas utanför den öfriga undervisningen. (Vi komma senare till den punkten i hufvudtitein.)

Hvad nu beträffar krafvet på lättare tillträde till våra landtmannaskolor, så finnas andra vägar än de nya skolformerna och den sänkta bildningsnivån. Vi hafva stipendievägen. Den bereder rättvisa åt den kunskapshungrande fattiga befolkningen. Men vi kunna äfven tänka på att gå den väg utskottet hänvisar till, nämligen månadsförkurser. Vi ha ett exempel från Skara, där det finnes en fristående landtmannaskola, som visar, att en sådan kurs mycket väl kan anordnas med godt resultat. Det har varit det allmänna omdömet om denna fristående landtmannaskola — d. v. s. den står icke i samband med en folkhögskola — att landtmannaundervisningen där hållits uppe i jämförelse med de landtmannaskolor, som äro förbundna med folkhögskolor. Detta har varit möjligt på den grund, att man anordnat förkurser, där man repeterat hvad man inhämtat i folkskolan, så att eleverna verkligen haft några allmänna kunskaper att bygga på, när de börjat ägna sig åt fackutbildningen.

Vidare har i herr Widéns motion särskildt framhållits, att han i synnerhet vill vårda sig om den skola, som han har i sin trakt, nämligen Jämtlands landtmannaskola, hvilken i visst afseende närmar sig B-typen. Detta visar emellertid, att man har behof af en sådan skola där uppe, och dess utveckling visar, att landtmannaskolorna få lof att i någon mån anpassa sig efter ortens behof och befolkningens bildningskraf. Men detta är dock ej detsamma som att skapa en särskild typ. Man har ofta framhållit såsom önskvärdt att få till stånd särskilda småbruksinstitut, där de små jordbrukarne skulle erhålla en enklare undervisning. — Den föregående talaren begagnade också detta uttryck »en enklare undervisning.» — Småbrukarne själfva aflägsna sig enligt min erfarenhet allt mera från den tanken, som en gång varit utgången från dem själfva. Jag vill påstå, att vi småbrukare äro i lika stort behof af allmänbildning som af fackbildning. Öfverhufvud håller jag före, att en bondebefolkning, utrustad endast med ensidig fackbildning, blir alltför svag och osäker i sin jordbrukargärning. Nej, en intelligent och va-

ken bondebefolkning är hvad vi behöfva, och efter det behovet böra också våra landtmannaskolor inrättas. — Man vill gärna omgifva den föreslagna B-skolan med ett slags demokratisk gloria. Mig förefaller det föga demokratiskt att ordna undervisningen så, att de mindre bemedlade skola få åtnöja sig med en mindrevärdig skoltyp. Skall det mindre jordbruket komma till sin rätt såsom det intensiva jordbruket med dess ekonomiskt gifvande binäringar, skola dess utöfvare få en tillfredsställande ställning, då måste dess målsmäns rationella utbildning värnas.

Jag vill sålunda bevarande af landtmannaskolornas enhet, upprätthållande af deras ställning, men äfven deras bättre utnyttjande och samtidigt en enhetlig inspektion af dem. Jag vill icke på något sätt utestänga någon från dessa skolor, men bereda alla dem, som behöfva skolorna, lika rättigheter. Det har ej lyckats mig att få utskottet med på att höja stipendierna åt obemedlade, såsom jag önskat. Men jag har icke reserverat mig i denna punkt, då jag i hufvudsak delar utskottets uppfattning, utan gått med på den hemställan, som här föreligger från jordbruksutskottet, till hvilken jag, herr vice talman, ber att få yrka bifall.

Vidare anförde

Herr Lundell: Herr vice talman, mina herrar! Det är här fråga om skolor, som äro af mycket stor betydelse för jordbruksnäringens utöfvare. Gällde det att inrätta nya skolor, kunde man vara tveksam, om man skulle göra det eller icke. Men denna B-typ, som nu är föreslagen, är alldeles icke någon ny skolform, utan den existerar på olika orter i en eller annan form. Det är således ingen nyhet, som man vill införa här. Det är blott fråga om att så att säga legalisera en skolform, som nått en mycket hög utveckling och har ett mycket större antal lärjungar än de egentligen legala landtmannaskolorna. Dessa skolor, som rätteligen äro af B-typ, inrättas på samma sätt som en folkhögskola, men undervisningen är precis likartad med den, som här föreslås för skolor af B-typ. En sådan skola ha vi på Öland. I Jämtland ha vi ju också en dylik landtmannaskola med ett mycket stort antal elever. Jag tror, att det äfven finnes en sådan i Dalarne och att det dessutom finnes sådana på andra ställen. För de legala landtmannaskolorna, som finnas i södra Sverige på många håll och gå under namn af landtmannaskolor, äro föreskrifna rätt höga inträdesfordringar. Man kan emellertid alls icke hålla på fordringarna för en stor del, utan man måste sänka anspråken för att få elever. Det oaktadt är elevantalet vid landtmannaskolorna mycket litet just till följd däraf, att inträdesfordringarna, som sagdt, i regel äro jämförelsevis stränga.

Hvad man nu afser med den föreslagna B-typen är att få till stånd skolor, för hvilka endast fordras folkskolekunskafer vid inträdet. Man får ju antaga, att det icke blir alltför svaga folkskolekunskafer, ty annars komma dessa B-skolor icke långt. Om man för inträde fordrar,

*Ang. den lägre
landbruksun-
dervisningen.
(Forts.)*

Ang. den lägre
landbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

att de sökande skola ha någorlunda grundliga folkskolekunskaper, så är det alldeles säkert, att, om kurserna utsträckas så långt som till 24 veckor, eleverna hinna att inhämta ganska betydliga kunskaper i just landbruksämnen under denna tid. Jag vill icke säga annat, än att det vore önskligt och bra, om man för inträde i dessa skolor kunde uppställa den fordran, att eleverna ovillkorligen skulle ha genomgått folkhögskola eller äga däremot svarande kunskaper. Men såsom förhållandena för närvarande gestalta sig, är detta icke möjligt. En stor del af de unga landtmannasöner, som vilja söka en bättre utbildning i sitt yrke, anse sig icke ha råd att gå i skolan två år, hvilket skulle fordras, om de först skulle genomgå folkhögskolan och sedan landtmannaskolan.

Nu har man också föreslagit, att det skulle anordnas förberedande kurser vid landtmannaskolorna, och att man på det sättet skulle skaffa sig nödiga förkunskaper för inträde i landtmannaskolorna utan att behöfva genomgå folkhögskolan. Men om man har en kurs på fyra veckor såsom förberedelse till en landtmannaskola på tjugu veckor, så blir detta detsamma som att hafva en landtmannaskola på 24 veckor. Huruvida de fyra första veckorna räknas till landtmannaskolan eller anses ligga utanför densamma, har naturligtvis icke någon reell betydelse. I hvarje fall vinna ju eleverna inträde med enbart folkskolekunskaper. Men blott det, att det finnes en sådan förberedande kurs, afskräcker en hel del, som skulle vilja komma in vid en landtmannaskola, från att söka, därför att de icke veta, om den förberedande kursen är tillräcklig, för att de skola vinna inträde, och emedan de icke vilja riskera att ej bli antagna, sedan de underkastat sig den förberedande kursen. De gå då hellre till sådana skolor, som icke fordra mera än folkskolekunskaper. Vi veta ju, hurusom det förutom de skolor, jag förut omnämnt, finnes en del andra liknande skolor, yrkesskolor, såsom Rösiö skola och en skola i Kristinehamn, vidare Marielunds skola och Dala-skolan, rörande hvilka det annonseras med braskande annonser, att endast folkskolekunskaper äro nödiga såsom inträdesfordringar. Till dessa skolor söker ett mycket stort antal elever; de äro öfverhopade med elever, under det att landtmannaskolorna, som uppehållas med betydande statsmedel, hafva 4, 5, 8, 10 elever och sällan kunna komma upp till ett högre antal. 16—20 elever är ett högt antal. Undantag finnas, t. ex. i Skåne, och jag kan säga, att vår landtmannaskola i södra delen af Kalmar län är besökt af ett mycket stort antal elever, men det är endast undantagsvis, att det kan komma därhän.

Då vi nu både kunna se och förstå, att det är af mycket stor vikt, att de olika orterna få inrätta sig på det sätt, som är det lämpligaste och bäst passande för deras förhållanden, kan jag icke förstå, hvarför man ovillkorligen skall fastslå, att man skall ställa så höga fordringar för att få åtnjuta landbruksundervisning. Detta är så att säga ett portförbud mot att få åtnjuta dylik undervisning. Det har anförts, att om det blefve sådana här rika tillfällen att få undervisning vid skolor, där man icke har så stora fordringar på kunskaper vid inträdet, skulle man sätta ned själfva skolbildningen. Jag tror icke, att det skulle

blifva förhållandet. Visserligen kan man säga, att dessa skolor af B-typen icke kunna komma så långt som skolor af A-typen, men just därigenom, att man har dessa olika skolor, kan man uppehålla kunskapsnivån vid A-skolorna, hvilket man annars icke kan göra. Därigenom kan man så att säga reglera A-skolorna, och man kan uppehålla undervisningen på en högre nivå, än om man icke får landtmannaskolor. Man får icke hålla på de större fordringar, som lagen föreskrifver, utan man måste göra jänkningar för att få elever vid dessa. Till följd af dessa förhållanden tror jag, att man icke höjer nivån vid landtmannaundervisningen genom att sätta detta portförbud vid skolorna, utan att man i stället snarare sänker denna kunskapsnivå.

Så säger man, att man icke vill göra någon klasskillnad, utan man vill hafva lika undervisning för alla. Men det är ett egendomligt tal, när man på samma gång talar om att de, som icke hafva råd till en tvåårig kurs, kunna nöja sig med en sex veckors kurs. Det är en större klasskillnad, än om man tar skolor af B-typen, där man har 24 veckors undervisning, i stället för skolor af A-typen, där man fordrar en tvåårig kurs vid undervisningen. Med tvåårig kurs menar jag icke, att kursen skall vara hela två år, utan endast två vintrar.

Vidare hafva vi landtbruksskolorna, eller rättare skolorna, som man kallar dem, där man afser att komma till ungefär lika hög kunskapsnivå som vid landtmannaskolorna och där man såsom hufvudmål afser att utbilda förmän vid större landtbruk och äfven egna landtbrukare. Vid dessa fordrar man icke större förkunskaper än vanlig folkskoleunderbyggnad. Hvarför skall man då vid öfriga landtmannaskolor uppställa så stränga fordringar, att man säger, att antingen få vederbörande icke komma in vid landtmannaskolorna eller också få de endast komma in i sådana skolor, där man har så låga inträdesfordringar, att man måste hafva en tvåårig kurs. Det blir alldeles för stor skillnad mellan dessa skolor, och man kan icke lämpa sig efter omständigheterna eller ställa skolorna så, att de passa för den ena eller andra delen af befolkningen, utan där är en lucka, som är alldeles för stor och som jag anser, att skolorna af B-typen äro väl ägnade att fylla.

Herr talman! Jag ber att få förena mig med herr Daniel Persson i det af honom framställda yrkandet och yrkar sålunda bifall till reservationen:

Sedan herr talmannen nu återtagit ledningen af förhandlingarna, yttrade

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman, mina herrar! Den fråga, som nu föreligger, berör ett speciellt undervisningsområde, där jag visserligen icke är sakkunnig, men då frågan tillika berör den allmänna bildningsnivån i landet och då jag var motionär i ämnet år 1907, så har jag ändock viss anledning att intressera mig för saken.

Sedan jag tagit kännedom om den utredning, som föreligger, har

Ang. den lägre
landbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

jag kommit till den uppfattningen, att upprättandet af skolor, tillhörande den här föreslagna B-typen, synes mig vara ett steg, som man icke bör taga. Visserligen kan jag icke godtaga ett af de skäl, som anförts mot denna skolform, nämligen den många gånger uttalade farhågan för att B-typens tillkomst skulle verka skadligt för våra folkhögskolor. Den farhågan tror jag icke har någon grund. Jag vill påpeka, att hela utredningen visar på en utveckling i den riktningen, att folkhögskolorna och landtmannaskolorna komma att skiljas åt. När detta skett, komma folkhögskolorna i hvarje fall icke att få något gagn eller stöd af landtmannaskolorna. Utredningen visar ju ock, att ett sådant samband, där det förefunnits, icke ens hittills öfverallt varit till gagn. När landtmannaskolornas undervisning kommer att omläggas och utvidgas, torde deras förbindelse med folkhögskolorna bli ännu mindre lämplig än förut och därför ingenstädes vidmakthållas. Jag tror alltså, att folkhögskolorna hädanefter i hvarje fall icke komma att få något stöd af landtmannaskolorna, och att deras farhågor speciellt för B-typen därför äro öfverdrifna och sakna grund.

Men, bortsett därifrån, tror jag, att B-typens upprättande dock icke vore ett lyckligt steg. Om vi se på de inträdesfordringar, som föreslagits för skolorna af A-typen, måste vi medge, att dessa äro så låga, att man kan vänta och fordra, att hvar och en, som vill begagna sig af statens undervisning på detta område, bör kunna uppfylla desamma. De gå icke väsentligt öfver det kunskapsmått, som meddelas i en ordentlig folkskola. Man bör ju dock se till, att den, som skall begagna sig af statens undervisning i detta afseende, har sådana kvalifikationer, att undervisningen kan leda till det resultat, som därmed afses. Det är icke obekant, många förhållanden hafva klarlagt det, att en del af vår ungdom — dess värre icke en så liten del — då den lämnar folkskolan, icke i tillbörlig mån sörjer för att de kunskaper och färdigheter, som den där inhämtat, blifva underhållna, utan den lägger boken å sido och glömmar bort det mesta, som den i skolan inhämtat. Man måste därför befara, att, om skolor af B-typen inrättas, deras elever komma att blifva ett material, som ter sig ganska olikartadt i afseende på kunskaper och färdigheter. Somliga hafva underhållit de kunskaper de inhämtat i folkskolan; andra hafva icke gjort det, och det är klart, att den undervisning, som meddelas i i en skola med så ojämnt elevmaterial, icke kan bära samma frukt, som om lärjungarne stode någorlunda på samma kunskapsnivå. Då nu den kunskapsnivå för inträdessökande, som föreslagits för skolor af A-typen, icke är högre, synes det mig icke vara för mycket begärdt, att de, som vilja begagna sig af statens landbruksundervisning i denna form, prestera ett dylikt mått af kunskaper vid inträdet. Är det så, att det möter svårigheter för inträdessökande att fylla detta kraf, må han hjälpa dem genom att anordna aspirantkurser eller dylikt, såsom redan antydts i fråga om skolor af A-typen, hvilka icke blifva förenade med folkhögskola.

Dessutom är det ju meningen att anordna småbrukarkurser, som

blifva tillgängliga för alla småbrukare och alltså äfven för dem, hvilka till äfventyrs icke kunna prestera hvad som fordras för inträde i landtmannaskolorna af A-typen.

Ang. den lägre
landtbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

På dessa grunder tror jag, i trots af att, såsom jag gärna medger, åtskilliga rätt goda skäl anförts för upprättandet af skolor af B-typen, det hela dock skulle vinna mest på, om man stannade vid att låta alla landtmannaskolor blifva af A-typen, och att man på annat sätt sörjde för att eleverna finge de förkunskaper, som för ändamålet erfordras. Jag vill påpeka, att våra fortsättningsskolor i detta afseende böra kunna fylla en väsentlig del af den uppgift, som det här är fråga om. Då dessa erhålla en bättre organisation, hvilket ju snart borde inträffa, blir det lättare för den landtbrukande befolkningens ungdom att prestera nödiga förkunskaper för A-typens skolform.

På dessa grunder ber jag, herr talman, att få ansluta mig till utskottets förslag.

Herr Kronlund: Herr talman! Den föregående ärade talaren sade, att större fordringar icke uppställas för inträde i landtmannaskolor af A-typen än dem man fordrar af hvarje folkskolebildad. Det kan så vara, att utbildningen i städernas folkskolor möjligen täcka inträdesfordringarna till skolor af A-typen, men på landsbygden tror jag, att så icke är fallet. För inträde i skola af A-typen skulle enligt kommitténs förslag fordras bland annat följande insikter: i räkning: att äga god öfning i de fyra räknesätten med hela tal, allmänna bråk och decimalbråk samt regula de tri; i geometri: att kunna beräkna enklare plana och solida figurer; i naturlära: att äga kännedom om de allmänna lagarna för krafter, rörelse och värme, om luftens och vattnets sammansättning samt förbränningsprocessen. Jag tror, att om man skulle sätta inträdesfordringarna så högt, skulle nog det stora flertalet blifva kuggade vid inträdespröfning till skolor af A-typen. Och, mina herrar, vi ha verkligen i vårt land en alltför afgjord benägenhet för examina och teoretiska kunskapsprof och allt sådant för inträde jämväl i livets praktiska värf, men är det verkligen skäl att utsträcka detta examensraseri till vår landtbefolkning och uppställa inträdespröfningar i fråga om vår landtbruksundervisning och därtill vår mest primära landtbruksundervisning? Borde vi icke låta oss angeläget vara, att då det gäller att främja undervisningen bland de många mindre bemedlade brukarne af landets jord, bjuda dem en landtbruksundervisning i allra enklaste form utan något som helst kunskapsprof? Jag hörde nyss en representant från Bohuslän omtala för mig enskildt, att det finnes en landtmannaskola i Bohuslän, vid hvilken man i många fall gjort den erfarenheten, att de elever, som komma in utan folkhögskolebildning, med blott folkskolebildning, ofta taga sig mycket bättre fram i denna skola och få bättre betyg än andra, som inkomma med större teoretiska kunskaper. Det är den *praktiska* utbildning, hvilken dessa ynglingar och unga kvinnor fått hela den tid, som förflutit från det de slutat folkskolan

Ang. den lägre
landbruksun-
dervisningen.
Forts.)

och till dess de börjat landtmannaskolan, det är denna utbildning, som gifvit dem kanske mycket bättre kompetens att tillgodogöra sig den lilla enkla landtmannaundervisning, de skulle få i dessa B-skolor. Nu har herr Linders sagt, att man bör sträfva efter att förbättra folkskoleundervisningen, på det att kompetensen må blifva större, men det kommer väl, mina herrar, att förflyta ganska lång tid, innan man kan genomföra en förbättrad folkskoleundervisning i hela vårt land, och särskildt gäller kanske detta om Norrland. Skola under hela denna tid alla dessa ynglingar hållas tillbaka, hvilka skulle kunna ha råd att genomgå en sådan liten billig och kortvarig landtmannakurs, skola dessa hållas tillbaka och bli utan dylik undervisning i afvaktande på en förbättrad folkskoleundervisning? Jag tror icke, att detta är lämpligt eller rättvist ur humanitär synpunkt.

Nu framhåller utskottet liksom herr Linders, att man skulle kunna anordna en månads förberedande kurs för dem, som ville komma in i landtmannaskolan, men visa sig ha undermåliga förkunskaper. Men för mången yngling från fattiga statare-, torpare- och småbrukarhem komme med säkerhet en månads förlängd tvångsundervisning att medföra ett utestängande från landtmannaundervisningen. Ha vi verkligen råd att beröfva stora delar af vårt folk fördelen af en enkel undervisning i jordbrukets skötsel? Jag tror det icke. Frågan gäller de stora, breda lagren, småfolket, i vårt land, och man bör därför sannerligen icke uppställa strängare fordringar än hvad som är lämpligt, och då den form Kungl. Maj:t föreslagit i B-typen synes mig vara den ändamålsenligaste och bästa, ber jag att få yrka bifall till herr Daniel Perssons reservation.

Herr Åkesson: Herr talman! Jag kan inte finna, att reservanterna ha rätt och icke heller att det förslag till lösning Kungl. Maj:t framlagt är lyckligt. Sträfvandena skulle väl gå ut på att höja bildningen hos vårt folk, men förslaget synes mig verka i motsatt riktning. Min uppfattning är nämligen, att det icke gärna är möjligt att tillgodogöra sig den ifrågasatta landtmannaundervisningen med ett minimum af förkunskaper, och inrättas en skoltyp utan några fordringar på förkunskaper, är det min öfvertygelse, att den tid, som ynglingarna använda i dessa skolor, nästan äro tillspillogifven. Man har icke genom A-skolorna utestängt dem, som gått igenom folkskolan, från fackutbildning, ty det är ju icke obligatoriskt, att de skola ha genomgått folkhögskola för att vinna inträde. Det är *önskvärdt*, att de gjort det och sålunda hafva tillägnat sig en del insikter i humanistiska och andra allmänbildande ämnen; men om de på annat sätt ha erforderliga förkunskaper — dessa förkunskaper, som herr Kronlund tyckte vara så rvsligt stora — kunna de vinna inträde och äro då också i stånd att tillgodogöra sig den vid fackskolan meddelade undervisningen på ett helt annat sätt än om de sakna dessa förkunskaper.

Jag läste i början af riksdagen en tidningsartikel, skriven af en lärare vid en s. k. landtmannaskola — en fristående landtmannaskola

Däri framhöll han som ett bevis för B-typens lämplighet, att elever från sådan skola på ett lyckligt sätt tillgodogjort sig de kunskaper, som där meddelades, och sedan de kommit ut i det praktiska lifvet visat sig kunna tillämpa dem i den näring eller det yrke, som de gjort till sin lifsuppgift. Men denna artikel synes mig ådagalägga B-typens ohållbarhet, ty i denna skola kan man ingalunda komma in utan förkunskaper, och det inträdesprof, som de inträdessökande ha att af-lägga, är ju afsedt att visa, hvad de duga till, och om de ha utsikt att kunna följa undervisningen. Det exempel, som herr Kronlund framdrog från Bohuslän, visar precis detsamma. Han sade, att man vid en landtmannaskola gjort den erfarenheten, att de elever, som kommit in i skolan utan att ha genomgått folkhögskola, erhållit de bästa betygen och visat sig vara allra dugligast. Hvad visar detta? Jo, att dessa personer haft bättre förkunskaper. Jag kan icke tro, att de kommit in i skolan utan någon pröfning, utan jag är förvissad om att de måst underkasta sig en sådan, och det är uppenbart att, om de vid ett tidigare tillfälle förvärfvat sig ett större kunskapsmått än flertalet af folkhögskolans elever erhållit under sin kurs, skall den examen, som landtmannaskolan afslutas med, utfalla med bättre resultat för dem.

Ang. den lägre
landtbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

Det har af herr Johansson i Jönköping framhållits, att man för folkhögskolans del icke har någonting att frukta genom inrättandet af B-skolor. Det kan hända, men jag tror å andra sidan, att faran icke alldeles är utesluten. Det är tydligt, att om man får inträde direkt i fackskolan utan någon förberedande kurs, så blir följden, att under den första tiden efter den nya ordningens införande folkhögskolorna delvis komma att stå tomma, och häri ligger en mycket stor fara, mot hvilken vi böra vara på vår vakt. Det är icke nog med, att våra landtmannasöner förvärfva sig speciella kunskaper i ett och annat, utan vi måste se till, att de erhålla almänbildning och insikter i humanistiska och andra ämnen. Man kan icke precis peka på, att de behöfva sådana kunskaper för det eller det ändamålet, men de behöfva dem för det praktiska lifvet i dess helhet. Jag kan sålunda icke finna, att reservationen angifver den väg, vi böra gå, utan jag tror, att herr Linders i sin motion lagt fram de riktlinjer vi böra följa, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar Nilsson i Bonarp, Jönsson i Slätåker, Jespersen och Ifvarsson.

Herr Olsson i Broberg: Herr talman! Jag förmodar, att hvarken regeringen eller någon, som hyser sympati för denna B-typ, haft för afsikt att på något sätt motverka folkbildningens höjande eller lägga hinder i vägen för att folkskolebildningen fortfarande utvecklas lika kraftigt som hittills, och jag kan icke se, att det är att befara, att denna B-typ skall blifva en konkurrensskola till folkhögskolan. I den mån folkets behof af kunskaper alltmera stiger, skall — därom är jag öfvertygad — hvarje skoltyp, folkhögskolan, A-typen och B-typen,

Ang. den lägre
landbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

hvar på sitt område, få en uppgift att fylla. Vi veta ju, att småbrukarnes och torparnes söner hvarken hafva råd eller tid att tillägna sig ett större mått af allmänbildning. Genom den här föreslagna B-typen skulle de emellertid utan någon större uppoffring kunna inhämta ett mått af fackbildning, hvilket för dem blefve till utomordentligt stor nytta. Jag undrar därför, om vi göra dem någon synnerlig tjänst genom att utestänga dem från möjligheten att erhålla sådan utbildning, som den af Kungl. Maj:t föreslagna B-skolan afser att gifva. Man har sagt, att inträdesfordringarna icke äro så stora och att de icke omfatta mera än som är oundgängligen nödvändigt för att eleverna skola kunna göra sig undervisningen till godo. Ja, jag medger, att man naturligtvis bör förutsätta ett visst kunskapsmått för inträde äfven i en skola af B-typ, men detta kan prövas hädanefter som hittills af skolornas föreståndare. Och jag kan icke se, att det är precis nödvändigt, att detta skall ske efter det schema, som här föreligger, ty det kan vara intelligenta ynglingar, som inneha vissa af de kunskaper, som erfordras, men brista i en eller annan punkt och därigenom bli utestängda från denna skola, som måhända är den enda, som de vilja och kunna komma in uti, och den enda, som kan ge dem kunskaper inom det fack, där de ha sitt arbete för existensen.

Här har omnämnts en skola i Bohuslän, och jag ber att få omtala, att vi numera ha en skola af A-typ, förlagd till en af våra folkhögskolor, och en skola af B-typ. Den sistnämnda blef inrättad just därför, att den visade sig vara af behovet synnerligen påkallad. Därför inrättades som sagdt en sådan skola, och den har varit ganska tillfredsställande frekventerad, men man har där gjort samma erfarenhet, som herr Kronlund framhöll, nämligen att många af dess elever, som kommit direkt från folkskolan till landtmannaskolan afgått ur landtmannaskolan med lika goda betyg som de, hvilka förut genomgått folkhögskola. Nu är det, som vi veta, så, att hvarje yngling, som söker inträde i en folkhögskola eller någon annan läroanstalt, har en viss kunskapsörst. Detta är ju individuellt, en del har anlag för att läsa, som det heter, och andra ha det icke. Det är alltså ynglingar, som ha en viss längtan att lära något, som söka sig in såväl i våra folkhögskolor som i landtmannaskolorna; de hafva i allmänhet bevarat de kunskaper, de förvärfvat i folkskolan, och man kan säga, att de ha ganska goda kunskaper, ehuru väl det kan brista med afseende på några af dessa speciella fordringar, som äro uppställda, och då skulle de stå utom. Och jag får säga, att jag icke förstår de herrar, som icke kunna vara med om Kungl. Maj:ts förslag, sådant det ursprungligen framlagts, därför att jag tror, att vi skulle göra vårt småfolk den största tjänsten med att bereda dem hvarje möjligt tillfälle att kunna ägna någon tid åt att förvärfva kunskaper särskildt med afseende på hvad som rör deras utkomst i lifvet.

Jag skall därför be, herr talman, att få förena mig med herr Persson i Tällberg i hans yrkande.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Då jag representerar ett län, som har både en folkhögskola och en fristående landtmannaskola, samt jag är ordförande i styrelserna för bägge dessa skolor, torde jag sålunda haft tillfälle att förvärfva mig en viss erfarenhet på området; och det är det, som gifvit mig anledning att nu begära ordet.

Ang. den lägre
landbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

Jag har, hvad dessa skolor beträffar, funnit, att vi i vårt län ha synnerligen stor nytta af att ha bägge två dessa skolor. När jag först kom till länet, tyckte jag, att det var nästan väl mycket att ha bägge delarna, en folkhögskola och en fristående landtmannaskola, hvilka båda två uppehållas genom bidrag af landsting och hushållningssällskap. Men under den tid, jag varit i länet, har jag kommit till den öfvertygelsen, att det är en synnerligen lämplig anordning, som vi för närvarande ha; det har visat sig, att bägge skolorna hafva fullt med elever och väl fylla sitt ändamål.

Landtmannaskolorna ha nu närmast det ändamålet att fylla att meddela praktisk och teoretisk kunskap i landtbruket för personer, som tillhöra klassen af småbrukare eller mindre hemmansägare — ja, hos oss i vårt län skulle de allra flesta hemmansägare kunna räknas för *mindre* hemmansägare. Landtmannaskolan hos oss har fyllt och fyller ett mycket stort behof. Men nu är det så, att, om utskottets förslag skulle bifallas, står det för mig klart, på grund af den erfarenhet jag vunnit och enligt uttalande från föreståndare vid vår landtmannaskola, att en stor del af de elever, som vi nu ha i landtmannaskolan, skulle bli hindrade att komma in i den skolan, såvidt de icke underkastade sig en rätt kostsam och tidskräfvande förberedande kurs. Och det skulle naturligtvis föranleda till rätt afsevärda kostnader att anordna en sådan kurs. Nu är det ju så, att de, som hämta sin lärdom — åtminstone så som förhållandet är hos oss, och jag tror att enahanda förhållande råder mångestades å landsbygden — de som hämta sin lärdom, sina praktiska och teoretiska förkunskaper i landtbruket från denna skola, äro i den ställningen, att de icke ha råd att därför uppoffra egentligen mera än nu är förhållandet. Det skulle sålunda bereda dem svårigheter att genomgå en förberedande kurs. Men det är icke nog blott med det *ekonomiska*. Behofvet i detta hänseende har Kungl. Maj:t — och utskottet likaså — tänkt sig fylla på det sättet, att det skulle bli större stipendier eller understöd. Men det är som sagdt icke nog därmed, utan man får tänka äfven på *tiden*, tidsutdräkten. Det är af stor betydelse, att man icke pålägger dessa ynglingar för lång kurstid; därpå hänger mycket, och det är mycket att befara åtminstone hos oss i vårt län, att, om tiden kommer att afsevärdt förlängas, tilloppet till skolan kommer att bli mindre. Bägge dessa omständigheter: att inträdesfordringarna göras strängare och tiden göres längre, gör, att vi i mitt län skulle med ganska stor ledsnad och farhåga för framtiden motse ett beslut i entlighet med utskottets hemställan. Det är ju alldeles gifvet, att hvar och en måste vara med på att bildningsnivån skall höjas äfven för det mindre landbrukets utöfvare, därom torde vi alla vara öfverens. Men frågan gäl-

Ang. den lägre landtbruksundervisningen.
(Forts.)

ler att höja den på sådant sätt, att man icke utestänger en del klasser från undervisningen.

Så är det en annan sak. Det är i vår tid så, mina herrar, att den praktiska handledningen, det rent praktiska måste spela en mycket stor roll i undervisningen, så att det icke får bli för mycket teori, och detta gäller naturligtvis i hög grad äfven på detta område. Jag tror, att det äfven ur denna synpunkt vore bra, att vi finge den s. k. B-typen; och det ha vi för resten delvis redan, ty vår skola är väsentligen sådan, äfven om den nu är underkastad strängare villkor, än det skulle bli. Vi få framför allt lof att tänka på att anordna undervisningen praktiskt.

Jag vill nämna, att jag från föreståndaren för vår landtmannaskola emottagit ett bref, som jag tycker kan vara skäl att meddela något utaf. Han säger: »Jag tror dock, att, ju mera man drager ut på de teoretiska kurserna, dess mer drar man armarna ifrån jordbruket. En pojke, som ej får strängt arbeta med kroppen, är ej lämplig att drifva ett småbruk med kläm. Skall han då sitta på skolbänken längre och längre tid, slappas musklerna och han duger icke till det arbete, som han förr med lätthet utförde hemma på gården. Nu, då mina pojkar slutade, var det flera, som undrade på, om de skulle orka arbeta som förr, och detta trots att jag så ifrigt arbetat med gymnastik och idrott.»

Ja, det var med afseende på de elever, som afgingo vid den examen, som nyligen där hållits, som han uttalat detta. Nu tror jag verkligen, att vi, hvad vår landtmannaskola beträffar ha att peka på synnerligen lyckliga resultat af undervisningen vid skolan, som existerat i många år, först under den insiktsfulla ledningen af direktör Broman och sedan af en annan duglig föreståndare. Därifrån ha utgått personer, som hos oss blifvit framstegsmän på landtbrukets område, småbrukare, som drifvit upp sitt landtbruk, — d. v. s. hos oss är det ju egentligen mest fråga om boskapsskötsel — och äfven varit en uppmuntran för andra närboende till att göra det. Vi ha till stor del för den verkligen stora utveckling på boskapsskötselns område, som jag påstår under senare tider ägt rum i vårt län att tacka personer, som gått igenom denna landtmannaskola; och det fastän de kommit in där utan annan förberedande underbyggnad än vanlig folkskoleundervisning; och det är i allmänhet så, att de elever, som komma in på denna folkskolebildning, äro fullt kapabla att tillgodogöra sig undervisningen. Det har visat sig, att de kunna utbildas till synnerligen dugliga landtbrukare och det är hufvudsaken. Det är angeläget, att man icke genom att göra kurserna större och längre utestänger sådana. Det är ofta nog bland dessa man finner de bästa, det ferment, om jag så får säga, som håller samman äfven de andra, uppmuntrar dem till att bli bättre och att efterlikna dem själfva. Och det är alldeles utmärkt, att man äfven ibland dem kan finna sådana, som blifva föregångsmän i fortsättningen. Det är föregångsmännen, som drifva landtbruket framåt; och det är därför angeläget att sådana fås äfven bland småbrukarne.

Hos oss ha vi icke mer än tre folkskolor efter A-typen i hela länet, och min öfvertygelse är den — och jag tror förhållandet vara detsamma

i andra delar af Norrland — att om vi skulle skärpa fordringarna, skulle vi åstadkomma, att just beträffande de landsdelar, där det som bäst behöfves större kunskaper på landbrukets område, många skulle draga sig från undervisningen. Det är nämligen icke i de stora kommunerna, hvilka ha bättre skolor, som det bäst behöfs, utan det är just i små kommuner, där det är som minst bra. En liten inträdespröfning får man kanske i allt fall anställa, men det är ju en helt annan sak, än om det blir legaliseradt.

Ang. den lägre
landbruksskolan
undervisningen.
(Forts.)

På grund häraf skall jag för min del be att få hemställa om bifall till det yrkande, som här framställts af herr Persson i Tällberg. Det är ju hufvudsakligen lika med reservanternas yrkande.

Med herr Widén förenade sig herrar *Mörtsell, Karlsson* i Fjäl, *Hedström, Åslund, Lindgren* i Skog, *Bergman, Jonsson* i Gumboda, *Ström* i Transtrand, *Berglund, Hansson, Bäckström* och *Olsson* i See.

Herr Berg i Staby: Herr talman! Det var ett par yttranden af den ärade representanten från Jönköping, som uppkallade mig. Han nämnde, att hvar och en bör kunna uppfylla de fordringar för inträde i landtmannaskolan, som nu här äro föreslagna. Dessa öfverensstämma något så när med de kunskaper, som de kunna inhämta i goda folkskolor, och sålunda böra de kunna vidmakthålla dem och vinna inträde i landtmannaskolan. Ja, det är sant, att man borde kunna vidmakthålla de kunskaper, som man fått, men jag undrar, hur det i allmänhet går med detta i det praktiska lifvet, och om icke litet hvar tappar bort kunskaperna. Man kan icke räkna med förhållandena, som de borde vara, utan med förhållandena, som de verkligen äro och hurudana äro dessa förhållanden? Jo, vi ha en hel del ungdom på landet, som behöfde intressera sig för landbruket och få ytterligare kunskaper i landbrukets teori. Dessa ha icke tid att för sådant ändamål tillsätta två vintrar. Det påpekades nu särskildt af landshöfding Widén. De kunna möjligen intressera sig för saken så pass mycket, att de offra en vinter för den, men att få dem så intresserade, att de först gå igenom en förkurs, är svårt. Vilja vi, att denna ungdom på landet skall få någon bildning alls, få vi icke ställa fordringarna högre än dem, som denna skola af B-typen uppställer.

Så sades af samma talare — och det underströks af herr Åkesson — att, om förkunskaperna äro mycket olika för inträde i en skola, detta skulle inverka på det goda resultatet af undervisningen. Det kom för mig, att vi ha redan erfarenhet på detta område. Vi ha en landbruksskola, där det icke fordras annat än vanlig folkskolebildning. Jag vet, att, när man söker till en landbruksskola, göres granskningen icke direkt med ledning af de folkskolebetyg, som presteras, utan med hänsyn till helt andra saker, nämligen de sökandes senare praktiska utbildning. Således ha vi icke där gjort urvalet beroende af de bästa folkskolebetygen utan bevilja inträde på andra grunder, och resultatet af denna undervisning är öfverraskande godt. Jag har hört på examina

Ang. den lägre
landbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

vid Ultuna flera år och förvånats öfver de verkliga goda kunskaper, som lärlingarne, eleverna i landtbruksskolan, kunnat bibringas. Således har jag erfarenhet af, att man med elever med de förkunskaper, som fordras för inträde i landtmannaskolan af B-typen, kan komma till goda resultat vid undervisningen. Jag tror således, att det anförda skälet icke håller streck.

Sedan har det påpekats, att vi ha småbrukarekurser för dem, som icke kunna komma i folkhögskola och landtmannaskola, men det hör icke hit, ty småbrukarekurserna äro icke afsedda för *blifvande* småbrukare utan för sådana, som *redan äro ute* i det praktiska arbetet och ha småbruk att sköta, och som icke kunna sätta till längre tid än högst några veckor för att få undervisning. Här är det alldeles tydligt, att önskningarna från olika trakter af landet äro olika. Här ha vi en talare på ena sidan, som talar för A-typen, och en annan på den sidan, som talar för B-typen, och så kommer det instämmanden med den förste talaren från det håll, där den andre sitter, och vice versa. Således tyckas önskningarna här vara ganska olika i olika landsändar. Då kan det vara lämpligt, att vi få skolor som kunna tillfredsställa fordringarna på bägge hållen, och att de lokala förhållandena få vara afgörande för hvilken typ, som kommer att väljas.

Jag skall sålunda be att med hvad jag haft äran anförda få yrka bifall till herr Daniel Perssons hemställan.

Herr Johansson i Jönköping: Herr talman, mina herrar! Jag uppkallades med anledning af landshöfding Widéns anförande, som naturligtvis var mycket värdefullt i denna fråga, men jag tillåter mig att rikta en fråga till herr landshöfding Widén: Utgick icke herr landshöfdingen väsentligen från en förutsättning, som icke är den, hvilken finnes i här föreliggande förslag, nämligen att A-typens landtmannaskolor äfven framgent som regel skola vara förenade med folkhögskolorna, under det B-typens skola vara fristående? Så har det varit hittills, men så skulle det icke blifva enligt det föreliggande förslaget, utan i detta förutsattes, att äfven A-typen skall kunna blifva fristående. Jag undrar, om det icke i verkligheten är så, att den skola af B-typen i Jämtland, som herr Widén talade om, i stället kan få anslag såsom en skola efter A-typen, och om icke de skolor öfverhufvud, som herrarne tänka på såsom skolor af B-typen, i själfva verket äro af den beskaffenhet, att de kunna få anslag såsom skolor af A-typen. Det är visserligen sant, att det i A-skolorna skulle fordras en liten inträdespröfning, men herr Widén medgaf ju, att en sådan nog vid hvarje skola måste förekomma, äfven om den icke är så sträng. Jag måste påpeka, att den inträdespröfning, som förslaget förutsätter äfven om den naturligtvis kan göras rätt olika, likväl med hänsyn till hvad som står i förslaget, icke kan antagas bli synnerligen svår. Mig synes därför, att man icke borde frukta för att anställa densamma vid alla skolor, som upprättas, och sålunda låta dem samtliga blifva skolor af A-typen, vare sig de äro förenade med folkhögskolor eller icke.

Man måste ju i alla fall, jag tillåter mig upprepa det, ha några kraf på de inträdessökande. Man måste ha tillfälle att pröfva dem i någon mån, om de hafva förutsättningar för att tillgodogöra sig undervisningen. Jag ber att ännu en gång få erinra om hvad utskottet i fråga om A-typens skolor yttrar. Det antyder, att när dessa skolor komma att skiljas ifrån folkhögskolorna, kan det hända, att en sänkning af bildningsnivån i någon mån blir följden. Men då har man den utvägen att inrätta kortare förberedande kurser för de inträdessökande, för hvilka man anser detta nödigt. Jag vågar hemställa till herrarne, om man icke har en betydligt större garanti för att undervisningen i en landtmannaskola kommer att blifva mera fruktbärande, ifall man i någon mån får kontrollera elevmaterialet, innan man börjar undervisningen. Som redan sagdt, ville jag emellertid särskildt påpeka, att jag har utgått från den förutsättningen, att äfven sådana skolor, som herr Widén talade om såsom skolor af B-typen — vi ha en sådan också i närheten af Jönköping — att äfven dylika skolor med någon liten jämkning i sitt arbetssätt, med någon liten inträdespröfning, möjligen efter en kortare förberedande kurs, skola kunna betraktas såsom skolor af A-typen och erhålla understöd såsom sådana. Jag tror, att ett sådant sätt att tillämpa det förslag, som här föreligger, skulle blifva till det största gagnet för landtbruksundervisningen och alldeles icke komma att medföra det resultatet, att något större antal ynglingar eller unga män, som vilja hafva en god utbildning för sitt yrke, skulle komma att utestängas. Det är verkligen så, enligt hvad nyss herr Olsson i Broberg intygade, att de unga, som äro intresserade af sitt yrke och söka förkofra sig däri, merändels äro sådana personer, som lagt sig vinn om att vidmakthålla sina i folkskolan inhämtade kunskaper och äfven sört för deras utvidgande. Detsamma har också herr Berg nyss konstaterat. Om således det elevmaterial, som kommer till skolan, utgöres hufvudsakligen af intresserad och intelligent folk, så behöfver man icke frukta för att underkasta dylika elever en inträdespröfning, som ger vid handen, att man har ett något så när homogent material att arbeta med, och hvarigenom man slipper få in en och annan, som skulle komma att sänka hela skolans nivå. Det är under dessa förutsättningar, som jag uttalat mig till förmån för utskottets förslag.

Herr Åkesson: Jag är ingalunda blind för att denna sak har en ekonomisk sida, och det är ju tydligt, att det har sina svårigheter för de mindre bemedlade att offra icke blott pengar utan äfven en för dem ganska dyrbar tid för att besöka en längre kurs. Men i detta fall tror jag också, att herr Linders pekat på den väg, vi hafva att gå, nämligen att genom direkta anslag i form af stipendier, fri undervisning o. s. v. ett bättre resultat skulle kunna nås. Det är icke min mening, att någon skall utestängas från denna undervisning, utan tvärtom vill jag, att den skall läggas så bred som möjligt och nå så många som möjligt; men hur vi ställa dessa skolor, tror jag icke, att vi kunna komma därhän, att alla landtmäns söner och döttrar besöka dem. Jag tror, att idén med

*Ang. den lägre
landtbruksun-
dervisningen.
(Forts.)*

Ang. den lägre landbruksundervisningen. vandringsrättare, ambulerande skolor och föreläsningar i jordbruksämnen äro mycket goda led i undervisningen, hvilka vi i hvarje fall äfven med inrättande af B-skolorna icke kunna undvara.
(Forts.)

Herrar Olsson i Broberg, Widén och Berg talade om exempel från skolor, där det gått ut duktiga karlar, som aldrig bevisat folkhögskolan. Detta betviflar jag ingalunda, men dessa utgöra dock en så liten procent af vårt folk, folk som är vaket, har öppen blick för det, som ligger för dem, och som sökt sig in i skolorna för att komma ut och bli såsom man säger föregångsmän. Detta visar, att det är intelligent folk, och med den intelligens, som de besitta, hade de säkerligen redan i folkskolan tillgodogjort sig ett betydande mått af förkunskaper. Om de nu blefve underkastade en pröfning för vinnande af inträde, är jag viss om att de på ett glänsande sätt skulle bestå detta prof. Nu talas det också om — det var herr Olsson i Broberg som framhöll det — att det kunde hända, att ett prof skulle utestänga en del inträdessökande. Om de hölle mättet i ett ämne, skulle de kanhända falla igenom i ett annat. Men, mina herrar, jag tror säkert, att föreståndaren, på hvilken det i sista hand hvilat, om den inträdessökande skall släppas in, har den urskillning, att han ser, när det är folk som har nytta af undervisningen; och om det skulle brista något litet i ett af dessa ämnen, tror jag icke, att det är så bestämdt fastslaget, att han icke kan jämka på det.

Det är likaledes mycket möjligt, att allmänbildningen kan stå på något olika nivå i olika landsändar. Kanhända att Jämtland med sina glest befolkade trakter icke har sin folkundervisning så väl inrättad, att man kan hafva uppnått tillräckliga kunskapsmått för inträde i skolorna. Jag förutsätter därför, att man där måst nöja sig med något mindre förkunskap, för att icke utestänga somliga. Jag tror, att det ligger en fara i att inrätta olika skolutyer och att få skolor af samma sort men af olika rang. Jag tror icke, att detta är en lycklig princip att slå in på. Herr talman, jag vidhåller fortfarande min anslutning till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Bosson*.

Herr Widén: Jag begärde ordet endast med anledning af en fråga från talaren på jönköpingsbänken till mig, om jag icke tilläfvventyrs misstog mig, så att jag trodde, att enligt utskottets förslag vore fråga om att införa *uteslutande* landtmannaskolor förenade med folkhögskolor. Nej, det har jag nog insett, att det hädanefter såsom hittills, äfven om utskottets förslag antages, skall finnas fristående landtmannaskolor. Det vore ju för resten bra konstigt, ifall det skulle varit afsedt, att fastän man, såsom i vårt län, har en fristående landtmannaskola, som visat sig kunna fylla sin uppgift på ett utmärkt sätt, det skulle föreslås att helt enkelt draga in dem. Nej, jag motsatte mig utskottets förslag på den grund, att de inträdesfordringar, som här föreslagits, skulle för de elever, för hvilka undervisningen vid dessa skolor är afsedd, nämligen småbrukare och mindre hemmansägare, kunna blifva af ödesdiger be-

skaffenhets. Hvad vår skola beträffar, är jag öfvertygad att 50 % skulle blifva utestängda, om utskottets förslag bifölles. Det är visst icke sagt, att de, som komma ifrån mindre fullständiga folkskolor, äro de, som sämst tillgodogöra sig undervisningen. Det har visat sig, att äfven bland de omkring 50 %, som komma från de mindre fullständiga folkskolorna, finnas många, som blifvit de bästa i landtmannaskolan. Detta är ganska betecknande för förhållandena i Norrland, men jag förmodar, att det kan vara så äfven annorstädes. — Jag vill slutligen äfven fästa uppmärksamheten på, att genom det föreliggande förslaget är det i alla fall icke lämnadt hvem som vill att inrätta landtmannaskolor af detta slag, utan detta måste ske under medverkan af hushållningssällskapen eller deras förvaltningsutskott, hvadan vi alltså böra ha en tillfredsställande garanti för skolornas antal och beskaffenhet.

Ang. den lägre
landbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Lundell: Den ärade representanten från Jönköping ville visserligen ha B-skolor, men man skulle kalla dem för A-skolor, och något liknande yttrades ock af en representant från Skåne. Men hvarför skall man kalla dem något som de icke äro? Hvarför skall man gifva dem namn af A-skolor, då de i själfva verket icke äro någonting annat än B-skolor? Men tro icke herrarne, att det blir mycket ojämma inträdeskunskaper? Gärna må man uppehålla A-skolor, och då äfven hålla strängt på inträdesfordringarna, när man kan uppehålla sådana skolor. Det går nog bra i Skåne, och det går nog bra på andra ställen, där man har en tämligen förmögen befolkning, men hvarför skall man icke låta de orter, som icke kunna uppehålla några A-skolor, få inrätta sig efter B-typen? Den skola, jag är närmast hierad med, är den i södra Kalmar län. Där skulle man nog kunna uppehålla skolor af A-typen, men i södra Kalmar län ha vi en skola af B-typen, som kallas folkhögskola, men den är precis af samma beskaffenhet som en landtmannaskola efter B-typen. Hvarför går den då under annat namn än den egentligen är? Jo, om den kallas för hvad den i själfva verket är, så kan den icke få anslag såsom *landtmannaskola*. Därför få vi kalla den för folkhögskola. Men då blir den ej heller inrangerad under de bestämmelser för inspektion och annat, som gälla för landtmannaskolor, hvilket dock har varit fördelaktigt.

Vidare kommer det till följd af de minimala inträdesfordringar, som man har vid en del privata skolor, att bli en hel del folk, som söka sig in i dessa skolor och underkasta sig betydande terminsafgifter, oakadt de icke kunna få stipendier af staten, just därför att dessa skolor icke äro legala och icke egentligen tillåtna. Men hvarför skall man ha sådana skolor, hvarför skall man drifva folk att underkasta sig stora utgifter, när man i stället kunde inrätta skolor med statsanslag, som passade för förhållandena på ett helt annat sätt än hvad nu är fallet?

I fråga om fortsättningsskolorna borde man där kunna bringa bättre kunskaper än hvad nu sker, så att lärjungarne skulle kunna erhålla tillräckliga kunskaper för inträde i landtmannaskolan af A-typen.

Ang. den lägre
landtbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

Fortsättningsskolan skola vi rekommendera och hjälpa upp på alla sätt och därjämte också hjälpa upp förkunskaperna för B-skolan. Jag tror, att man därigenom i mycket hög grad gagnar landtbruksundervisningen än med A-typen. Det skulle göra, att vi kunde få B-skolor på en högre nivå än med nuvarande dåliga folkskolekunskaper. Vi skola icke säga, att det är meningen, att dessa skolor af B-typen skola vara inrättade så, att man rakt ingenting behöfver kunna för att komma in i dem. Det är nog icke meningen, utan det skall nog fordras ordinarie folkskolekunskaper för att komma in i dessa skolor. Då är det alldeles säkert, att de *kunna* göra nytta och faktiskt göra stor nytta för de orter, där man icke kan uppehålla så stränga fordringar, som nu äro föreskrifna för A-skolorna. Jag kan icke förstå, hvarför man skall inrätta det så, att man skall ha bestämmelser, som man icke kan uppehålla till följd af förhållandena och omständigheterna.

Hvad representanten från Jönköping sade, att Rösiöskolan skulle kunna inrangeras under A-typen, så är det alldeles otänkbart, att så kan ske. Det finner man, bara man läser annonserna, där det tillkännagifves, att antingen inga inträdesfordringar äro uppställda eller också endast vanliga folkskolekunskaper fullt tillräckliga. Såsom förut anförts, ha landstingen och hushållningssällskapen att afgifva utlåtande öfver huruvida en skola är lämplig eller behöflig för orten, och då behöfver man icke frukta för att skolor af B-typen bli inrättade annat än där det befinnes lämpligt och nödigt att ha sådana. Jag kan då icke förstå, huru man kan gilla sådana skäl, som att man skulle kunna nödga olika orter att inrätta skolor, som icke äro passande för dem. Således hvad jag främst vill framhålla är att man bör lämna de särskilda orterna i de olika landsdelarna frihet att inrätta skolor sådana som de anse vara behöfliga och gagneliga för den ort det gäller.

Herr Åkerlund: De landtmän, som förordat borttagandet af skolor utaf B-typen, äro ifrån synnerligen tätbefolkade delar af vårt land. Det är ingen konst att där åstadkomma en alldeles utmärkt folkskolebildning. Men herrarne må besinna, att det finnes andra trakter i vårt land, där man icke med bästa vilja i världen kan åstadkomma en sådan folkbildning. Det finnes många trakter, som skulle drabbas af den skada, som en indragning af B-skolorna skulle medföra. Därför att så icke måtte ske, hemställer jag, att herrarne måtte unna de trakter, som önska använda dessa B-skolor, att få sådana. De orter, som icke önska dem, kunna ju slippa att inrätta sådana, ty de behöfva dem ju icke. Men vi få lof att tänka på de olika bygdernas olika förhållanden i ett land, som är så stort som vårt. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr *Ericsson* i Ofvanmyra instämde häruti.

Herr *Jonsson* i Hökhult: Herr talman! Vill man verkligen befrämja landtbruksundervisningen bland de mindre bemedlade, så tror

jag för min del, att det vore lyckligt, om vi ginge med på Kungl. Maj:ts förslag. Ty det är ändå så, att om vi inrätta en skoltyp efter den föreslagna B-typen, så tror jag, att vi skola bereda tillfälle för många att besöka dessa skolor. Och det skulle väl vara till gagn och nytta, om så många som möjligt af våra ynglingar kunde komma och besöka dessa skolor, som nu icke besöka våra landtmannaskolor. Det har visat sig åtminstone i våra trakter, att landtmannaskolorna icke besökas så som önskligt vore och detta på den grund, att inträdesfordringarna till landtmannaskolorna ställa sig väl höga. Om däremot fordringarna blefve som Kungl. Maj:t föreslagit i enlighet med B-typen, så tror jag, att landtmannaskolorna skulle blifva mycket besökta i våra trakter, och det skulle vara, anser jag, till mycket stort gagn för landtbruket. Det förhåller sig väl ändå så, att med den undervisning, som meddelas barnen i våra folkskolor, stå väl våra ynglingar ändå på den ståndpunkten i teoretisk kunskap, att om de komma till landtmannaskolorna, de kunna följa med denna undervisning; därom är jag alldeles öfvertygad. Jag skall därför be, herr talman, att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Ang. den lägre
landbruksun-
dervisningen.
(Forts.)

Med herr Jonsson i Hökhult instämde herrar *Nilsson* i Linnås och *Johansson* i Häradsköp.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, gaf herr talman propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det under öfverläggningen af herr Persson i Tällberg framställda yrkandet; och förklarade herr talman sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den senare propositionen. Då votering emellertid begärdes af herr Rydén, blef nu uppsatt, justerad och anstagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller det under öfverläggningen om punkten 4 i jordbruksutskottets förevarande utlåtande nr 1 af herr Persson i Tällberg framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Omröstningen utföll med 119 ja mot 81 nej; och hade kammaren alltså bifallit det under öfverläggningen af herr Persson i Tällberg framställda yrkandet.

§ 6.

Herr statsrådet *Swartz* öfverlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

med förslag till ändrad lydelse af vissa paragrafer i förordningarna den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl samt angående försäljning af tillagade, alkoholfria drycker samt svagdricka äfvensom förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning af maldrycker; samt

med förslag till förordning med tulltaxa för inkommande varor.

Dessa propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 7.

Fortsattes föredragningen af jordbruksutskottets utlåtande nr 1.

Punkten 5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anslaget till skolläraren vid Strömsholms hingstdepå.

Härefter föredrogs *punkten 6*, angående en inom Andra kammaren af herr Forsell väckt motion, nr 198, i fråga om det i lönestaten för tjänstepersonalen vid Strömsholms hingstdepå upptagna anslag till en skollärare; och yttrade därvid:

Herr Forsell: Herr talman! Då utskottet afstyrkt min motion, så kunde man väntat, att utskottet skulle anfört några skäl för detta sitt afstyrkande. Men det har utskottet knappast gjort, ty den utredning, som här presteras, är endast ett återgifvande af åtskilligt, som stod i 1909 års statsverksproposition, och dessa fragmentariska utdrag kunna likaväl tala för bifall till min motion som för afslag. Det enda, som utskottet säger här och som icke är taget från 1909 års statsverksproposition, är, att utskottet i början af utlåtandet framkommer med en förmodan, »att grunden till förevarande framställning är att söka uteslutande i en uppfattning, att vid reglerandet år 1909 af löneförhållandena vid Strömsholms stuteri Riksdagen med anslaget till en skollärare därstädes afsett närmast en extra förmån för Kolbäckes församling och i hvarje fall icke den användning af anslaget, som i regeringsrättens af motionären omförmälda utslag angifves». Men att nu icke så är, som det är angifvet, det gifver icke utskottet något skäl för. Jag har i motionen sagt, att då ifrågavarande anslag begärdes af Kungl. Maj:t, så förekom det intet i Kungl. Maj:ts proposition, som häntydde på, att det skulle användas som bidrag till betalande af Strömsholms slotts- och stuteripersonals kommunalutskylder till Kolbäckes församling. Och så säger jag vidare, att det icke var Riksdagens mening att, då detta anslag beviljades, det

skulle användas till detta ändamål. Ty om så varit fallet skulle något ord i Riksdagens skrifvelse antydt, att det skulle användas till det ändamål, hvartill det nu utgår. Men något sådant förekommer icke. Och för att denna min uppfattning är riktig, har jag ytterligare bevis däri, att när detta ärende 1909 var före, så tänkte jag, att det kanske icke skulle skada att här göra ett yrkande till protokollet, att den personal, som det då var fråga om att öka lönerna för, skulle betala skatt till Kolbäckes församling. Men den ärade utskottsledamot, som jag frågade om denna sak, sade — och jag kommer tydligt ihåg ordalagen: — »gör dig icke löjlig, det är ju en själffallen sak, att de skola betala skatt, och äro de sådana idioter i din socken, att de icke debitera folk, så kan ingen hjälpa det, då är det deras sak.» Men sedan blef det ett annat förfarande med det här. Jag anser sålunda, att det påstående, som jag uttalat, har utskottet icke kunnat vederlägga genom att relatera hvad som vid 1909 års riksdag förekom. Utskottet har i hvad det hämtat från 1909 års proposition också anfört hvad löneregeringskommittén sagt i denna sak. Men löneregeringskommitténs yttrande synes mig icke vara något, som ger stöd åt utskottet att afstyrka min motion. Löneregeringskommittén säger så här:

»Enligt hvad kommittén inhämtat, åläge det skolläraren vid Strömsholm att undervisa icke blott depåpersonalens barn utan äfven andra barn från Kolbäckes församling, inom hvilken depåen vore belägen. Till skolläraren, hvilken förr tillsatts af stuteriöfverstyrelsen, men numera, enligt lämnadt medgifvande, förordnades af församlingens skolråd, utginge för hans åligganden i nämnda egenskap 1,250 kronor jämte bostad, ved, planteringsland och kofoder. Där af lämnade församlingen emellertid allenast 650 kronor, utgörande skillnaden mellan hvad han såsom folkskollärare vore berättigad att undfå i kontant aflöning och hvad han åtnjöte i dylik aflöning från depåen. Samtidigt uppbure församlingen från statsverket sedvanligt bidrag till skollärarens aflönande. För Kolbäckes församling innebure de sålunda träffade anordningarna en afsevärd förmån i jämförelse med andra kommuner, och en förmån, för hvilken fog ej syntes finnas, då i betraktande toges, att vederbörande funktionärer vid depåen utgjorde kommunalskatt till församlingen.»

Här anser sålunda kommittén, att det är alldeles själfklart, att dessa funktionärer skulle betala skatt till Kolbäckes församling. — Sedermera anföres längre fram, att stuteriöfverstyrelsen förklarar, att det icke förhölle sig på det sätt, som kommittén ansett, utan att det tillginge så, att vid kommunalskattens erläggande afdrag gjordes för det belopp, som vederbörande tjänsteman eljest skolat erlägga till skolväsendet. Men stuteriöfverstyrelsen nämnde icke alls hvad som är grunden till att det uppkommit ett så egendomligt förhållande, att Kolbäckes församling icke tager skatt af sina på kyrkostämman röstberättigade medlemmar. Det härleder sig af andra förhållanden, för hvilka jag nu skall redogöra. Det hade kanske varit önskligt, att jag intagit dem

Ang. anslaget till skolläraren vid Strömsholms hängst-depå.
(Forts.)

Ang. anslaget till skolläraren vid Strömsholms hingst-depå.

(Forts.)

i min motion, men jag var af den öfvertygelsen, att Riksdagen skulle utan utförlig historik af denna fråga gifva anslaget en annan användning än det nu har.

Strömsholms folkskola inrättades år 1680 och har till på 1870-talet helt och hållet bekostats af staten. Men vid sistnämnda tid blef det anslag, som bestämdes i 1874 års stat, otillräckligt för skolans upprätthållande. Då man således icke kunde få mera än det ifrågavarande anslaget å 600 kronor och naturaförmåner till läraren vid Strömsholms skola, så afhjälptes denna brist på det sättet, att Kolbäcks församling sökte och erhöll statsbidrag för Strömsholms skola såsom för en församlingens skola, hvilket den ock sedan den tiden varit.

Ända till år 1875 hadé det aldrig ifrågasatts, att Strömsholms slotts- och stuteripersonal skulle erlægga någon afgift till skolväsendet. Men på kyrkostämman med Kolbäcks församling den 14 februari 1875 yrkades i samband med beslutet om uppförande för församlingens räkning af ett nytt skolhus, att berörda personal skulle deltaga i kostnaden härför. Stämman afslog emellertid yrkandet, »enär staten uppfört eget skolhus för denna personal». Två år senare å kyrkostämman den 2 februari 1877 yrkades ånyo, att Strömsholms slotts- och stuteripersonal skulle åläggas att deltaga i kostnaden för församlingens skolväsen. Men äfven då blef detta yrkande afslaget, dock på det villkor, som det står i kyrkostämmoprotokollet, »att Kolbäcks församling för framtiden icke betungades med någon utgift för stuteriets skola, hvilket beslut af stuteriombudet vid stämman godkändes». I förbigående vill jag nämna, att det var min företrädare i denna kammare, herr Gustaf Olsson i Frösvi, som framställde detta yrkande.

Det dröjde emellertid icke längre än till 1898, förrän skolhuset vid Strömsholm visade sig vara otillräckligt för sitt ändamål, och församlingen såg sig nödsakad att bygga ett nytt skolhus vid Strömsholm. Då yrkades på kyrkostämman, när detta ärende var före, att kronoarrendatorerna af Hultet och Strömsvik, som äfven i likhet med personalen vid stuteriet varit undantagna från att deltaga i kostnaderna för skolväsendet, också skulle deltaga i kostnaden för det ifrågavarande skolhuset. Stämman godkände detta yrkande. Kronoarrendatorerna klagade emellertid hos Konungens befallningshafvande, men Konungens befallningshafvandes fastställde stämmans beslut. Öfver Konungens befallningshafvandes utslag anförde kronoarrendatorerna besvär hos kammarkollegium, men kammarkollegium fann skäl icke vara anfördt, som kunde föranleda ändring i Konungens befallningshafvandes utslag. Där stannade kronoarrendatorerna med sin klagan. Men de hafva kanske numera ångrat, att de icke fullföljde talan hos Kungl. Maj:t, så att de kunnat blifva, såsom 10 år senare skedde med slotts- och stuteripersonalen, befriade från att erlægga afgift till Kolbäcks församling. Kronoarrendatorerna hafva emellertid, allt sedan kammarkollegii utslag fallit, betalat skolafgift.

Det syntes sedermera mig och åtskilliga andra församlingsbor oegentligt, att slotts- och stuteripersonalen fortfarande skulle vara skat-

tefria i detta fall, hvarför jag på kyrkostämman 1907 yrkade, att äfven nämnda personal skulle åläggas att deltaga i kostnaden för församlingens skolväsen. Kyrkostämman afslog detta yrkande. Jag och sju andra sockenbor klagade då hos Konungens befallningshafvande öfver stämmobeslutet, och konungens befallningshafvande gaf oss rätt. Jag skall tillåta mig att uppläsa Konungens befallningshafvandes utslag: »Konungens befallningshafvande har af handlingarna inhämtat, att enligt ofvanberörda skolmästareinstruktion vid Strömsholm för Strömsholms kungl. stater underhålles en skolmästare, hvilken utan betalning undervisade alla till kungl. staterna hörande barn under två terminer årligen; att Kolbäckes församling å kyrkostämman den 14 februari 1875 i sammanhang med beslut om uppförande för församlingens räkning af ett nytt folkskolehus befriat Strömsholms slott och stuteri, som hade eget utan församlingens betungande uppfördt skolhus, från deltagande i den beslutade skolhusbyggnaden; samt att församlingen vidare å kyrkostämman den 2 december 1877 befriat Strömsholms slotts- och stuteripersonal från att deltaga i kostnaden för församlingens skolväsen mot det att församlingen för framtiden ej betungades med någon utgift för stuteriets skola, hvilket beslut af stuteriets ombud vid stämman godkändes.

Detta med hvad mera handlingarna innehålla har Konungens befallningshafvande tagit i öfvervägande; och enär den omständigheten att vid Strömsholm finnes en på stuteriets bekostnad inrättad skola, däri personalen vid Strömsholms nuvarande hingstdepå är berättigad att jämlikt ofvanberörda skolmästareinstruktion den 24 februari 1813 erhålla kostnadsfri undervisning för sina barn icke kan medföra befrielse för nämnda personal att lika med öfriga medlemmar af Kolbäckes församling deltaga i utgifterna för det af församlingen bekostade folkskoleväsendet, fördenskull och då öfverklagade kyrkostämmobeslutet, enligt hvilket Kolbäckes församling vidhållit en å kyrkostämman den 2 december 1877 träffad öfverenskommelse om befrielse för Strömsholms slotts- och stuteripersonal från afgift till församlingens skolväsen står i strid med de i 35 § kungl. förordningen den 21 mars 1862 om kyrkostämman samt kyrko- och skolråd jämte 57 och 58 §§ kungl. förordningen angående folkundervisningen i riket den 10 december 1897 angifna grunder för utdebitering af kostnader för skolväsendet samt en sådan mot berörda grunder stridande öfverenskommelse äger giltighet endast under den förutsättning, att densamma biträdes af församlingens samtliga å kyrkostämman röstberättigade medlemmar, finner Konungens befallningshafvande skäligt att med upphäfvande af öfverklagade kyrkostämmobeslutet visa ärendet åter till ny laglikmätig behandling.» — Öfver berörda utslag klagade stuteripersonalen hos kammarkollegium, som fastställde utslaget. Personalen gick då vidare till Kungl. Maj:t, och Kungl. Maj:t meddelade det utslag, af hvilket jag anført i min motion klämman, som lyder sålunda: »Kungl. Maj:t har i nåder låtit sig föredraga ofvanberörda underdåniga besvär och enär det understöd skolväsendet inom Kolbäckes församling hittills åtnjutit från Strömsholms hingstdepå måste anses såsom ett för Strömsholms slotts- och stuteri-

Ang. anslaget till skolläraren vid Strömsholms hingstdepå.
(Forts.)

Ang. anslaget till skolläraren vid Strömsholms lönst-depå.
(Forts.)

personals räkning af staten lämnadt bidrag till bestridande af kostnaderna för detta skolväsende, och samma personal följaktligen, så länge berörda bidrag utgår och af församlingen uppbäres, icke bör betungas med afgift för skolväsendet i vidare mån än för så vidt bidraget icke motsvarar hvad af kostnaden för skolväsendet inom församlingen belöper å berörda personal.» etc. — Genom detta utslag tillförsäkrades nämnda personal en lönetillökning i form af skattefrihet, som jag tror, att Riksdagen icke vid anslaget beviljande hade ämnat den, och Kolbäckes församling gick miste om ett bidrag till sitt skolväsende, ett bidrag, som i betraktande däraf, att staten äger stora fastigheter vid Strömsholm, för hvilka icke någon kommunalskatt erlägges, samt på grund af andra förhållanden det hade varit önskligt, att församlingen fått tillgodogöra sig.

Hade det villkor, som Strömsholms stuteri utlofvade till församlingen å kyrkostämman år 1877, nämligen att församlingen för framtiden ej skulle betungas med någon utgift för stuteriets skola, kunnat hållas, är det ju tydligt, att från Kolbäckes församlings sida ej varit något skäl att klaga öfver det sätt, hvarpå denna sak är ordnad. Men som jag redan påvisat, måste Kolbäckes församling i slutet af 1890-talet bygga ett nytt skolhus för första och andra klasserna af Strömsholms folkskola, och i kostnaden för detta skolhus deltog icke personalen.

Men det är icke nog med detta. Från 1875 till närvarande tid har inom Kolbäckes församling byggts sex skolhus för ett sammanlagdt belopp af omkring 90,000 kronor, i hvilka kostnader personalen vid Strömsholm ej deltagit. Nu, då det kommer i fråga att bygga nytt skolhus vid Strömsholm — ty de nuvarande skolhusen och lärarebostäderna äro ganska ålderdomliga och behöfva alltså snart nybyggas — då skulle det ju vara en själfklar sak, att denna personal, som icke deltagit i kostnaden för byggandet af de sex skolhusen i församlingen, borde uppföra detta skolhus själf, men det kan den näppeligen åtaga sig, ty ett sådant skolhus där med lärarebostäder går till omkring 25,000 kronor minst, och då det vid Strömsholm icke finnes mer än cirka 4,500 fyrk eller 450 bevilningskronor, skulle denna skolbyggnad belöpa sig till 55 kronor per bevilningskrona eller 5,50 per fyrk, d. v. s. mer än hälften af deras inkomst skulle åtgå till detta skolhus byggande. Och äfven om man anser, att denna utgift kunde fördelas på flera år, tror jag i alla fall, att det blefve väl drygt, om personalen skulle få bestrida den.

Men, mina herrar, om det nu i denna skolrote funnits själfägande bönder eller annat godt folk, som varit framsynta nog att på en tid, då de ej hade laglig skyldighet därtill, uppföra ett skolhus och anordna undervisning åt sina barn, och sedan genom öfverenskommelse varit befriade att deltaga i sin sockens utgifter för skolväsendet, om dessa nu, då deras skolhus måste ombyggas, icke skulle göra det, blefve de enligt prejudikat, som finnes i det här fallet, skyldiga att vid äfventyr af utmätning fullgöra det, trots att det blefve en utgift af 55 kronor per bevilningskrona. Som saken nu föreligger, tala flera billighetsskäl för att personalen ej må åläggas denna dryga byggnadsskyldighet och jag

tänker också, att personalen komme att på allt sätt söka undandraga sig denna skyldighet, i fall försök gjordes att ålägga den densamma. Men hvem är det då, som skall träda emellan här? Icke kan väl församlingen göra det, då den icke haft någon hjälp af dem, som ständigt skyllt på att de hade eget skolhus och därför icke behöfde deltaga i kostnaden för skolväsendet. Då icke den kan göra det, hvilken skall då göra det? Ja, det skulle blifva staten då, som fortfarande finge lämna bidrag eller bygga nytt skolhus. Därvid tror jag dock, att Riksdagen här kommer att hysa betänkligheter. Det kommer säkerligen att här i Riksdagen framhållas, hvilka stora fördelar Kolbäcks församling under århundradens lopp, kan man säga, har haft på grund af att staten lämnat bidrag och uppehållit en skola därstädes, och att därför församlingen icke vidare borde känna sig manad att taga statens hjälp i anspråk. Men som jag förut har framhållit, har Kolbäcks församling som sådan icke heller skyldighet härtill, då den förut befriat personalen, och regeringsrätten har också sagt, att detta är det riktiga.

Hade det däremot nu varit så, som jag anser, att Riksdagen menade med sitt anslag, nämligen, att det hade fått utgå till Kolbäcks församling under några år, till dess den slutliga utredningen kommit till stånd, så hade man alltid kunnat beräkna, att Kolbäcks församling erhållit ett extra statsbidrag och sålunda hade staten icke behöft bidraga med så mycket vid den slutliga uppgörelsen, ty en sådan måste ju ske, och då anser jag, att Kolbäcks församling väl ändå bör ha något i ersättning, om den nu skall åtaga sig byggandet af denna skola, som stuteripersonalen som sagdt ständigt föreburit, att staten uppfört åt den.

Jag kan ju icke göra något yrkande här, men jag uttalar en önskan, att den ifrågasatta utredningen måtte af vederbörande föranstaltas så fort som möjligt, ty det är åtskilliga konsekvenser förbundna med regeringsrättens utslag. Bland dem har jag i min motion uppvisat den, att, om också kostnaderna för skolväsendet i Kolbäck stiga till högre belopp, så att detta anslag, som utgår som bidrag till stuteripersonalens skolafgifter är otillräckligt, så kommer ej skillnaden att utdebiteras på personalen, när denna utdebitering kostar pengar, och denna debiteringskostnad ej får tagas från anslaget. Men härtill kommer en annan omständighet, nämligen den, att då de naturaförmåner, som utgå till läraren, nämligen fri bostad, planteringsland, skolplaner och fri vedbrand, icke äro satta i penningar, kan sålunda Kolbäcks församling icke debitera det och göra afdrag för det, utan att det kanske kommer klagomål öfver, att de äro satta alltför lågt eller dylikt. I alla fall kan Kolbäcks församling icke åstadkomma någon tillfredsställande värdering däraf, och på så sätt blir personalen skattefri.

En annan konsekvens, som också följer af regeringsrättens utslag, är att de bland personalen, som skatta för inkomst af kapital och de, som ha andra inkomster än löner af staten, få också statshjälp till betalande af den skolutgift, som faller på dessa inkomster. Det kan jag icke tänka mig kunde vara regeringsrättens mening, och man skulle kanske genom ett öfverklagande af debiteringen, som sker i Kolbäck,

Ang. anslaget till skolläraren vid Strömsholms hingstdepå.
(Forts.)

Ang. anslaget till skolläraren vid Ströms-holms hingsst-depå.

(Forts.)

kunna få en förklaring öfver allt detta. Men jag anser, att det vore bättre, att hela saken blefve utredd än att sockenboarna skulle hålla på att klaga för att få klarhet i dessa trassliga förhållanden.

Jag har som sagdt icke något yrkande att göra, men vill bara uttala en önskan, att den af löneregleringskommittén tillstyrkta utredningen af förhållandet mellan staten och Kolbäcks församling måtte företagas så fort som möjligt.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Jag skall lofva att fatta mig något kortare än den föregående talaren.

Jag har reserverat mig i denna punkt, därför att jag ansåg, att utskottet hade bort hemställa till Kungl. Maj:t om en utredning, huruvida icke förevarande anslag rätteligen borde indragas, och jag hemställer till de herrar, som ha läst motionärens förslag noggrant, och som också lyssnat till hans anförande nu, huruvida ni icke ändå komma till det resultatet, att de många ordens korta mening är, att här är någonting på tok. Att få klart för sig hvad motionären menar går icke på annat sätt än om man, jag skulle vilja säga, skulle försöka läsa mellan raderna, och då tror jag, att man måste komma till den uppfattningen, att det lilla anslaget borde indragas. Jag skall nu inskränka mig till att uttala det önskemålet, att Kungl. Maj:t så fort som möjligt måtte vidtaga en utredning af denna fråga och såvidt möjligt se till, huruvida det icke vore möjligt att indraga detta anslag, ty det synes mig icke fylla det ändamål, som det ursprungligen var afsedt att fylla. Och om vi tänka på den lönereglering, som blifvit verkställd beträffande Strömsholms stuteripersonal kan jag icke finna något skäl föreligga för att anslaget vidare skulle utgå. Men jag anser mig icke berättigad att yrka, att det nu utan vidare skulle falla bort, utan jag ville bara göra det uttalandet, att frågan så fort som möjligt bör utredas och på samma gång uttrycka den förhoppningen, att detta anslag, hvarom så mycket tvistats, hur det skulle användas, måtte indragas.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 7 och 8.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på hemställan af herr talmannen att uppskjuta den vidare handläggningen af förevarande utlåtande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,30 e. m.

In fidem
Per Cronvall.